

Grey Scale #13

DANES-PICTA.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

Do użytku służbowego

Egz. Nr 2

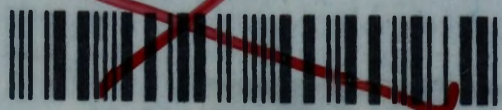
Płk dr inż. Krzysztof KOLIŃSKI
Mjr dypl. mgr inż. Maciej MARSZAŁEK

KIERUNKI INTEGRACJI PLANOWANIA DZIAŁAŃ BOJOWYCH W SIŁACH POWIETRZNYCH RP i NATO

(Studium operacyjne)

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej

~~S/3977~~

05-003977-002-0

WARSZAWA

68940

Do użytku służbowego

Egz. Nr ... 2

Płk dr inż. Krzysztof KOLIŃSKI

Mjr dypl. mgr inż. Maciej MARSZAŁEK

**KIERUNKI INTEGRACJI
PLANOWANIA DZIAŁAŃ BOJOWYCH
W SIŁACH POWIETRZNYCH RP I NATO**

(Studium operacyjne)

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
1. PRZEWIDYWANA EWOLUCJA SYSTEMU DOWODZENIA SIŁAMI POWIETRZNYMI RP	5
1.1. Charakterystyka aktualnego systemu dowodzenia WLOP	5
1.2. Zarys struktury docelowego systemu dowodzenia SP RP	17
2. IDENTYFIKACJA NIEZBĘDNYCH ZMIAN W PROCESIE PLANOWANIA DZIAŁAŃ BOJOWYCH NA SZCZEBLU OPERACYJNYM	30
2.1. Zmiany w zakresie procedur planowania działań bojowych SP RP	31
2.2. Zmiany w sferze dokumentów dowodzenia SP RP	39
3. PLANOWANIE DZIAŁAŃ BOJOWYCH NA SZCZEBLU TAKTYCZNYM W OKRESIE PRZEJŚCIOWYM	55
3.1. Struktura organizacyjna wojsk obrony przeciwlotniczej sił powietrznych	55
3.2. Zakres planowania na stanowiskach dowodzenia sił powietrznych szczebla taktycznego	61
3.3. Realizacja procesu planowania na szczeblu taktycznym	68
4. UDZIAŁ PRZEDSTAWICIELI SIŁ POWIETRZNYCH W PLANOWANIU DZIAŁAŃ INNYCH NIŻ WOJNA	75
4.1. Zasady planowania operacji militarnych innych niż wojna	77
4.2. Działania w ramach operacji militarnych innych niż wojna	83
4.3. Struktury dowodzenia w operacjach wsparcia pokoju	85
4.4. Koncepcja Połączonych Sił do Zadań Specjalnych	90
4.5. Wnioski dotyczące przygotowania personelu Polskich Sił Powietrznych do wykonywania zadań w ramach OOTW	101
ZAKOŃCZENIE	105
BIBLIOGRAFIA	107
ZAŁĄCZNIKI	109

WSTĘP

Obecny kształt systemu obrony powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej jest konsekwencją rozwiązań przyjętych po drugiej wojnie światowej. Zgodnie z doktryną Układu Warszawskiego Siły OP podzielono na przeznaczone do osłony wojsk operacyjnych oraz na te przeznaczone do obrony terytorium kraju, stąd też na dzień dzisiejszy mamy stan taki, że systemy dowodzenia WLOP, OPL WL i OPL MW są autonomiczne i nie przystające pod względem organizacyjno funkcjonalnym. Podejmowane w latach osiemdziesiątych próby tworzenia jednolitego systemu poprzez operacyjne podporządkowanie sił i środków OPL dowódcy WLOP okazały się mało efektywne. Użycie do działań w systemie OP tworzonych doraźnie organów i podsystemów nawet w czasie ćwiczeń pozostawiała wiele do życzenia, zaś w czasie wojny mogłoby się okazać niemożliwe. Brak jednoznacznie określonego podziału zadań w ramach OP między poszczególne jej elementy składowe oraz kompetencji między ich organa dowodzenia na wszystkich szczeblach - zwłaszcza w warunkach prowadzenia działań bojowych w tym samym obszarze (rejonie) - powodowało, że proces planowania działań bojowych SP był utrudniony, niespójny a wręcz niekiedy sprzeczny w odniesieniu do różnych komponentów. Jeżeli nałożymy na to znaczne ograniczenia w zakresie wymiany informacji między ZłSD poszczególnych komponentów OP RP, wynikających z przyjętych na etapie projektowania i produkcji różnych rozwiązań w zakresie oprogramowania, platformy technicznej i transmisji danych to będziemy mieli pełny obraz stanu trudności do przewyciężenia na drodze osiągania interoperacyjności w zakresie planowania działań SP RP z NATO.

Podjęcie próby określenia zakresu niezbędnych zmian w procesie planowania działań bojowych wojsk OP w kontekście przystąpienia Polski do Paktu Północnoatlantyckiego było wynikiem osobistych zainteresowań autorów, a także brakiem opracowań dających rozwiązanie tego problemu.

Zasadniczą trudnością w prowadzeniu badań był brak jednoznacznie akceptowalnych rozwiązań dotyczących przyszłej struktury dowodzenia SP i określenia zakresów kompetencji poszczególnych organów.

Za podstawę rozważań przyjęto propozycje wywodzące się z dowództwa WLOP – dla utrudnienia pracy autorów alternatywne - zakładające funkcjonowanie obok siebie systemu (organów) narodowego i NATO-wskiego.

Na bazie tych koncepcji, scharakteryzowanych w rozdziale 1 autorzy prowadzili własne badania związane z realizacją nakreślonego celu.

Podstawą tych badań była analiza dostępnej literatury i materiałów szkoleniowych uzyskanych poprzez konsultacje z oficerami NATO podczas wizyt zagranicznych w:

1. Akademii Dowodzenia Bundeswehry – kwiecień 1997, kwiecień 1998, listopad 1998 – udział w ćwiczeniach OPEX-97, OPEX-98;
2. Akademii Królewskiej w Brukseli – maj 1997;
3. Londyn – 1996 – udział w ćwiczeniu dowódczo – sztabowym dotyczącym planowania operacji wsparcia pokoju;
4. Kopenhaga listopad 1998 – ćwiczenie nt.: Przygotowanie i prowadzenie działań w ramach operacjach innych niż wojna;
5. Koszalin – maj 98, Hermanice - październik 98 – udział w szkoleniu dotyczącym planowania użycia sił Obrony Powietrznej NATO,

oraz udział w szkoleniach i konsultacjach prowadzonych przez oficerów SP państw NATO w Polsce.

W trakcie opracowywania wyników autorzy zdecydowali się na poszerzenie zakresu studium o zagadnienia dotyczące planowania operacji innych niż wojna, w których to działaniach Polskie Siły Zbrojne, a w tym i Siły Powietrzne będą uczestniczyć w coraz większym zakresie.

Pomimo faktu, że opracowanie to jest wspólnym dokonaniem obu autorów to można w nim dokonać indywidualnej specyfikacji układu opracowania.

Ostateczna redakcja, wstęp, zakończenie oraz rozdziały pierwszy i drugi – płk Koliński.

Rozdział trzeci – wspólne opracowanie.

Rozdział czwarty – mjr Marszałek.

1. PRZEWIDYWANA EWOLUCJA SYSTEMU DOWODZENIA SIŁAMI POWIETRZNYMI RP

1.1. Charakterystyka aktualnego systemu dowodzenia WLOP

Wojska Lotnicze i Obrony Powietrznej są rodzajem sił zbrojnych przeznaczonym do odparcia agresji powietrznej przeciwnika, osłabienia jego potencjału bojowego oraz tworzenia warunków do prowadzenia skutecznej operacji obronnej na terytorium kraju przez wojska lądowe i marynarkę wojenną.

Z przeznaczenia wojsk wynikają ich zasadnicze zadania:

- walka o panowanie w powietrzu rozumiana jako obrona powietrzna oraz lotnicze uderzenia odwetowe;
- osłona wojsk i obiektów na terytorium kraju przed rozpoznaniem i uderzeniami z powietrza;
- lotnicze wsparcie wojsk lądowych i MW;
- ostrzeganie instytucji cywilnych i powiadamianie wojsk o zagrożeniach uderzeniami z powietrza;

a także w czasie pokoju:

- przeciwdziałanie naruszeniom obszaru powietrznego RP;
- koordynacja i kierowanie ruchem lotniczym w obszarze powietrznym RP;
- organizacja i realizacja ratownictwa lotniczego;
- udział w międzynarodowych akcjach humanitarnych i pokojowych.

Z dotychczasowego przeznaczenia i zadań wojsk wynika ich organizacja oraz struktura systemu dowodzenia.

WLOP posiadają w swym składzie dwa korpusy OP i jednostki bezpośrednio podległe (JBP) Dowódcy WLOP.

Jednostki WLOP utrzymywane są w wysokim stopniu gotowości bojowej. W czasie pokoju zdolne są do zapewnienia nienaruszalności przestrzeni powietrznej RP oraz do sprawnego przejścia ze stanu pokojowego szkolenia do działań bojowych i rozpoczęcia powietrznej operacji obronnej od początku wojny. W najwyższym stopniu gotowości utrzymywane są Jednostki Pierwszej Kolejności Użycia (JPKU).

W okresie pokoju wydzielone siły i środki WLOP wraz z elementami systemu dowodzenia pełnią dyżur bojowy.

Rozwinięty już w czasie "P" system dowodzenia WLOP¹ oparty jest na stacjonarnych, stanowiskach dowodzenia od szczebla operacyjnego do taktycznego (CSD, SD KOP, PŁSD, plmb, prrel, pzrel) - rys. 1.

W celu zapewnienia wysokiej żywotności oraz ciągłości dowodzenia na każdym szczeblu rozwija się zapasowe stanowiska dowodzenia, których zadaniem jest śledzenie za rozwojem sytuacji z gotowością do natychmiastowego przejęcia dowodzenia - rys. 2.

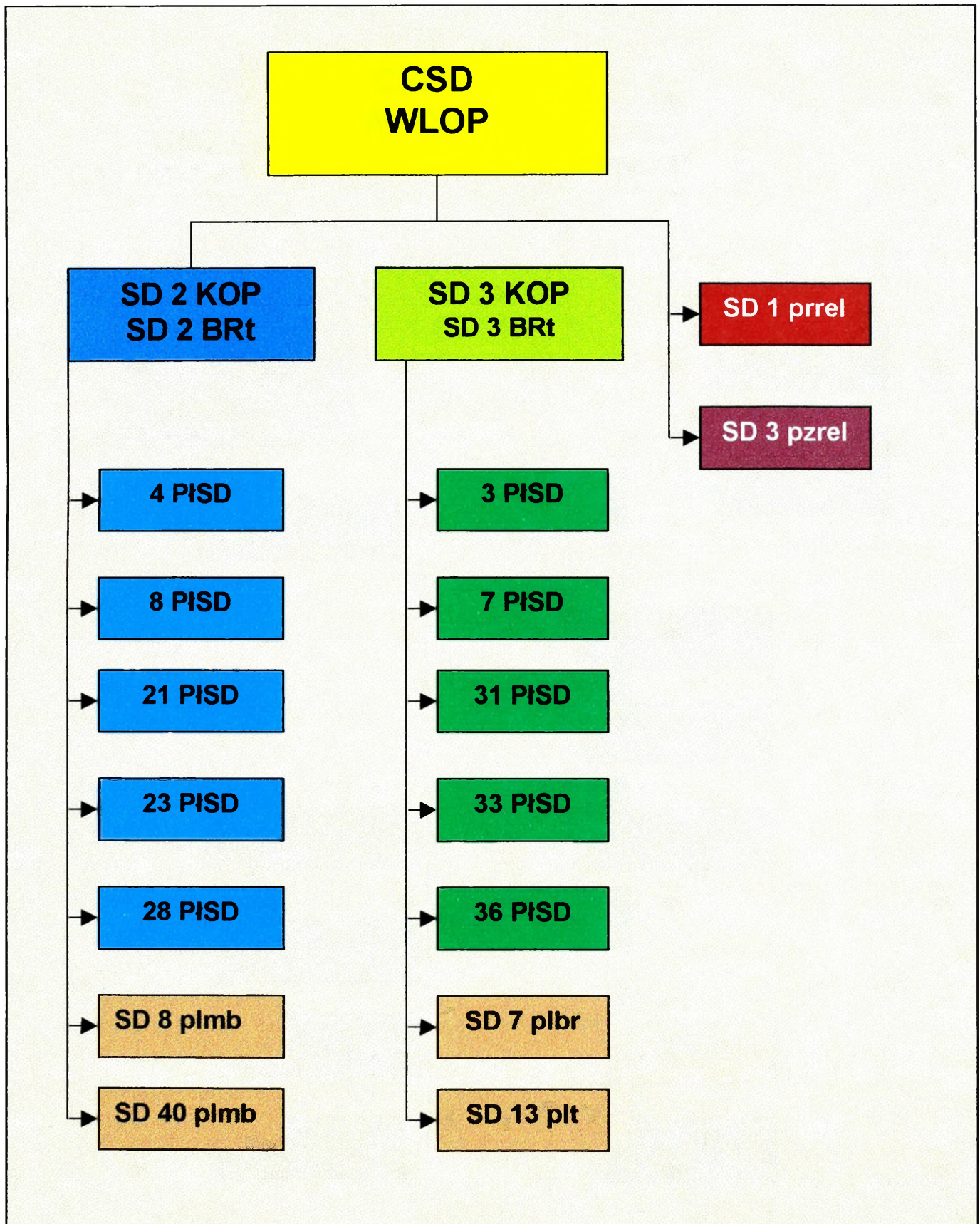
System Dowodzenia WLOP stanowi integralną część WSyD SZ RP i stanowi podstawę jednolitego systemu dowodzenia OP RP.

Dowódca WLOP organizuje obronę powietrzną całego terytorium kraju i w jej ramach dowodzi z CSD siłami i środkami OP organicznymi i operacyjnie podporządkowanymi z innych RSZ i RW. Realizując zamiar NW SZ, dąży do zapewnienia warunków do mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk oraz ich osłony w czasie strategicznej operacji obronnej.

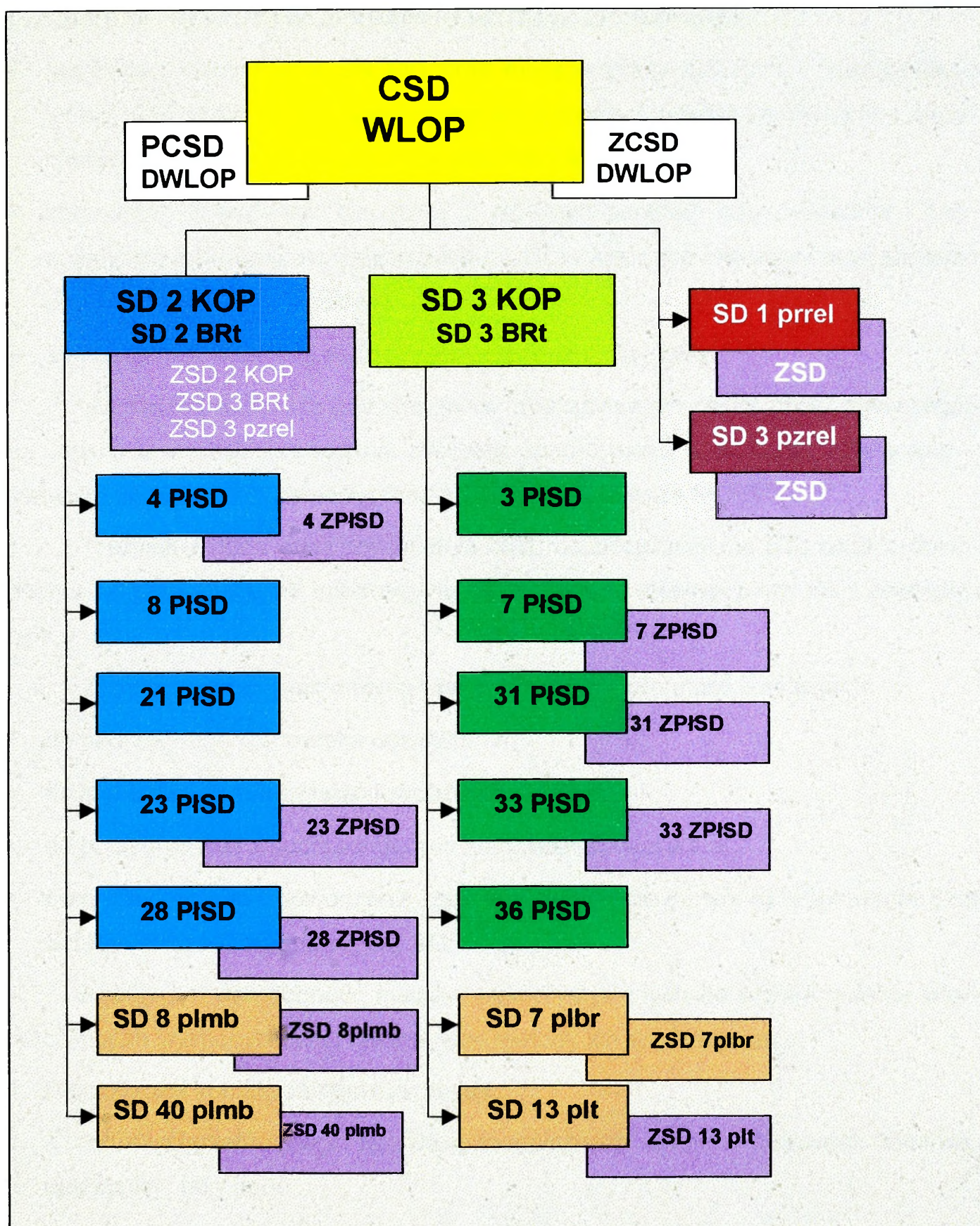
Dowódca korpusu OP organizuje obronę powietrzną w swoim rejonie obrony oraz planuje i organizuje, działania bojowe podległego mu lotnictwa uderzeniowego zgodnie z zamiarem dowódcy WLOP. W tym zakresie realizuje współdziałanie z OW (KZ) oraz z marynarką wojenną (w 2 KOP). W ramach obrony powietrznej dowodzi z SD KOP organicznymi i operacyjnie podporządkowanymi siłami i środkami OP.

Podstawowym ogniwem wykonawczym systemu dowodzenia obroną powietrzną są połączone stanowiska dowodzenia. PŁSD koordynują działalność ogniwą wszystkich ZT i oddziałów rakiet i artylerii przeciwlotniczej - głównie poprzez przekazywanie zezwolenia czy zakazów na prowadzenie ognia. PŁSD realizuje również dowodzenie i naprowadzanie lotnictwa myśliwskiego oraz koordynuje, nadzoruje i zabezpiecza działania bojowe lotnictwa uderzeniowego, rozpoznawczego i śmigłowcowego.

¹ Plan organizacji i funkcjonowania wojennego systemu dowodzenia WLOP. Wyd. WLOP.

Rys. 1. System dowodzenia WLOP czasu „P”

Rys.2. System dowodzenia WLOP czas „W”

Bazę połączonego stanowiska dowodzenia stanowi SD batalionu radiotechnicznego oraz jego umocniony obiekt techniczny. W zależności od zadań i aktualnej dyslokacji sił i środków OP w ramach PŁSD mogą być rozwinięte:

- stanowisko dowodzenia BR (pr) oraz miejsca pracy GO OPL - koordynujące działalność ogniową wszystkich przeciwlotniczych środków rakietowych i artyleryjskich rozwiniętych w strefie odpowiedzialności;
- stanowisko dowodzenia plm (wraz z głównym punktem naprowadzania i miejscami pracy dla Zespołu Dowodzenia z ODL) - kierujące i koordynujące działania wszystkich rodzajów lotnictwa;
- stanowisko dowodzenia pododdziałami rozpoznania i WRe.

Szczegółową analizę przeznaczenia i realizowanych zadań przez poszczególne organa stanowisk dowodzenia szczebla operacyjnego (CSD) oraz operacyjno – taktycznego (SD KOP) zawiera praca naukowo – badawcza PLAN SP-1².

Wszystkie stanowiska dowodzenia oraz rozmieszczone na nich organa dowodzenia są zabezpieczane informacyjnie tak w obiegu wewnętrznym jak i zewnętrznym.

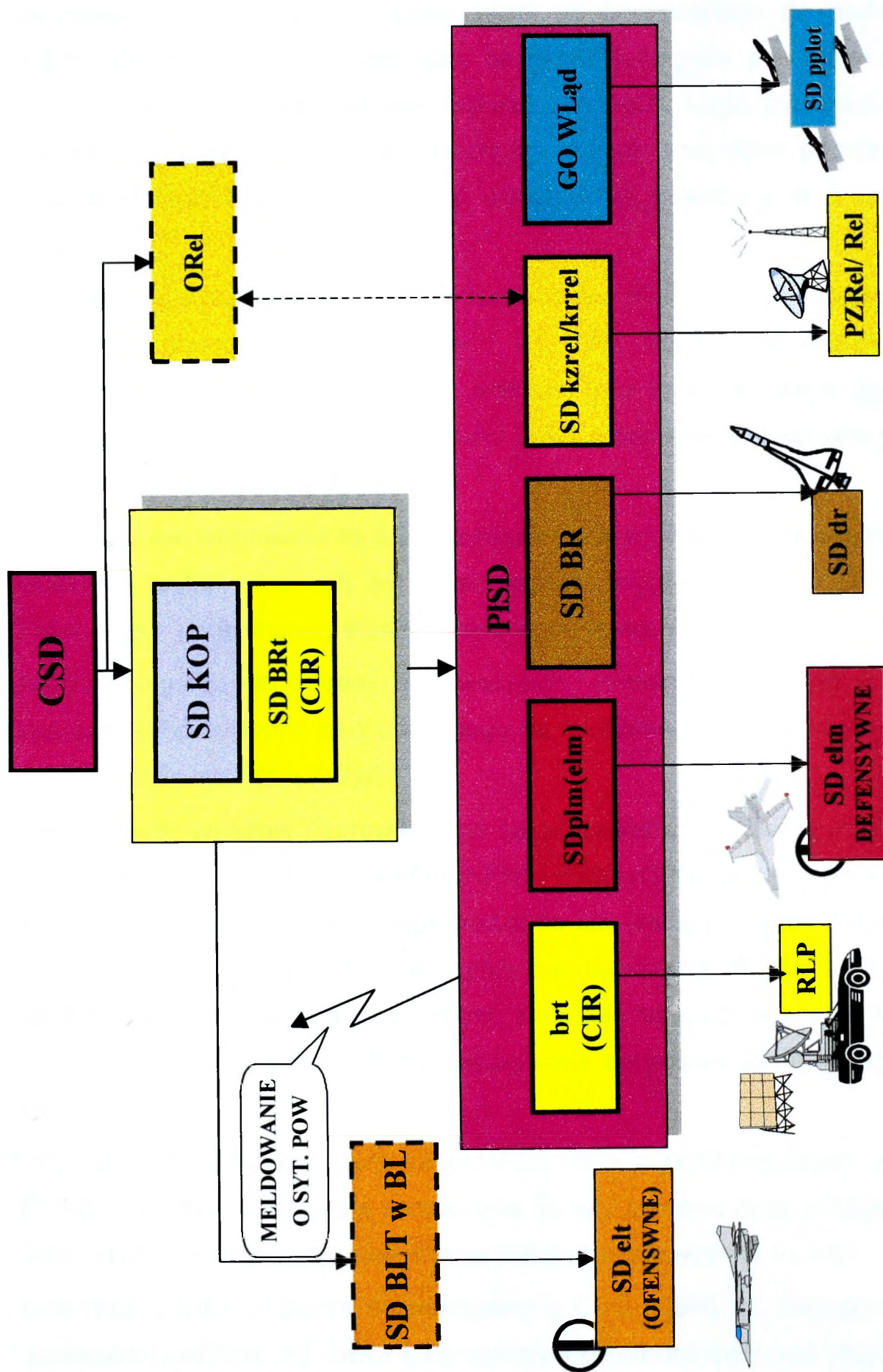
Za organizację i zapewnienie własnego obiegu informacji w relacjach:

- do nadrzędnego stanowiska dowodzenia;
- do zapasowego stanowiska dowodzenia;
- do podległych lub współdziałających stanowisk dowodzenia;
- pomiędzy organami dowodzenia rozmieszczonymi na danym SD odpowiada Szef Sztabu jednostki organizacyjnej SD.

Analizując różnorodność mediów wykorzystywanych do przekazywania informacji można wyspecyfikować następujące metody ich przekazywania:

1. Bezpośredni kontakt zainteresowanych.
2. Z wykorzystaniem całego spektrum technicznych środków łączności (telefony, dalekopisy, faxy itp.);
3. Z wykorzystaniem możliwości zautomatyzowanych systemów (obiektów) dowodzenia i informatycznego wspomaganie dowodzenia;
4. W sytuacjach sporadycznych – z wykorzystaniem usług wojskowej poczty polowej.

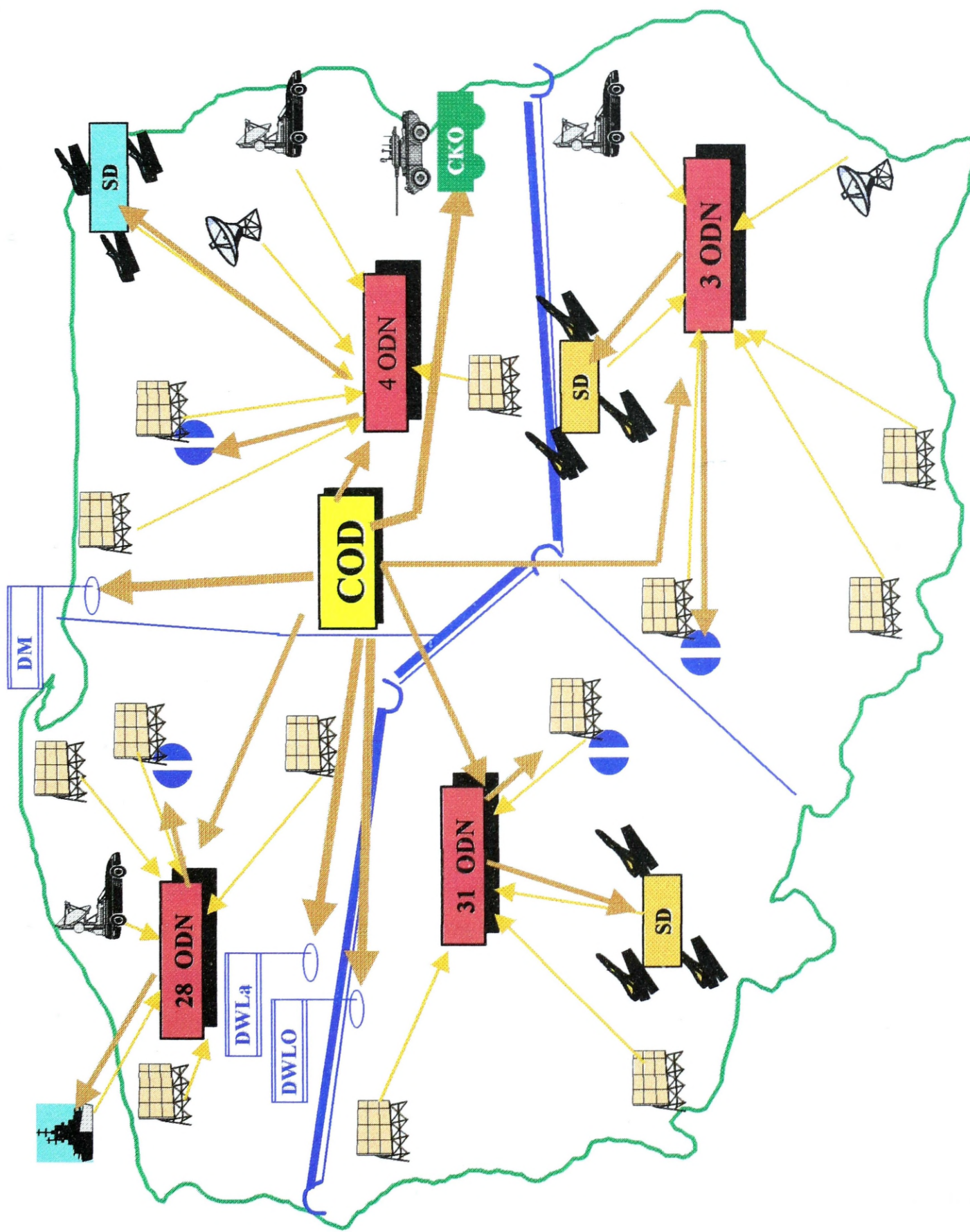
² K. Koliński. Planowanie działań bojowych w Siłach Powietrznych – PLAN-SP-1. AON 1997.

Rys.3. Struktura systemu dowodzenia WLOP

Z uwagi, na dużą różnorodność informacji przekazywanych w obiegu zewnętrznym i. wewnętrznym każdego stanowiska dowodzenia (rys. nr 3), wszystkie informacje można podzielić na następujące główne strumienie informacyjne :

1. Informacje dowodzenia są przekazywane od przełożonego do podwładnych. Są to informacje decyzyjne (rozkazy, zarządzenia, sygnały, polecenia) związane z dowodzeniem wojskami w toku działań bojowych. Mogą być przekazywane wszystkim dostępnymi środkami łączności (przede wszystkim poprzez bezpośrednie kierunki łączności utajnionej, przewodowej i radiowej) oraz za pomocą ZtSD.
2. Informacje o sytuacji powietrznej (z rozpoznania r/lok. i r/el.) są przekazywane przez SD pododdziałów oddziałów i ZT WRt kolejno na nadrzędne SD, po uprzedniej wstępnej identyfikacji i analizie. Informacje te przekazuje, opracowuje i zobrazowuje się z wykorzystaniem ZtSD. Rezerwowym rodzajem pracy jest sposób planszeto – ręczny.
3. Informacje współdziałania są przekazywane i przyjmowane przez stanowiska dowodzenia WLOP do (od) SD wojsk współdziałających (OPL wojsk lądowych i MW – rys.) oraz między stanowiskami dowodzenia WLOP.
4. Meldunki o gotowości bojowej, możliwościach i działaniach bojowych oraz ich rezultatach przekazywane są z podległego na nadrzędne SD za pomocą technicznych środków łączności ZtSyD.
5. Informacje w systemie naprowadzania są szczególnym rodzajem informacji dowodzenia. W relacji CSD – SD KOP (KPN) – PłSD (GPN) są one jedynie informacjami koordynującymi proces naprowadzania LM (zabezpieczenia innych rodzajów lotnictwa) przez poszczególne punkty naprowadzania. W szczególnych przypadkach, gdy w toku działań bojowych zaistnieje taka konieczność, informacje (komendy) z tych SD mogą być przekazywane bezpośrednio na –pokład samolotu.
6. Informacje o ruchu lotniczym są przekazywane z poszczególnych lotnisk do ROKRL i COKRL i zawierają zamówienia na loty planowe oraz meldunki o startach, odwrotnie zawierają zatwierdzone plany oraz zezwolenia na loty.
7. Informacje meteorologiczne przekazywane z CSD (CBH) na nadrzędne, współdziałające i podległe SD zawierają prognozy krótkoterminowe oraz aktualne dane o stanie warunków atmosferycznych (WA) na obszarze zainteresowania. Z IMGW

Rys. 4. Obieg informacji o sytuacji powietrznej w systemie dowodzenia OP RP

oraz Lotniskowych Stacji Meteorologicznych (LSM) CBH przyjmuje aktualne dane o stanie WA.

8. Dane o sytuacji skażeń przekazywane są w „dół” i „górze” na wszystkich szczeblach dowodzenia WLOP oraz wymieniane z stanowiskami dowodzenia współdziałających wojsk.

Podstawą przepływu informacji – zwłaszcza w obiegu zewnętrznym jest system łączności

System łączności jako nieodzowny i ściśle związany z systemem dowodzenia wojskami WLOP jest utrzymany w ciągłej gotowości bojowej. Stan ten wynika z charakteru wykonywanych zadań w okresie pokojowym i wojennym przez WLOP. Łączność WLOP jest jednocześnie integralną częścią ogólnego systemu łączności Sił Zbrojnych RP. Żywotność systemu łączności jest zapewniona przez wcześniej zbudowane, ukryte i umocnione stacjonarne węzły łączności, rozbudowę łączy bezpośrednich i obejściowych, maskowanie operacyjne, bezpośrednie i radioelektroniczne oraz przygotowanie sił i środków do odtworzenia łączności na zasadniczych lub zapasowych SD.

Po rozwinięciu wojennego systemu dowodzenia rozwija się polowy system łączności.

Wszystkie stanowiska dowodzenia, naprowadzania lotnictwa myśliwskiego, stanowiska kierowania lotnisk, ośrodki kierowania ruchem lotniczym i ośrodki dowodzenia lotnictwem są połączone między sobą hierarchicznie, różnego rodzajami kanałami łączności.

Istniejące środki łączności oraz ,dodatkowo uruchamiane łączy przewodowe na hasło umożliwiają w stosunkowo krótkim czasie przekazanie łączności a tym samym przejęcie dowodzenia przez zapasowe SD różnych szczebli WLOP.

Informacja w wojskach WLOP jest przekazywana sposobem „foniczno - ręcznym” lub w systemach zautomatyzowanych. Podstawowymi środkami łączności są kanały przewodowe oraz radiowe, zwłaszcza sieci powietrzne oraz wspomagające: radioliniowe i radiotelefoniczne.

System łączności WLOP jest przeznaczony do zapewnienia poszczególnym dowódcom wojsk (związków, jednostek) oraz osobom funkcyjnym sztabów i SD wzajemnego przesyłania informacji operacyjnej sztabowej w formie: bezpośrednich rozmów telefonicznych, telegramów, dokumentów sztabowych (telefaksów) oraz ko-

mend wypracowanych przez zautomatyzowane systemy dowodzenia i systemy informatyczne. Ten system musi działać całodobowo we wszystkich stanach gotowości bojowej.

Informacja w zależności od charakteru operacyjnego i stopnia pilności powinna być natychmiast przekazywana do odbiorców, kanałami bezpośrednimi lub roz-siewczo.

Obieg informacji pomiędzy zasadniczymi i zapasowymi SD spełniają stacjo-narne WŁ poszczególnych jednostek WŁOP. Węzły łączności zapasowych stano-wisk dowodzenia: ZCSD DWŁOP, ZSD KOP, ZPISD (OP), RLP WŁOP - są wyposa-żone w sprzęt łączności bez obsługi eksploatacyjnych i gotowe na polecenie przeło-żonych do ich uruchomienia. Czas pełnego uruchomienia tych WL jest określany in-dywidualnie w dokumentacjach alarmowych i uzależniony od czasu dojazdu obsługi eksploatacyjnych i technicznych oraz czasem przejęcia łączności hasłowych z UPT.

Treścią podstawowych informacji przesyłanych w kanałach łączności WŁOP są:

- sygnały alarmowania wojsk;
- rozkazy i komendy dowodzenia i kierowania wojskami;
- meldunki o wykonaniu zadań i rezultatach działań bojowych;
- meldunki o sytuacji powietrznej, wybuchach jądrowych, skażeniach i zakaże-niach odbieranych od podległych lub współdziałających wojsk;
- meldunki powiadamiania o sytuacji powietrznej;
- sygnały ostrzegania o zagrożeniu z powietrza, wybuchach jądrowych i prze-mieszczaniu się obłoków promieniotwórczych – przekazywane organom władzy i administracji państwowej kraju, organom wojewódzkich (miejskich) inspektorów obrony cywilnej, granizonowym ośrodkom alarmowania oraz wojskom przegrup-owującym się przez rejon danego korpusu OP;
- depesze o sytuacji hydrometeorologicznej;
- informacje dotyczące: współdziałania, koordynacji i kierowania ruchem lotniczym, nawigacji, meteorologii, łączności.

Sposób realizacji łączności przez dany WŁ jest zależny od hierarchii obsługi-wanego SD, jego kategorii oraz od aktualnie wykonywanych zadań wojsk i stanu sprawności sprzętu automatyzacji.

Węzeł łączności WLOP służy do zapewnienia Dowództwu WLOP łączności z:

- przełożonym, (Sztabem Generalnym WP, MON);
- podwładnymi, sztabami KOP, CSD DWLOP oraz jednostkami bezpośrednio podległymi;
- współdziałającymi sztabami Okręgów Wojskowych, Marynarki Wojennej i Szefostwem Wojsk OPL.

Węzeł Łączności CSD (ZCSD) DWLOP (szczebla operacyjnego) powinien zapewnić Dowódcy WLOP i jego sztabowi wymianę informacji z:

- przełożonym, Naczelnym Dowódcą, SZ RP i Sztabem Generalnym WP, a w stanie wojennym dodatkowo ze Stanowiskami Dowodzenia Naczelnego Wodza Sił Zbrojnych;
- podległymi korpusami QP, Centrum Radioelektronicznym I Jednostkami bezpośrednio podległymi (WSO SP, CSR, splt, bbl, ośrodkami szkolenia specjalistów WLOP);
- współdziałającymi OW (KZ), MW i wojskami OPL, a ponadto z CKRL lotnictwa cywilnego, IMGW i innymi.

Węzły łączności SD (ZSD) korpusów OP (szczebla oper.-takt.) zapewniają łączność dowódcom KOP oraz podległym im dowódcom BRt i brrel i szefom WR i LM OP do przekazywania informacji pomiędzy:

- przełożonym, CSD DWLOP;
- podległymi PŁSD BR (pr), plm, brrel i OKRL;
- operacyjnie podporządkowanymi BR plot i prplot;
- współdziałającymi SD OW (armii lądowych), wojsk OPL, sąsiednich KOP a ponadto tylko nadmorski KOP z SD MW i flotyllami Obrony Wybrzeża.

Węzły łączności PŁSD (szczebla taktycznego) służą starszemu dowódcy na PŁSD oraz dowódcom rodzajów wojsk: pułku lotnictwa myśliwskiego, brygady (pułku) artylerii raketowej OP i ewentualnie OPL oraz dowódcy batalionu radiotechnicznego do przekazywania informacji w relacjach z:

- przełożonym SD korpusu OP;
- podwładnymi kompaniami radiotechnicznymi posterunkami radiolokacyjnymi, dywizjonami ogniowymi i technicznymi artylerii raketowej OP, .plm lotniska bazowego, lotniska manewrowego (jeżeli BR lub pr, plm znajduje się w ugrupowaniu danego PŁSD), wysuniętymi posterunkami radiolokacyjnymi szczebla brt

i RLP SP szczebla kompanijnego oraz wysuniętym niezautomatyzowanym punktem naprowadzania (NWPN) na bazie krt;

- współdziałania z sąsiednimi PŁSD, pułków lotniczych, SD BR i pr plot (OPL), lotniskami wojskowymi i cywilnymi zlokalizowanymi w strefie odpowiedzialności danego PŁSD a ponadto PŁSD działające na wybrzeżu Bałtyku: z SD flotyli obrony Wybrzeża, SD da lot MW okrętami flagowymi desantu morskiego, okrętami wyposażonymi w zestawy raketowe (w zakresie kierowania ogniem plot), okrętami dozoru radiolokacyjnego i radiotechnicznymi posterunkami obserwacji.

Węzły łączności PŁSD obsługują SD brt, BR (pr) OP i plm oraz główny lub wysunięty punkt naprowadzania lotnictwa myśliwskiego: zautomatyzowany i niezautomatyzowany (ZPN, NPN).

Węzeł łączności RLP szczebla brt zapewnia łączność dowódcy i osobom funkcyjnym brt do wzajemnego przekazu informacji o sytuacji powietrznej pomiędzy WŁ PŁSD i WŁ KOP.

Węzły łączności BR (pr) OP (szczebel taktyczny) służą dowódcom i ich sztabom do wzajemnego przekazywania informacji sztabowej i logistycznej z:

- przełożonym, dowódcą (sztabem) KOP;
- podwładnymi, dywizjonami ogniowymi i technicznymi oraz osobami funkcyjnymi WŁ PŁSD.

W wyższych stanach gotowości bojowej dowodzenie i współdziałanie jest realizowane przez WŁ PŁSD.

Węzły łączności plm (szczebel taktyczny) są przeznaczone do utrzymania łączności pomiędzy sztabami (SK) plm z:

- przełożonym, sztabami (SD) korpusu OP;
- podległymi osobami funkcyjnymi znajdującymi się na PŁSD (SD LM i GPN) oraz dyżurującymi na podległym lotnisku manewru.

Zasadnicze dowodzenie i współdziałanie w wyższych stanach gotowości bojowej są dokonywane z SD plm znajdującego się na PŁSD.

Węzły łączności pułków lotnictwa myśliwsko – bombowego, rozpoznawczego i transportowego (szczebel taktyczny) zapewniają łączność dowódcom i ich sztabom z:

- przełożonym – dowódcą i SD KOP;
- podwładnymi – SK lotnisk bazowych i manewru (zapasowych);

- współdziałanie z PłSD i najbliższym OKRL.

W okresie pokojowym powyższe realizują garnizonowe WŁ, a po rozwinięciu wojennego systemu dowodzenia - WŁ zbudowane przez bł tych pułków.

Węzeł łączności WSO SP (szczebel taktyczny) zapewnia łączność koman-
dantowi i oficerom funkcyjnym WSO SP z:

- przełożonym, dowódcą WLOP (CSD DWLOP);
- podwładnymi, SD szkolnych pułków lotnictwa i śmigłowców oraz eskadr będą-
cych na lotniskach bazowych i manewru;
- współdziałającymi KOP, PłSD, SKKL, SNKRL.

1.2. Zarys struktury docelowego systemu dowodzenia SP RP

Modernizacja systemu dowodzenia WLOP realizowana jest w oparciu o kon-
cepcję wypracowaną, przez powołany przez Szefa Sztabu Generalnego w 1995r.
Zespół Restrukturyzacyjny Systemu OP RP, który określił, że docelowa
organizacja dowodzenia obroną powietrzną RP powinna:

- zapewniać optymalne wykorzystanie w ramach jednolitego systemu OP RP
wszystkich sił i środków OP niezależnie od ich organizacyjnej podległości;
- zapewniać skuteczne dowodzenie siłami i środkami OP na wszystkich kierunkach
zagrożenia oraz doraźnie tworzonymi zgrupowaniami sił i środków na wybranym
kierunku zagrożenia;
- posiadać prostą, i elastyczną strukturę - odpowiednią do jednoznacznie określo-
nych zadań i kompetencji dowódców poszczególnych szczebli dowodzenia i sta-
nowisk dowodzenia;
- zapewniać możliwość pełnej integracji z systemem dowodzenia OP NATO;
- wykorzystać w maksymalnym stopniu obecnie posiadaną infrastrukturę, a w tym
obiekty specjalne i system łączności.

Opracowany model docelowego systemu dowodzenia lotnictwem i OP, RP
jest stale modyfikowany i aktualizowany w miarę zdobywania informacji o strukturach
i zasadach funkcjonowania Zintegrowanego Systemu OP NATO (NATO INTEGRA-
TED AIR DEFENCE SYSTEM - NATINADS). Celem tych modyfikacji jest osiągnięcie
struktury docelowego systemu dowodzenia OP RP zbliżonej do perspektywicznej

struktury systemu OP NATO opracowywanej w ramach programu ACCS (Air Command and Control System - System dowodzenia i kierowania SP).

System ma objąć swym zasięgiem cały obszar NATO w Europie, łącznie z akwenami morskimi, w tym również terytoria Francji, Hiszpanii i Portugalii. Stacjonarne elementy systemu zostaną uzupełnione stanowiskami mobilnymi, które rozwijane będą w sytuacjach kryzysowych. Założenia techniczne zostały opracowane w latach 1983-1989 przez zespół ACCS w ramach programu ACCS Master Plan.

W 1990 r. NATO powołała do życia organizację ACCS Management Organisation oraz jej agencję NACMA, która opracowała ogólną specyfikację systemu (Overall System Specifications). NACMA jest instytucją odpowiedzialną za koncepcję i realizację założeń strukturalnych oraz przygotowanie oprogramowania użytkowego tego systemu.

Zgodnie z programem ACCS Master Plan, systemy ACCS mają tworzyć elementy funkcjonalne, które mogą być ze sobą integrowane w zależności od potrzeb wynikających z realizacji określonego zadania, należą do nich:

- połączone stanowisko dowodzenia lotnictwem taktycznym i OP przeznaczone do planowania i dowodzenia operacjami powietrznymi na szczeblu taktycznym - (ang. Combined Air Operations Centre - CAOC);
- centrum kierowania i kontroli realizacji operacji powietrznych - (Air Control Centre - ACC);
- mobilny element wsparcia ACC w kierowaniu działaniami samolotów bojowych - (ang. Air Control Unit - ACU);
- stanowisko dowodzenia skrzydła samolotów bojowych - (ang. Wing Operations Centre - WOC);
- stanowisko dowodzenia eskadry samolotów bojowych - (ang. Squadron Operations Centre - SQOC);
- stanowisko dowodzenia przeciwlotniczych zestawów raketowych w ramach obrony strefowej - (ang. SAM Operations Centre - SAMOC);
- stanowisko kontroli ruchu lotniczego w określonym obszarze operacji powietrznej - (ang. Air Traffic Control Radar UNIT - ATCRU);
- centrum koordynacji operacji powietrznych, do którego zadań należy koordynacja współdziałania SP z SL na szczeblu korpusu armijnego - (ang. Air Operations Coordination Centre - AOCC);

- centrum koordynacji operacji powietrznych, do którego zadań należy koordynacja współdziałania SP z SM - (ang. Maritime ACCS Ship-Shore Tactical Interface Component - MASSTIC);'
- centrum wstępnej analizy danych z rozpoznania powietrznego w zakresie zobrażenia regionalnego - (ang. Recognized Air Picture Production Centre - RAPPC);
- ośrodek zbierania danych do zobrażenia regionalnego - (ang. Sensor Fusion Post - SFP);
- posterunki wczesnego ostrzegania, które przechwytyją cele powietrzne lokalizują je, identyfikują i klasyfikują, a następnie przekazują do SFP - (ang. Reporting Post - RP).

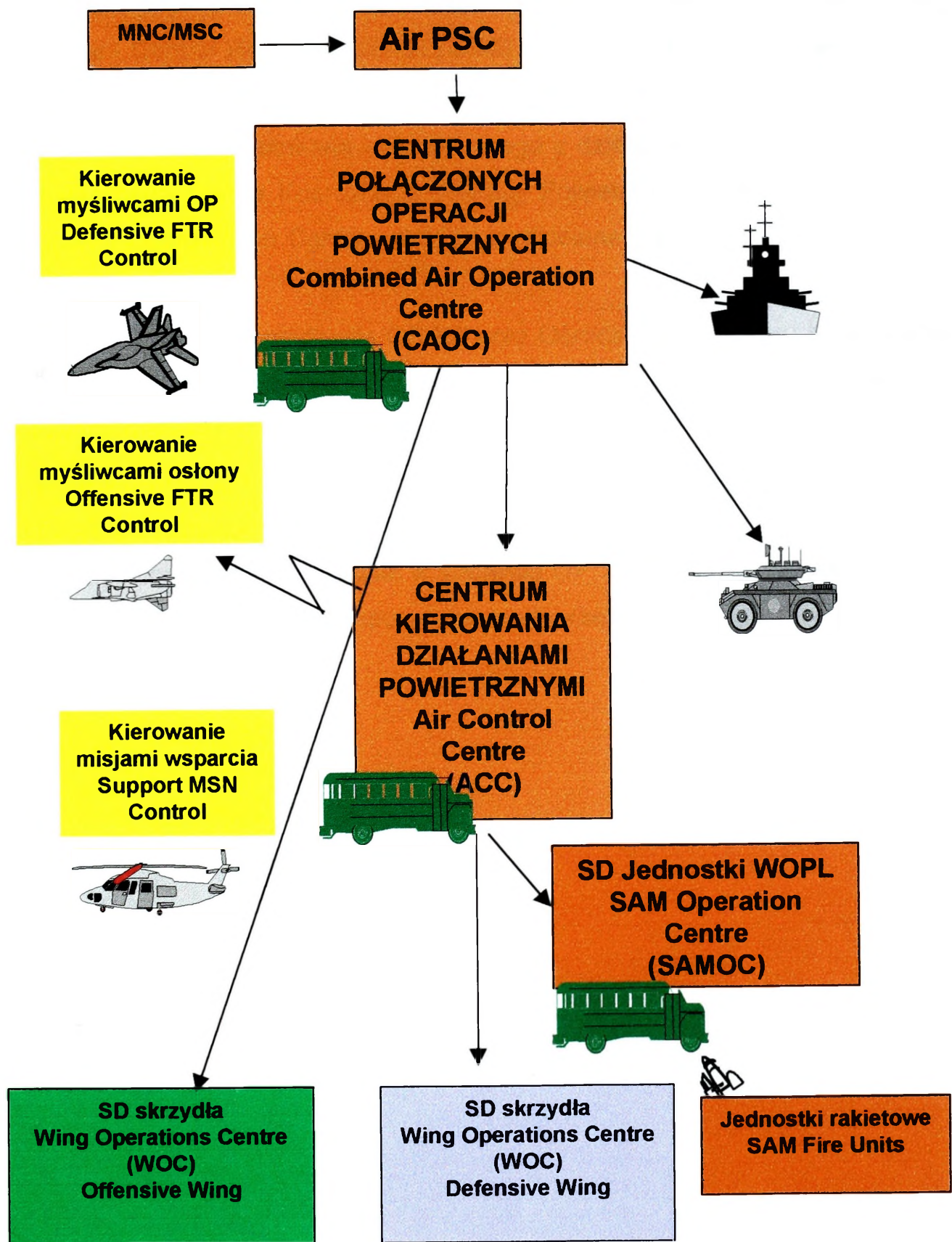
Ze względów organizacyjnych i ekonomicznych planuje się połączenie ośrodków AGC, RPC i SFP w jeden ośrodek ARS, będący odpowiednikiem obecnego ośrodka wczesnego ostrzegania i naprowadzania CRC oraz niektórych stanowisk CAOC z ośrodkami ARS w stanowisko dowodzenia CARS.

W systemie ACCS przewiduje się pełną standaryzację systemów wspierających proces dowodzenia, zarówno w zakresie oprogramowania jak i oprzyrządowania. Nie przewiduje się natomiast budowy autonomicznego systemu łączności. Poszczególne kraje będą wykorzystywały jedynie własne systemy łączności.

NACMA preferuje stosowanie rozwiązań narodowych na szczeblach wykonawczych odpowiednio WOC i SAMOC.

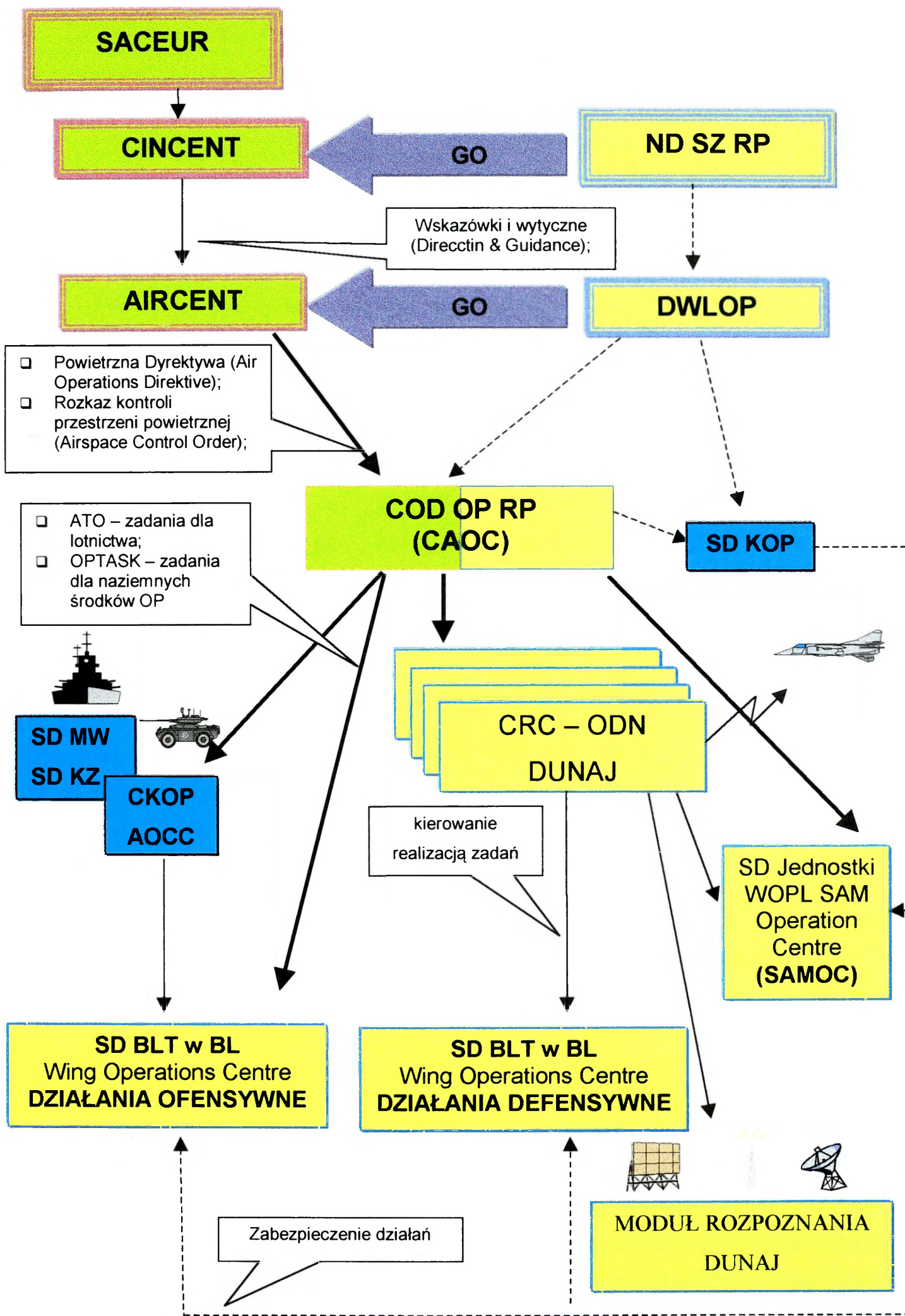
Odpowiednio do założeń programu ACCS w przyszłym systemie dowodzenia SP:

1. Dowództwo WLOP powinno być zasadniczym organem dowodzenia realizującym współpracę z NATO w zakresie szkolenia, planowania i organizacji użycia SP w operacjach ofensywnych i OP oraz wykonywać przedsięwzięcia wynikające z obowiązków "kraju gospodarza" współdziałając w tym zakresie z AIRCENT. W układzie narodowym jest naczelnym organem w zakresie dowodzenia OP RP. Na czas "W" rozwinięcie i funkcjonowanie DWLOP w ZMP zabezpiecza BDow.
2. Centralny Ośrodek Dowodzenia OP RP (powstały na bazie CSD) będzie zasadniczym organem wykonawczym w zakresie kierowania OP RP w układzie narodowym. W układzie koalicyjnym będzie spełniać rolę Centrum Połączonych Operacji Powietrznych - Combined Air Operations Center (CAOC) i zadania będzie otrzymywać z AIRCENT, w składzie którego będzie pracować stała GO DWLOP.

Rys.5. Struktura dowodzenia w systemie ACCS

3. Ośrodki Dowodzenia i Naprowadzania (ODN) będą zasadniczymi organami wykonawczymi w zakresie realizacji kierowania modułami wykrywania i systemami uzbrojenia, czyli realizować będą zadania przypisane Centrum Kierowania i Wykrywania - Control Reporting Center (CRC) w aktualnie funkcjonującym systemie i obiektom "ARS" w docelowym systemie OP NATO - ACCS.
4. Koordynację działań lotnictwa uderzeniowego z działaniami Wojsk Lądowych realizować będą Centra Koordynacji Operacji Powietrznych (GKOP, w NATO Air Operation Coordination Center - AOCC) wydzielane z KOP (BLT) i Brygady Dowodzenia.
5. Centralny Ośrodek Dowodzenia OP RP oraz Ośrodki Dowodzenia i Naprowadzania miały charakter operacyjny (bez organicznie podległych jednostek) oraz przygotowane miejsca pracy dla oficerów z NATO.
6. Dowództwo Korpusu OP w cz. "P" będzie realizować zadania szkoleniowe, administracyjne i zabezpieczające w stosunku do podległych organizacyjnie jednostek oraz przygotowywać je do działań w systemie OP. Na czas "W" przekazuje swoje jednostki właściwym ODN w operacyjne podporządkowanie (zgodnie z otrzymanymi rozkazami).

Rys. 6. System dowodzenia lotnictwem i OP RP w układzie koalicyjnym

Zasadniczy wpływ na kształt docelowego systemu dowodzenia lotnictwem i OP RP, a szczególnie na koncepcję jego osiągnięcia, miały rezultaty negocjacji sposobu realizacji "Celów dla SZ RP" opracowanych przez SHAPE, szczególnie celu TG 2900 - "Integracja z NATINADS". Jest to cel o najwyższym priorytecie, gdyż z chwilą, przyjęcia Polski do NATO zgodnie z artykułem 5 Traktatu odpowiedzialność za obronę powietrzną RP przyjmuje dowódca PSZ NATO w Europie (SACEUR). Polska jak każdy kraj członkowski ma obowiązek wydzielić niezbędne siły i środki w skład tzw. Command Forces (obejmujących jednostki lotnicze, środki wykrywania, stanowiska dowodzenia wraz z obsadami bojowymi), które już w czasie "P" są oddane w operacyjne dowodzenie (operational command - OPCOM) dowódcy PSZ N.ATO w Europie oraz dostosować swój system dowodzenia OP umożliwiając mu realizację tego zadania. Biorąc pod uwagę zakres niezbędnych przedsięwzięć dostosowawczych, możliwości finansowe, stan infrastruktury oraz konieczność zapewnienia ciągłego funkcjonowania systemu dowodzenia i rozpoznania (w celu zapewnienia kontroli przestrzeni powietrznej i zabezpieczenia szkolenia lotniczego), cel przyjęto jako częściowo akceptowany (PA), możliwy do zrealizowania w wydłużonym terminie.

Uwzględniając stan aktualny oraz potrzeby związane z integracją systemu dowodzenia lotnictwem i OP RP z systemem OP NA'p0, DWLOP opracowało koncepcję umożliwiającą realizować transformację systemu dowodzenia etapowo, wykorzystując w maksymalnym stopniu istniejącą infrastrukturę (obiekty techniczne i system łączności) oraz zapewnić możliwość dowodzenia aktywnymi środkami walki zarówno aktualnie posiadanymi jak i perspektywicznymi:

- w chwili wstąpienia zapewnić: zbiór i przekazywanie ośrodkom dowodzenia NATO informacji o sytuacji powietrznej, informacji o stanie i GB wojsk w postaci sformalizowanych dokumentów oraz kierowanie systemami uzbrojenia z wykorzystaniem funkcjonującego systemu dowodzenia (CSD - SD KOP - PISD);
- w 2004 r. zapewnić dowodzenie i kierowanie systemami uzbrojenia lotniczymi i WOPL zgodnie z standardami NATO w oparciu o bazową strukturę systemu dowodzenia, tj.: COD OP (spełniający funkcje CAOC), cztery ODN (spełniające funkcje CRC) oraz stanowisk dowodzenia jednostek lotniczych (WOC - Wing Operation Center) i jednostek WOPL (SAMOC - SAM Operation Center);

- pełną zdolność systemu osiągnąć do 2012 r. uzupełniając bazową strukturę systemu dowodzenia elementami zapasowymi i mobilnymi.

W ramach osiągnięcia stanu docelowego i interoperacyjności z Natowskim Zintegrowanym Systemem Obrony Powietrznej należy zrealizować przedsięwzięcia w następujących sferach:

- Zmiany struktur organizacyjno - funkcjonalnych organów dowodzenia;
- Zmiany postaci i zasad obiegu dokumentów dowodzenia;
- Wdrożenia ZtSyD, systemów informatycznego wspomaganie pracy dowództw i sztabów oraz systemów łączności interoperacyjnych z natowskimi;
- Opracowania i wdrożenia programu szkolenia obsad stanowisk dowodzenia. odpowiednio do nowych zadań i struktur SD poszczególnych szczebli.

Koncepcja ta została przyjęta przez stronę NATO-wską. W wyniku intensywnych rozmów w trybie roboczym specjalistów DWLOP z przedstawicielami SHAPE i wyspecjalizowanych agencji NATO w zakresie wypracowania szczegółowych rozwiązań organizacyjno - technicznej integracji systemu OP RP z NATINADS zostały wydzielone następujące fazy tego procesu:

1. **Do czasu akcesji;**
2. **Okres przejściowy;**
3. **Rozpoczęcie procesu wdrażania elementów systemu ACCS.**

Ad.1. W tym okresie zasadniczymi zadaniami będą:

- a) Przekazywanie informacji o sytuacji powietrznej (z wydzielonych SRL);
- b) Wymiana sformalizowanych dokumentów dowodzenia;
- c) Łączność foniczna między zasadniczymi osobami funkcyjnymi.

Ad.a) Jedynym urządzeniem umożliwiającym w pierwszym etapie wymianę informacji o sytuacji powietrznej (RAP) z SD OP NATO będzie rozwijany ASOC (tylko RAP w standardzie LINK 1), który do końca tego roku osiągnie pełną zdolność operacyjną.

Jednak w tym zakresie występują następujące uwarunkowania:

- ASOC jest realizowany w ramach współpracy regionalnej państw Europy Środkowej i Wschodniej przy udziale USA i jest wdrażany na podstawie dwustronnych umów zainteresowanych państw z USA. Przeznaczony jest do zarządzania przestrzenią powietrzną (w czasie pokoju i początkowym okresie kryzysu) w ramach

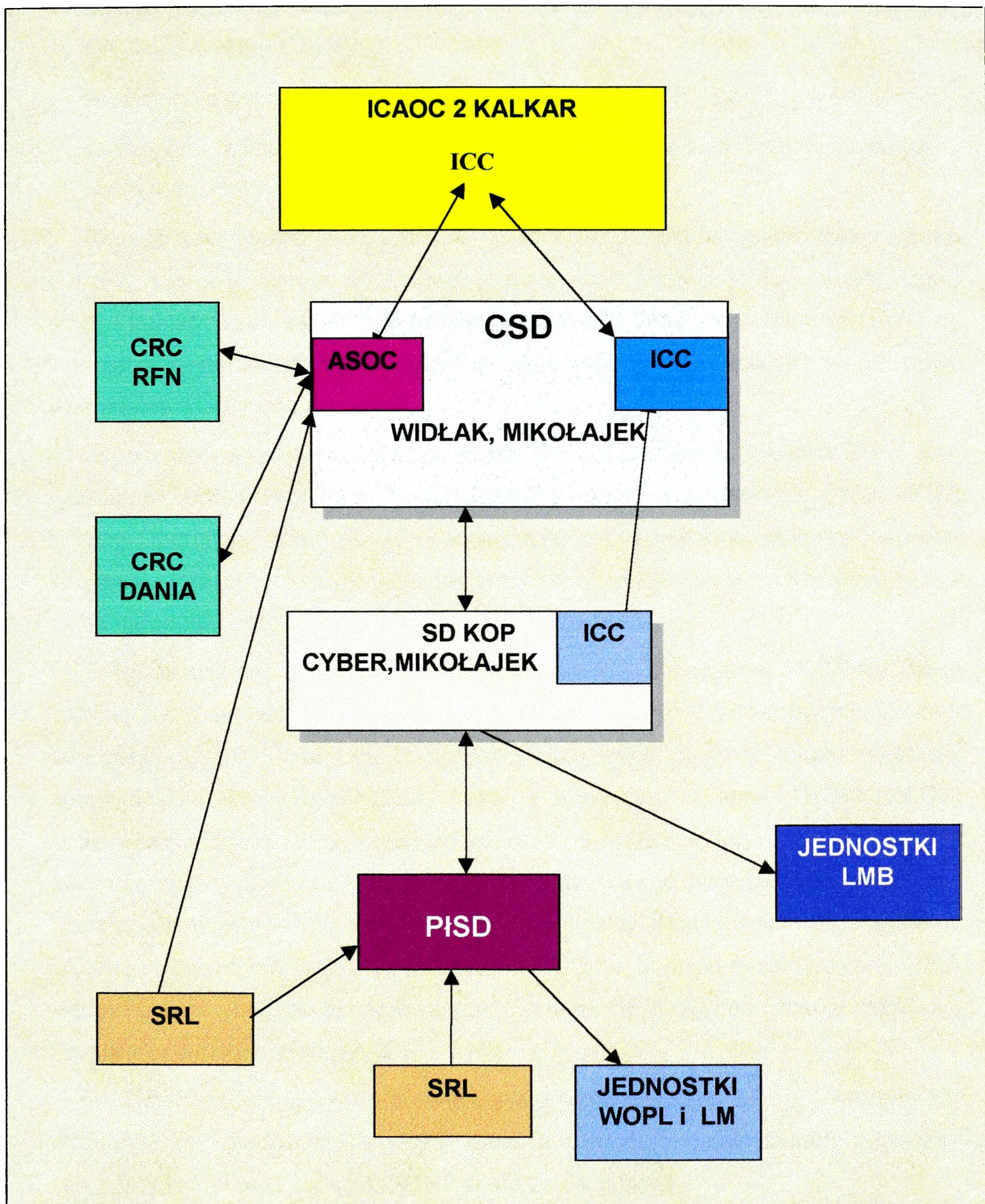
współpracy regionalnej obejmującej również kraje nie wchodzące do NATO, dlatego aby realizować wymianę informacji o sytuacji powietrznej w ramach NAT-NADS muszą być spełnione następujące warunki:

- Akredytacja systemu przez NATO - aktualnie realizowane są przedsięwzięcia w relacji Centrum Systemów Elektronicznych SP USA (ESC) - agencja NATO ds. wdrażania zautomatyzowanych systemów dowodzenia (NC3A);
- Zapewnienie bezpieczeństwa informacji NATO w systemie w kontekście udziału w programie ASOC państw nie należących do NATO.
- Po zakończeniu programu ASOC, informacja o sytuacji powietrznej będzie przekazywana tylko z wydzielonych SRL - (włączony dodatkowo do ASOC zgodnie z zaleceniami przedstawicieli SHAPE) bez możliwości wykorzystania informacji z innych posiadanych przez nas SRL, a włączanych do pracy (na loty lub WSGB). W tej sytuacji na CSD DWLOP będą dwa niezależne zobrazowania sytuacji powietrznej: na miejscach pracy ASOC i dotychczasowego systemu (ze wszystkich posiadanych źródeł);
- Według opinii przedstawicieli NATO wdrażania zautomatyzowanych systemów dowodzenia - NC3A system ASOC, zgodnie z zasadami obowiązującymi w NATO w zakresie budowy systemu dowodzenia, nie może stać się elementem docelowego systemu dowodzenia ACCS.

Ad. b) Zgodnie z propozycją SHAPE, sformalizowane dokumenty dowodzenia (rozkazy meldunki o GB i realizacji zadań) będą wymieniane za pomocą elementów systemu ICC (wstępny system wspomaganie. pracy CAOG - initial CAOC capability), które będą rozmieszczone na CSD DWLOP i SD korpusów OP. Urządzenia te zostaną dostarczone przez NC3A na zasadzie wypożyczenia.

Nie są całkowicie znane obowiązujące zasady w zakresie ochrony informacji zawartych w tych dokumentach dowodzenia oraz ich struktury w kontekście konieczności dalszej ich dystrybucji z SD KOP do jednostek. Potrzebna jest w tym zakresie dodatkowa informacja.

Ad. c) Utajniona sieć łączności NATO przeznaczona dla zasadniczych osób funkcyjnych WLOP (poniższy schemat), jest realizowana i finansowana przez NATO zgodnie z pakietem możliwości CP 5A0039 (projekt 5HQ0605 dla WLOP). Zapewnić będzie zarówno łączność foniczną jak i transmisję danych w tym i pocztę elektroniczną. Dalszą dystrybucję uzyskanych tą drogą informacji zapewnić musi strona polska, ale eksploatowane polskie systemy "STORCZYK" i "UD-90" nie spełniają, wymagań NATO.

Rys.7. Planowane włączenie systemu dowodzenia lotnictwem i OP RP do NATINADS

Ad 2. W etapie drugim należy rozwiązać następujące problemy:

- utworzenia jednego obrazu sytuacji powietrznej na CSD DWLOP (docelowo COD OP - odpowiednik CAOC) .
- zapewnienie wspomaganie planowania misji w COD OP - CAOC;
- skrócenia i zautomatyzowania drogi przekazywania dokumentów dowodzenia do/od jednostek;

Dlatego kontynuowane są prace B+R. ze szczególnym uwzględnieniem sytemu DUNAJ, a w celu pełnego dostosowania go do potrzeb NATINADS została uzgodniona i zaplanowana weryfikacja projektowanych modułów przez agencję NATO ds. wdrażania zautomatyzowanych systemów dowodzenia NC3A oraz na tej podstawie ewentualna weryfikacja wymagań.

Zapoczątkowane zostały również prace B+R w tematach "Mobilne SD", "SAM Operation Center SAMOC" - wspomaganie kierowania ogniem jednostek WOPL i "Wing Operation Center -WOC" - wspomaganie kierowania działaniami jednostek lotnictwa, które zgodnie z rekomendacjami SHAPE powinny być realizowane w systemie narodowym ale zgodnie z natowskimi wymaganiami.

Ad.3. Po akcesji do NATO wskazane jest przystąpić do programu ACCS ale należy zdawać sobie sprawę, że pierwsze elementy tego systemu mogą, być dostarczane do Polski po 2010 - 2012 roku. Informacje na ten temat uzyskano od przedstawicieli amerykańskiej firmy RAYTHEON, która w kooperacji z firmą THOMSON-CSF w pierwszej połowie 1999r. podpisał kontrakt na realizację tego systemu. Zgodnie z tą informacją w pierwszej kolejności w elementy nowego systemu będą wyposażani "starzy" członkowie NATO, gdyż już ponoszą koszty projektowania tego systemu. Dlatego celowym jest realizacja ww. prac B+R, gdyż obecnie eksploatowane ZtSyD nie zabezpieczą potrzeb Zintegrowanego Systemu OP NATO do czasu wdrożenia w Polsce elementów systemu ACCS.

Zgodnie z koncepcją docelowego systemu dowodzenia OP RP: Naczelny Dowódca SZ RP, będzie ściśle współdziałać z CINCENT ustala zasady organizacji i funkcjonowania oraz zadania OP RP w sferze narodowej.

Dowódca WLOP (SP) będzie realizował zadania postawione przez Naczelnego Dowódcę w zakresie szkolenia, organizacji i funkcjonowania systemu OP RP oraz dowodził w ramach obrony powietrznej wszystkimi siłami i OP. Swoje stanowisko powinien rozwijać przy SD ND na bazie środków Brygady Dowodzenia. Podobnie jak

COMAIRCENT w systemie OP NATO, Dowódca WLOP (SP) w systemie narodowym powinien realizować trzy główne funkcje:

1. być dowódcą sił powietrznych w rejonie - {w NATO Regional Air Commander (RAC)} - kieruje ofensywnymi działaniami powietrznymi;
2. być dowódcą obrony powietrznej regionu - {w NATO Regional Air Defence Commander (RADC) };
3. być odpowiedzialny za kontrolę przestrzeni powietrznej w regionie - { w ATO Regional Airspace Control Authority (RACA) }.

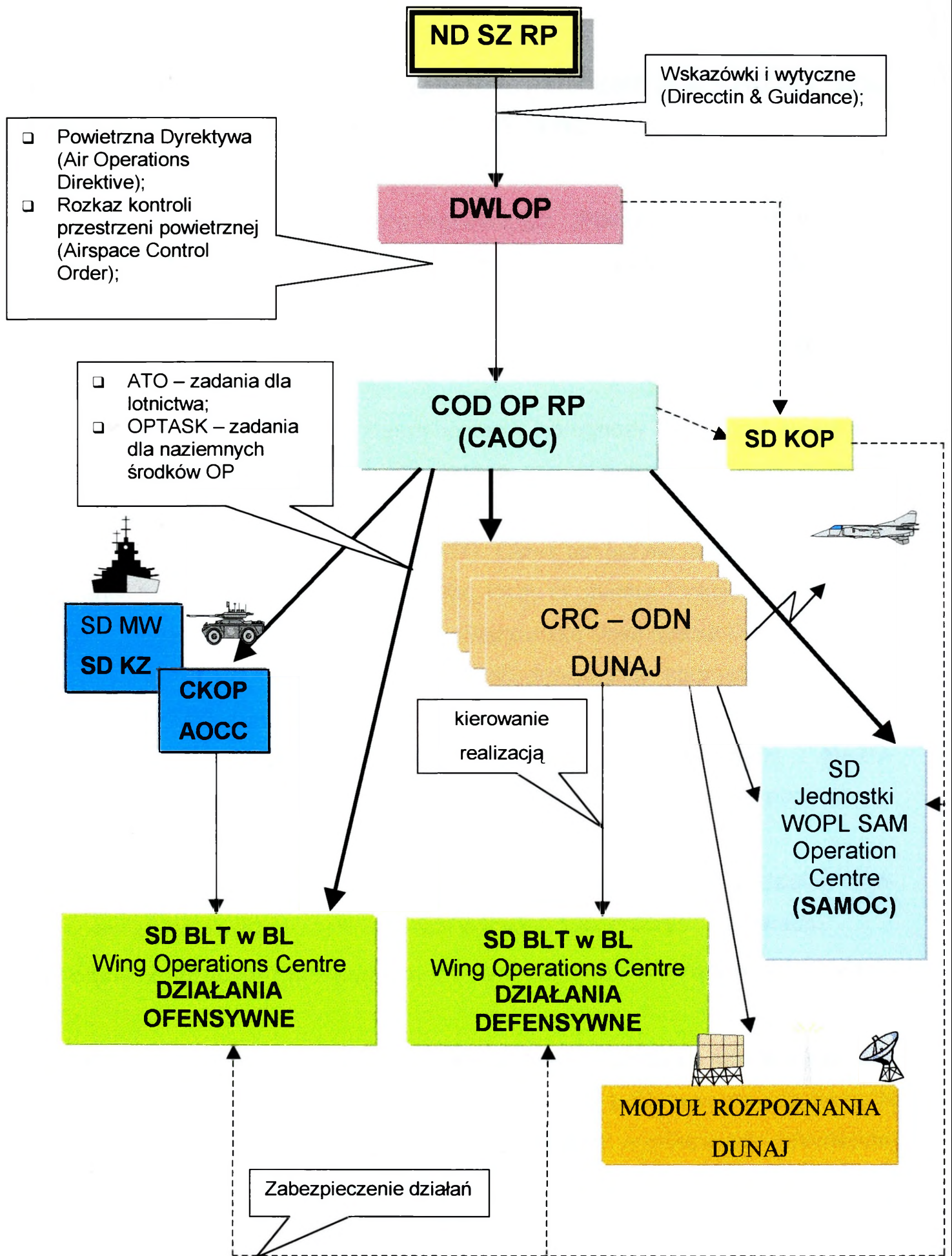
Dowódca WLOP (SP) zadania swoje będzie realizować wykorzystując trószczeblowy, a dynamicie walki dwuszczeblowy system dowodzenia składający się z:

- COD OP RP spełniającego rolę CAOC w systemie koalicyjnym – szczebel operacyjny;
- dwóch SD KOP (SD rejonu OP i logistycznego) – szczebel operacyjno – taktyczny;
- docelowo czterech SD sektorów OP - Ośrodków Dowodzenia i Naprowadzania (ODN) - spełniających rolę CRC - - szczebel taktyczny.

Dowódca KOP będzie realizował zadania postawione przez Dowódcę SP w zakresie organizacji i funkcjonowania systemu OP w rejonie – bez funkcji dowodzenia w dynamicie działań - będzie kierował tylko realizacją zadań zabezpieczenia działań.

Podstawowym ogniwem wykonawczym docelowego systemu OP powinny być etatowe dowództwa sektorów OP, a ich organem - Ośrodki Dowodzenia i Naprowadzania. Do ich głównych zadań powinno należeć :

- zbiór i przetwarzanie informacji radiolokacyjnej ze wszystkich stacji radiolokacyjnych (stacjonarnych i manewrowych posterunków wykrywania i naprowadzania SP, RSWP oddziałów i pododdziałów OPL wojsk lądowych i MW oraz RLS cywilno - wojskowej służby RL) oraz wszystkich środków rozpoznania radioelektronicznego rozwiniętych w sektorze;
- dostarczanie wszystkim stanowiskom dowodzenia (SP, wojsk lądowych i MW) rozwiniętym w sektorze jednolitej i wiarygodnej informacji o sytuacji powietrznej;
- kierowanie ogniowe, w pełnym zakresie, wszystkimi siłami i środkami OP rozwiniętymi w sektorze.

Rys.8. Struktura dowodzenia lotnictwem i OP w systemie narodowym.

2. IDENTYFIKACJA NIEZBĘDNYCH ZMIAN W PROCESIE PLANOWANIA DZIAŁAŃ BOJOWYCH NA SZCZEBLU OPERACYJNYM³

Zgodnie z nadal obowiązującym regulaminem⁴ „Planowanie działań zbrojnych to najważniejsze zadanie spoczywające na organach dowodzenia w procesie przygotowania działań zbrojnych” dlatego też jego zakres i treść jest w dużym stopniu pochodną przyjętej struktury organizacyjnej i funkcjonalnej systemu dowodzenia wojsk.

Analizując różnego rodzaju harmonogramy i prognozy w zakresie zmian systemu dowodzenia Sił Powietrznych RP, można określić prawdopodobny przedział czasowy dochodzenia naszych SP do pełnej interoperacyjności, w zakresie planowania, w ramach europejskich struktur NATO. Okres ten już się rozpoczął i najprawdopodobniej będzie trwał do roku około 2004, kiedy to obecnie funkcjonujący szkielet systemu dowodzenia oparty na Centralnym Stanowisku Dowodzenia Dowódcy Wojsk Lotniczych i OP (CSD DWLOP), stanowiskach dowodzenia korpusów obrony powietrznej (SD KOP), i połączonych stanowiskach dowodzenia w pełni zostanie zastąpiony przez stanowiska dowodzenia funkcjonalnie porównywalnymi z NATO-wskimi przy jednoczesnym spłaszczeniu całej struktury dowodzenia – poprzez wyeliminowanie z procesu dowodzenia w działaniach bojowych – SD KOP.

Aby osiągnąć ten zamierzony cel proces zmian w planowaniu działań bojowych powinien być realizowany równolegle w dwóch zasadniczych obszarach:

- 1. W obszarze procedur planowania, a w tym procedur wypracowywania decyzji.**
- 2. W obszarze dokumentów bojowych, które to dokumenty są ściśle połączone z procedurami ponieważ z jednej strony stanowią podstawę do rozpoczęcia cyklu planowania zaś z drugiej, w dokumentach wynikowych odzwierciedlony jest wynik całego tego procesu.**

³ Podział na szczeble dowodzenia jest odzwierciedleniem obecnego podziału, być może w przyszłej strukturze będziemy mieli na obszarze Polski tylko stanowiska dowodzenia SP szczebla taktycznego odpowiedniki CAOC, CRC, WOC, SAMOC.

⁴ Regulamin pracy organów dowodzenia w Siłach Zbrojnych RP – Sztab Gen. WP, Zarząd Dowodzenia – 1998 r.

2.1. Zmiany w zakresie procedur planowania działań bojowych SP RP

Dotychczasowa metodyka pracy dowódcy wojsk obrony powietrznej podczas planowania działań bojowych zależy od zaistniałej sytuacji operacyjno - taktycznej, treści otrzymanego zadania i posiadanego czasu na przygotowanie wojsk do działań.

Niezależnie od przejętej metody pracy, dowódca WLOP powinien tak zorganizować pracę aby pozostawić podległym ZO-T jak najwięcej czasu na przygotowanie do działań bojowych.

Planowanie i organizowanie działań bojowych WLOP rozpoczyna się z chwilą otrzymania z SD Naczelnego Wodza dyrektywy operacyjnej i może być realizowane następującymi metodami:

1. metodą pracy kolejnej;
2. metodą pracy równoległej;
3. metoda pracy kombinowanej.

Metoda pracy kolejnej jest metodą tradycyjną i polega na planowaniu działań bojowych przez poszczególne szczeble dowodzenia po kolei. W dowództwie WLOP rozpoczyna się z chwilą otrzymania dyrektywy operacyjnej Naczelnego Wodza i kończy się wysłaniem do podległych ZO-T i oddziałów rozkazu operacyjnego dowódcy WLOP i zarządzeń specjalistycznych. Dopiero wówczas w podległych dowództwach rozpoczyna się planowanie działań. Może być zastosowana w przypadku dysponowania taką ilością czasu, która jest potrzebna dla procesu kolejnego planowania; najpierw w dowództwie WLOP, a następnie w dowództwach korpusów.

Metoda pracy równoległej jest podstawową metodą planowania i organizowania działań bojowych. Metoda ta umożliwia równoległe planowanie i organizowanie działań bojowych w dowództwie WLOP i na niższych szczeblach dowodzenia oraz zapewnia jednostkom - szczególnie w warunkach deficytu czasu - więcej czasu na przygotowanie wojsk do prowadzenia działań bojowych.

Metoda pracy kombinowanej zawiera elementy obu powyższych metod (pracy kolejnej i równoległej). Może mieć zastosowanie szczególnie wówczas gdy w toku planowania działań bojowych zachodzi potrzeba zmiany metody pracy z kolejnej na równoległą.

Przygotowanie WLOP do działań obejmuje:

- planowanie działań (wypracowanie decyzji i wykonanie dokumentów bojowych);

- organizowanie działań (postawienie zadań podległym ZO-T), udzielenie pomocy w przygotowaniach KOP i oddziałów do działań, wykonanie innych przedsięwzięć poprzedzających wykonanie zadań, w tym utworzenie ugrupowania bojowego, kontrola przygotowania wojsk do wykonania postawionych zadań;
- osiągnięcie gotowości przez wojska WLOP do wykonania otrzymanego zadania bojowego.

Najistotniejszym elementem planowania działań jest wypracowanie zamiaru i decyzji na prowadzenie działań oraz zadań dla podległych ZO-T. Kolejność pracy dowódcy i sztabu WLOP w procesie planowania (wypracowywania decyzji) i organizacji działań bojowych powinna przebiegać zgodnie z przyjętą metodą pracy. W zależności od posiadanego czasu na przygotowanie działań bojowych cykl wypracowywania decyzji może ulegać pewnym modyfikacjom w stosunku do obowiązującego schematu przyjętej metody pracy dowódcy.

Czynności dowództwa WLOP podczas planowania i organizacji działań bojowych, metoda równoległa, powinny być realizowane w następującej kolejności:

- analiza otrzymanego zadania, kalkulacja czasu, ustalenie terminów realizacji głównych przedsięwzięć w procesie planowania i organizacji działań, wypracowanie ogólnego zamiaru wykonania zadania oraz określenie zasadniczych zadań do natychmiastowego wykonania w celu przygotowania wojsk do wykonania otrzymanego zadania bojowego (czynność tą dowódca może wykonywać sam lub z udziałem szefa sztabu);
- udzielenie wytycznych szefowi sztabu przez dowódcę korpusu do zapoznania zastępców, szefów oddziałów, z sytuacją operacyjną, zadaniem WLOP oraz przygotowania wytycznych dla poszczególnych osób funkcyjnych dowództwa;
- przeprowadzenie orientowania operacyjnego z kierowniczą kadrą przez szefa sztabu lub szefa oddziału operacyjnego;
- zapoznanie przez dowódcę z ogólną koncepcją wykonywania zadania w celu ukierunkowania pracy zastępców i oficerów sztabu i udzielenie wytycznych do przygotowania przez kierowniczą kadrę danych niezbędnych do podjęcia decyzji (jeżeli zachodzi potrzeba nakazanie opracowania zarządzenia wstępnego) oraz ustalenie terminu, miejsca i sposobu meldowania danych (propozycji) do decyzji;
- wstępna ocena sytuacji przez dowódcę WLOP z udziałem zastępców, szefów rodzajów wojsk, lub tylko wybranych osób funkcyjnych dowództwa i w zależności od posiadanego czasu, wysłuchanie przez dowódcę ich meldunków lub zażądanie od

- określonych oficerów konkretnych danych niezbędnych do wypracowania zamiaru prowadzenia działań bojowych;
- sprecyzowanie przez dowódcę zamiaru wykonania otrzymanego zadania;
 - meldowanie zamiaru przełożonemu przez dowódcę WLOP;
 - wygłoszenie przez dowódcę zamiaru wobec kierowniczych osób funkcyjnych dowództwa WLOP oraz udzielenie wytycznych w sprawie wydawania wstępnego zarządzenia operacyjnego i opracowania pozostałych dokumentów bojowych;
 - wydanie wstępnego zarządzenia operacyjnego;
 - ocena sytuacji przez dowódcę na podstawie meldunków składanych przez zastępców;
 - szefów oddziałów, wydziałów i służb dowództwa WLOP;
 - podjęcie decyzji przez dowódcę na prowadzenie działań bojowych;
 - opracowanie przez zastępców, oficerów sztabu oraz szefów rodzajów wojsk i służb dokumentów bojowych (mapy decyzji, rozkazu operacyjnego, planów użycia wojsk, zarządzeń i wytycznych specjalistycznych) i pomocniczych (plansz, schematów, harmonogramów itp.);
 - zatwierdzenie przez dowódcę WLOP zamiarów wykonania zadania podległym dowódcom;
 - przedstawienie przełożonemu do zatwierdzenia opracowanych dokumentów bojowych;
 - postawienie zadań podległym KOP i oddziałom;
 - wysłanie do podległych KOP i oddziałów rozkazu operacyjnego dowódcy WLOP i zarządzeń specjalistycznych;
 - udzielenie wytycznych w zakresie współdziałania, dowodzenia, zabezpieczenia działań bojowych oraz kontroli i pomocy wojskom w przygotowaniu do działań bojowych;
 - organizacja współdziałania wewnątrz WLOP;
 - udzielenie pomocy podległym KOP i oddziałom w wypracowywaniu decyzji i przygotowaniu do działań bojowych;
 - zatwierdzenie dokumentów bojowych opracowanych przez podległe dowództwa KOP i oddziałów;
 - kontrola przygotowania wojsk do działań bojowych.

W czasie działań bojowych proces planowania i organizacji działań bojowych będzie najczęściej bardziej skomplikowany i niejednorodny, ponieważ często elementy planowania i organizacji działań bojowych występować będą w etapie kierowania i podsumowania działań bojowych.

Na dzień dzisiejszy trudno jednoznacznie stwierdzić czy w Polsce równoległe z systemem dowodzenia SP NATO będzie funkcjonował system dowodzenia narodowy, dlatego też ewolucja planowania powinna tak przebiegać, aby bez względu na podjęte w tym zakresie decyzje przez dochodzenie do interoperacyjności przebiegały bez zakłóceń.

Pewne jest jedno, pierwsze zmiany muszą być rewolucyjne, polegające na odrzuceniu dotychczasowych procedur i rozpoczęciem wdrażania natowskiej koncepcji wypracowywania decyzji do działań.

Natowskie procedury planowania działań przedstawiają w logiczny i analityczny sposób metodologię wypracowania decyzji oraz wszystkie etapy procesu planistycznego. Mają one również na celu rozbudzenie twórczego myślenia oficerów sztabu. Według podstawowych dokumentów normatywnych NATO⁵ procedury planistyczne nie powinny stanowić sztywnego schematu działań sztabu, a raczej mają służyć jako pewnego rodzaju wzorzec postępowania podczas przygotowywania planów operacyjnych (działań). Procedury te mają zastosowanie do planowania operacyjnego zarówno w okresie zagrożenia i wojny, na szczeblach taktycznych, a także we wszelkich działaniach w ramach misji pokojowych.

Nieprzypadkowo proces planowania działań zawiera określone procedury postępowania sztabu, których podstawowym celem jest minimalizowanie ryzyka powzięcia „złych” decyzji na polu walki, a tym samym zapewnienie sukcesu działania.

Dlatego, też bez względu na brak decyzji skąd obecne CSD DWLOP po przyjęciu Polski do NATO będzie otrzymywało dyrektywy będące podstawą do realizacji procesu planowania (od AIRCEDNTA czy od Dowódcy WLOP) powinien on zawierać (składać się) z czterech zasadniczych etapów:

- I etapu orientowania (oceny sytuacji);
- II etap wypracowania koncepcji działania w tym wybór wariantu działania;
- III etap planowania szczegółowego, zakończony opracowaniem dokumentów rozkazodawczych;

⁵ ATP-33(B) Doktryna Sił Powietrznych NATO – 1986 r.

- IV etap przeglądu (rewizji) opracowanego planu.

Przy obecnej strukturze funkcjonalnej zmiany bojowej CSD (rys. 9) w procesie planowania główną rolę powinno odgrywać Centrum Planowania Działaniami Bojowymi (CPDB) oraz Grupa Szefa Wojsk Lotniczych, Grupa Szefa Wojsk OPL, Grupa Szefa Wojsk Łączności i Ubezpieczenia Lotów, Grupa Szefa Logistyki, Grupa Szefa Rozpoznania i WRE, a także Zespół Kierowania Mobilizacyjnym Rozwinięciem.

Z tych grup – na potrzeby ćwiczeń i szkoleń – powinny być wydzielone zespoły zajmujące się problematyką planowania:

1. działań defensywnych;
2. działań ofensywnych;
3. działań rozpoznawczych;
4. podziału przestrzeni powietrznej;
5. działań zabezpieczenia logistycznego SP;

oraz zespół zajmujący się opracowywaniem dokumentów rozkazodawczych.

W perspektywie najbliższego roku należy jednak dążyć drogą zmian strukturalnych CSD, do utworzenia na stałe takiego organu planistycznego.

Wraz z wpłynięciem dyrektywy do Dowódcy WLOP (Dowódcy CSD) dokument ten po powieleniu (lub rozmnożeniu w sieci komputerowej) trafił by do zespołów planowania.

Po krótkiej (kilkudziesięciominutowej) analizie zadania w poszczególnych zespołach zbiera się cała grupa planowania na spotkaniu zwanym w NATO „Battle Plan Discussion”⁶, na którym interpretowana jest treść dyrektywy poprzez zidentyfikowanie stanu końcowego i zrozumieniu celu działań przełożonego.

W szczególności należy wziąć pod uwagę intencje przełożonego, wszystkie ograniczenia i nakazy podane w dyrektywie lub wynikające z innych uwarunkowań a ponadto, w miarę możliwości, należy zidentyfikować środek ciężkości oraz możliwe do wykorzystania słabe strony wojsk własnych i przeciwnika.

Każdy oficer na podstawie wyników pierwszego spotkania grupy planowania działań przygotowuje swoją część zadania, w ścisłej współpracy z pozostałymi osobami funkcyjnymi i prezentuje na konferencji planistycznej (Initial Planning Meeting).

⁶ W innych dokumentach spotkanie to nazywa się Spotkaniem Inicjującym.

Konferencja planistyczna ma na celu przeprowadzenie oceny sytuacji na podstawie dyrektywy operacyjnej i zapoznanie z nowymi informacjami dotyczącymi przede wszystkim zmian w sytuacji taktyczno – operacyjnej w ostatnich godzinach. Obejmuje ona swoim zasięgiem rutynowe meldunki oficerów, którzy po dokonaniu własnej analizy wskazują możliwości własnych sił, stan środków do działań oraz zidentyfikowane niedostatki przeciwnika. W czasie konferencji planistycznej nie są przedkładane żadne propozycje wariantów (opcji) działań na konferencję decyzyjną, ale tylko ogólnie wskazywane kierunki możliwych rozwiązań.

Ostatnią z osób występujących na tym spotkaniu powinien być Szef Sztabu WLOP (w NATO – Dir Ops CAOC) lub wyznaczona przez Dowódcę WLOP osoba ze ścisłego dowództwa odpowiedzialna za realizację procesu planowania.

Szef sztabu na podstawie wypowiedzi oficerów, własnej analizy zadania oraz w wyniku wcześniejszych konsultacji z dowódcą, ukierunkowuje zespół w zakresie dalszego planowania poprzez zwięzłe sformułowanie ogólnego celu działań, w wyniku których ma być osiągnięty pożądany stan końcowy, jak również przedstawia podstawowe informacje dotyczące możliwych sposobów (wariantów działań) wykonania zadań zawartych w dyrektywie.

Stan końcowy powinien być określony w połączeniu z takimi czynnikami jak: misja (zadanie), przeciwnik, rejon działań, teren, posiadane siły, pogoda, czas i przedsięwzięcia przygotowawcze do przyszłych działań.

Określenie sposobów działań powinno być bardzo ogólne, aby dać podwładnym pełną elastyczność co do wyboru szczegółowych sposobów działania. Taka procedura wyzwala inicjatywę u podwładnych oraz daje im swobodę działania i koncentrowania się na osiągnięciu optymalnych efektów końcowych.

Po tej konferencji rozpoczyna się etap wypracowania koncepcji działania. Zespół działań defensywnych opracowuje część ofensywną ogólnego planu operacji. Będące w dyspozycji siły są przydzielone do wykonywania poszczególnych zadań. Jeżeli pozwala na to stan sił i środków, planuje się ugrupowanie połączonych działań powietrznych (COMAO) wraz z siłami zabezpieczającymi (Sweep, Escort, SEAD, tankowanie w powietrzu i WRE). Planowanie działań ofensywnych, zwłaszcza w zakresie uczestniczenia w COMAO lotnictwa myśliwskiego, odbywa się w ścisłym kontakcie z zespołem działań defensywnych. Ścisłe uzgodnienia pomiędzy zespołem działań ofensywnych, a oficerami łącznikowymi sił lądowych powinny możliwie jak najefektywniej ukształtować użycie lotnictwa.

Zespół działań defensywnych organizuje zakres działania własnych różnorodnych systemów obrony powietrznej na bazie wytycznych nakazanych przez przełożonego. Zespół ten opracowuje plan zabezpieczenia radiolokacyjnego w celu uzyskania stale aktualnego obrazu sytuacji w powietrzu. Ponadto pozostaje w stałym kontakcie z oficerami działań ofensywnych i wspólnie z nimi planuje użycie lotnictwa myśliwskiego w działaniach ofensywnych.

Pozostali oficerowie współpracują ściśle z zespołem rozpoznania. Zespół ten powinien dysponować zawsze aktualnymi informacjami o sytuacji i stanowić praktycznie najważniejsze źródło informacji o przeciwniku. Tam również będą aktualizowane oraz włączane w cykl planowania działań dane o celach i wyniki rozpoznań powietrznych. Informacje o położeniu przeciwnika umożliwiają rozpoznanie jego potencjału, który może zagrażać wojskom oraz pozwala na uściślenie w tym zakresie, własnych planów działań.

Etap ten powinien zakończyć się konferencją (spotkaniem, briefingiem) decyzyjnym. W konferencji tej powinien uczestniczyć dowódca (WLOP, lub w przyszłości dowódca COD). Kolejno występujący oficerowie precyzują, w zakresie swoich kompetencji, opracowane 2-3 warianty działań tak planowanych dla naszych sił jak i prawdopodobnych zachowań ze strony przeciwnika, a także sposób logistycznego zabezpieczenia sił. W siłach powietrznych NATO w CAOC problem logistyki jest tylko analizowany pod względem możliwości zabezpieczenia przez nie działań, w przypadku Polski w etapie przejściowym gdy CSD jak i COD będzie stanowiskiem dowodzenia narodowym, zakres rozpatrywanej problematyki logistycznej będzie zdecydowanie szerszy począwszy od bieżącego zabezpieczenia poprzez planowanie czynności związanych z odtwarzaniem zdolności bojowej sił do problemów mobilizacyjnego uzupełnienia, współdziałania z systemami gospodarki wojennej państwa.

Konferencja decyzyjna jest również tym forum, na którym dowódca może uzyskać nie tylko uzasadnienie prawdopodobnych działań przeciwnika i najefektywniejszych działań własnych, ale również mogą być wygenerowane wskazówki co do rozwoju sytuacji na kolejne doby operacji (działań). Powstałe w związku z tym problemy mogą być (i powinny) do tego czasu uściśnione, rozwiązane a osiągnięty wynik, po akceptacji przez dowódcę, wdrożony w życie.

W siłach państwowych NATO decyzja o przedstawionych wariantach działań na konferencji decyzyjnej jest dyskutowana w sztabie CAOC i podjęta wtedy, gdy wszystkie możliwości zostaną sprawdzone, obliczone i dają wystarczającą gwarancję

ich realizacji. Konferencja planistyczna z reguły trwa 50 minut. Jednak zgrane już zespoły w CAOC potrzebują nie więcej niż 40 minut. Analiza ćwiczeń prowadzonych w CAOC 2 i 4 oraz bezpośrednie kontakty z oficerami Akademii Dowodzenia Bundesshvery z Hamburga pozwalają sądzić, że w zależności od stopnia zgrania zespołów i stopnia trudności zadań otrzymanych do realizacji konferencja planistyczna nie powinna trwać więcej niż 50 minut. W związku z tym, rutynowe meldunki oficerów powinny być ukierunkowane na informacje całkiem nowe, mogące mieć wpływ na prowadzenie działań i jakość realizowanych zadań. Strukturę i wewnętrzny kształt konferencji planistycznej ustala szef sztabu.

Prowadzone ćwiczenie dowódczo - sztabowe w AON (maj – 97, maj 98)⁷ ze słuchaczami I i II roku studiów oparte na procedurach NATO wykazało, że pomimo dużego wysiłku przygotowawczego problem czasu trwania takiej konferencji zależy przede wszystkim od przygotowania poszczególnych osób funkcyjnych w CAOC i ich umiejętności krótkiego, lecz konkretnego przedstawienia faktów i informacji oraz wskazywania możliwych rozwiązań.

Zazwyczaj każdy z referujących ma do dyspozycji nie więcej niż 2-3 minuty. Stąd wniosek, że stanowiska w CAOC winni zajmować oficerowie z dużym doświadczeniem. '

Należy również wskazać na fakt, że konferencja planistyczna i decyzyjna powinna być prowadzona całkowicie w języku angielskim.

W czasie pięćdziesięciminutowej konferencji decyzyjnej dowódca CAOC jest informowany o sytuacji, zadaniach (AOD), problemach i możliwych rozwiązaniach. W czasie konferencji referowane są warianty możliwych działań. Tylko jeden możliwy wariant może być przedstawiony w wyjątkowej sytuacji. W czasie prowadzenia badań dokumentacji ćwiczeń nie natrafiono na takie rozwiązanie, gdzie wchodziłby w rachubę tylko jeden wariant. Dowódca CAOC decyduje o priorytetach i wyborze wariantów działań (defensywnych i ofensywnych). Propozycje optymalnie najlepszych wariantów przedstawia szef sztabu wraz z uzasadnieniem.

W konferencji decyzyjnej aktywnie biorą udział:

- dowódca;
- szef sztabu;
- doradca sił lądowych;

⁷ W ćwiczeniach tych autorzy wchodził w skład zespołu autorskiego, a w czasie ich przeprowadzania występowali w roli rozjemców.

- szef działań bojowych;
- szef logistyki;
- szef działań ofensywnych;
- szef działań defensywnych;
- oficer rozpoznania;
- referujący pogodę;
- inni oficerowie według decyzji szefa sztabu.

Pozostały personel CAOC bierze udział w konferencji jako obserwatorzy.

Przeprowadzenie działań w oparciu o wcześniej opracowany plan działań leży w zakresie odpowiedzialności grupy kontroli użycia bojowego sił. Poprzez szerokie, ciągle uaktualniane sposoby meldowania przez tę grupę są stale śledzone postępy w prowadzonych działaniach i nanoszone ewentualne korekty. Czasowo krytyczne wpływy warunków atmosferycznych w rejonach celów, oddziaływanie przeciwnika, straty własnych sił oraz zmiany priorytetów użycia powodują bezpośrednią, wysoce elastyczną reakcję. Meldowanie o wynikach użycia sił prowadzi do sprzężenia zwrotnego z grupą planowania działań i grupą rozpoznania. Obok prowadzenia zaplanowanych działań ofensywnych, jednym z głównych zadań grupy kontroli użycia bojowego sił jest zarządzanie walką defensywną. Na podstawie obszernego obrazu zagrożeń, zadaniem jej jest skuteczne użycie w walce sił będących w dyspozycji.

Reasumując proces decyzyjny na szczeblu CAOC, w tym planowanie działań, odbywa się w ścisłym i bezpośrednim kontakcie wszystkich zespołów i oficerów sztabu. Ma to szczególne znaczenie przy planowaniu działań defensywnych i ofensywnych, a zwłaszcza przy ustalaniu sił zabezpieczenia dla obu tych rodzajów działań i opracowywaniu optymalnych wariantów działań. W związku z powyższym proces decyzyjny realizowany na CSD DWLOP wymaga zweryfikowania i dostosowania go do wymogów NATO.

2.2. Zmiany w sferze dokumentów dowodzenia SP RP

Obecny stan prac i dalszych przedsięwzięć, zmierzających do osiągnięcia wyznaczonych celów interoperacyjności, zakłada kompleksowe uporządkowanie sfery dokumentów dowodzenia, odgrywających zasadniczą rolę w procesach planistyczno – decyzyjnych i informatycznych.

Przewidywany pakiet sformalizowanych dokumentów dowodzenia winien tworzyć komplementarną i logiczną całość, z jednej strony adekwatną do oczekiwań i wymogów założeń naszej narodowej doktryny obronnej, z drugiej zaś, kompatybilną ze stosowanymi rozwiązaniami w armiach państw NATO.

Określenie zasad i terminologii, umożliwiającej opracowanie w pełni funkcjonalnego zbioru dokumentów dowodzenia, będących implementacją w warunkach SP RP zaleceń standaryzacyjnych NATO, umożliwi realizację procesów integracyjnych naszego systemu dowodzenia.

Przyjęcie rozwiązań proceduralnych stosowanych i obowiązujących w SP NATO jest trudne i skomplikowane. Wymaga od przyjmujących umiejętności m.in. zachowania tożsamości członków paktu 16 państw.

Porozumienia standaryzacyjne NATO określają bowiem pewne ogólne ramy postępowania, które obowiązują wszystkich członków struktur wojskowych i pozwalają na pełne współdziałanie we wszystkich sytuacjach.

Często stosowane w terminologii wojskowej pojęcie „procedury NATO” (operacyjne, dowodzenia) oznaczają obowiązujące w państwach członkowskich zasady postępowania dowództw, sztabów, oficerów, personelu pomocniczego wg ściśle określonych norm, porozumień, doktryn, instrukcji oraz dokumentów.

Dokumenty stanowią podstawy postępowania, a więc zasadniczy element procedur.

Celowym jest zatem, aby nasze działania doprowadziły do zapewnienia **standardowej formy i układu treści pisemnych (graficznych) dokumentów dowodzenia**, a ponadto:

- jednolitego rozumienia terminów, dotyczących problematyki procesów i procedur dowodzenia;
- jednolitego podejścia do zagadnień organizacji dowodzenia, charakteru podległości i rodzaju zależności (dowodzenie pełne, operacyjne, kontrola operacyjna, dowodzenie taktyczne, kontrola taktyczna itp.).

Doświadczenia wspólnych ćwiczeń oraz dotychczasowa praktyka szkolenia pozwala stwierdzić, iż obowiązujące w SP RP dokumenty dowodzenia tzw. „rozkazodawcze” należy poddać różnorodnym zakresom dostosowania (przeobrażeń i zmian), aby ich forma, układ i treść uzyskały właściwości procedur.

Brak jednoznacznych ustaleń normatywnych spowodował ugruntowanie się wielu wzorców, przedstawiających obraz potrzeb, opartych na wieloletnich doświadczeniach.

Warto upowszechnić przekonanie, że budowanie podstaw współpracy Sił Powietrznych RP trwa już od kilku lat, że dostosowywanie do natowskich standardów nie rozpoczęło się dopiero od podjęcia decyzji o wszczęciu procedury dotyczącej przyjęcia nas do NATO, więc obecnie będzie mogło być prowadzone w znacznie szerszej skali i w szybszym tempie. Należy przy tym zdawać sobie sprawę, że nie oznacza to natychmiastowego osiągnięcia „identyczności”, że nie chodzi o konstruowanie takich samych struktur, kopiowanie wyposażenia, ubiorów, ekwipunku i uzbrojenia, lecz raczej o planowanie, systemy dowodzenia i łączności, jednakowe procedury postępowania, **sformalizowanie dokumentacji**.

Według obowiązującej w Siłach Zbrojnych RP wykładni („Regulamin pracy organów dowodzenia w SZ RP”), całość dokumentów, dotycząca przygotowania i prowadzenia działań, nazywa się **dokumentami dowodzenia**.

W zależności od treści i przeznaczenia dzieli się je na:

- **dokumenty planistyczno – organizacyjne:** plany działań strategicznych, operacyjnych i taktycznych; dyrektywy operacyjne; rozkazy oraz zarządzenia operacyjne, bojowe i przygotowawcze; wstępne zarządzenia bojowe; zarządzenia, dotyczące użycia rodzajów sił zbrojnych i wojsk; rozpoznania, walki radioelektronicznej i działań psychologicznych; systemu łączności, zabezpieczenia operacyjnego (bojowego) i logistycznego; kalendarzowe plany przygotowania działań zbrojnych (operacji, walki), mapy robocze i szkice;
- **dokumenty sprawozdawczo – informacyjne:** meldunki, sprawozdania, dzienniki działań, mapy sprawozdawcze i informacyjne, komunikaty i inne, opracowywane stosownie do potrzeb;
- **dokumenty pomocnicze:** notatki, obliczenia, tabele wykresy, zestawienia itp.

Przeprowadzona analiza porównawcza struktury i treści dokumentów dowodzenia, obowiązujących w SP RP, z odpowiednikami, obowiązującymi w SP NATO, a normowanymi przez stosowne porozumienia standaryzacyjne i publikacje sprzymierzonych, pozwoliła na wyspecyfikowanie obszaru podstawowych podobieństw i różnic.

Należy jednak zaznaczyć, że brak pełnej dostępności do wszystkich obowiązujących w NATO STANAGÓW uniemożliwia dokonanie pełnej analizy procesów

i procedur opracowywania dokumentów dowodzenia. Zatem całościowy obraz obowiązujących mechanizmów powstawania dokumentów rozkazodawczych automatycznie ogranicza sferę zainteresowania do typowych dokumentów dowodzenia, szczegółowo przedstawionych w dalszej części rozdziału. Przyczyny obiektywne na obecnym etapie prac pozwalają jedynie na analizę rzeczywistości, otaczającej dokumenty dowodzenia.

Podstawowe podobieństwa:

- 1) zakres obszaru tematycznego;
- 2) etapy ich powstawania;
- 3) zróżnicowanie formy zależne od fazy realizacyjnej procesu planowania i organizowania działań.

Podstawowe różnice:

- 1) metodologia pracy dowódcy i sztabu przy rozwiązywaniu problemów operacyjno – taktycznych jako podstawa do generowania dokumentów dowodzenia;
- 2) technologia tworzenia;
- 3) struktura dokumentów;
- 4) możliwość dekompozycji dokumentów;
- 5) sposób zapisów i rozłożenie akcentów;

W rozkazach pisemnych ujmuje się wszystkie obowiązujące punkty, lecz nie zawsze konieczne jest wypełnianie ich treścią. Często używane są określenia „bez zmian”, „patrz aneks C” itp.;

- 6) wysoki stopień unifikacji (łącznie z osadzeniem prawnym);
- 7) formuła postanowień (pozostawienie swobody wykonawcom);
- 8) łączenie formy pisemnej i graficznej w dowolnej konfiguracji;

Plany i rozkazy wykonywane są w formie pisemnej, przy czym niekiedy wybrane elementy przedstawiane są w sposób graficzny, zwykle na folii lub na mapie stanowiącej załącznik do części pisemnej. Dopuszcza się również umieszczenie części pisemnej bezpośrednio na folii (kalce, mapie), w takiej sytuacji rozkaz przyjmuje formę ORDER OVERLAY TYPE – ROZKAZ NA OLEACIE. Dąży się do przekazania maksymalnej ilości informacji w formie graficznej, jednak zadanie (MISSION) jest zawsze zapisywane, nawet jeżeli zostało przedstawione na oleacie;

- 9) powszechne używanie skrótów;

- 10)umieszczanie klauzuli tajności w główce i stopce każdej strony dokumentu;
- 11)podawanie zmian w stosunku do ostatniego rozkazu (w przypadku gdy rozkaz pisemny jest poprzedzony ustnym);
- 12)zunifikowanie sposobu oznaczania dokumentów;
- 13)unifikacja zapisu tzw. grupy data – czas.

Zasadnicze unormowania dotyczące formy i treści dokumentów w armiach NATO zawierają następujące Porozumienia Standaryzacyjne (STANdardization AGreements):

1. STANAG 2014 OP, - Rozkazy operacyjne, zarządzenia wstępne i administracyjne/logistyczne;
2. STANAG 2029 OP, - Metoda opisu naziemnych punktów rejonów i linii rozgraniczających;
3. STANAG 2041 M and T – Rozkazy operacyjne, tabele i grafy dotyczące ruchu drogowego;
4. STANAG 1001 OP, System oznaczania dni i godzin w odniesieniu do działań i ćwiczeń.

Uszczegółowienie tych treści można znaleźć w szeregu Publikacjach Sprzymierzonych (Allied Publications) w odniesieniu do sił powietrznych będą to między innymi:

1. ATP-33(B) Doktryna Sił Powietrznych NATO. 1986.
2. ATP-40(A) Zasady kontroli przestrzeni powietrznej w czasie kryzysu i wojny. 1995.
3. AAP-15(E) Słownik skrótów używanych w dokumentach NACC/PFP 1995.
4. ADATP-3 – System formatowania tekstów wiadomości w NATO.

Z treści tych dokumentów wynika, że:

1. Porozumienie jest standaryzacją wymogów, dotyczących wzoru i nagłówków paragrafów stosowanych we wszystkich Rozkazach Operacyjnych, dotyczących zarówno operacji połączonych, jak i jednego rodzaju sił zbrojnych dla sił NATO.

2. Siły powietrzne – jeżeli działają jako wsparcie sił lądowych – będą używały wzorów i wskazówek, zawartych w aneksach (załącznikach) do Rozkazów Operacyjnych, Zarządzeń Administracyjno – Logistycznych oraz Zarządzeń Wstępnych.

3. Paragrafy i podparagrafy rozkazów i załączników (aneksów) powinny być numerowane, lub oznaczone literami i mieć odpowiednie wcięcia zgodnie ze STANAG – 2066 MIS, dotyczącym wzorów korespondencji wojskowej.

4. Typ rozkazu operacyjnego wskazuje, czy jest to rozkaz marynarki, wojsk lądowych, sił powietrznych, wspólny (dwóch lub więcej sprzymierzonych krajów) lub połączony (dwóch lub więcej rodzajów sił zbrojnych).

W dowództwie jednego rodzaju sił zbrojnych nie jest konieczne podawanie typu rozkazu, ponieważ jest to zawarte w nagłówku „Dowództwo wydające”.

5. Przygotowany rozkaz jest kopiowany w całości (wraz z aneksami, jeżeli są sporządzane) w ilości przewidzianej właściwymi procedurami.

6. Dobry rozkaz jest zrozumiały i krótki. Określa on podwładnemu, Co musi wykonać, nie nakazując mu jednak, **JAK** ma to zrobić. Prowadzi to do zapewnienia podwładnym maksymalnej swobody działania i inicjatywy.

Rozkazy przygotowywane są w celu dostarczenia podległym dowódcom informacji niezbędnych do przygotowania i prowadzenia walki lub operacji.

7. Rozkaz ma być przygotowany i dostarczony podwładnemu na czas.

8. Załączniki (aneksy) do rozkazu sporządzane są wtedy, kiedy rzeczywiście są niezbędne. Sporządzając aneksy, pamiętać należy, że nie mają one być substytutami rozkazów podległych dowódców. To podwładni decydują jak wykonać zadanie.

9. Rozkaz operacyjny powinien zawierać tylko te informacje, które są niezbędne podległemu dowódcy (SD) do opracowania własnego rozkazu i zapewnienia koordynacji działania podległych mu sił. Szczegóły, określające sposób wykonania zadań przez jednostki wspierające i specjalistyczne, powinny być zawarte w ich własnych rozkazach.

Podczas generowania poszczególnych punktów rozkazu, informacje mogą pochodzić z następujących źródeł: rozkazu przełożonego; aneksów; apendyksów; wniosków z analizy zadania i oceny sytuacji.

Podczas sporządzania rozkazów należy przestrzegać następujących zasad:

- OKREŚLENIE KLAUZULI TAJNOŚCI

Klauzulę tajności nadaje szczebel, wydający rozkaz, podając ją na każdej stronie dokumentu w postaci główki i stopki. Ponadto każda kopia otrzymuje ko-

lejny numer z ogólnej ilości egzemplarzy danego dokumentu (np. egz. nr 3 z 30), (kopia ... z kopii ...).

- **PRZEDSTAWIENIE ZMIAN W STOSUNKU DO WYDANYCH WCZEŚNIEJ ROZKAZÓW USTNYCH**

Jeśli nie ma rozkazów ustnych, ta przestrzeń jest pozostawiana pusta. Jeśli były rozkazy ustne, należy używać wyrażeń „Bez zmian w stosunku do rozkazów ustnych” lub „Bez zmian w stosunku do rozkazów ustnych z wyjątkiem punktu 4”. Zaleca się, aby były podane data, czas i miejsce wydania rozkazów ustnych.

- **OKREŚLENIE DATY I CZASU WYDANIA ROZKAZU**

Stosowana w każdym rozkazie operacyjnym tak zwana Grupa Data – Czas określa dzień i godzinę, kiedy rozkaz był podpisany. Jest to również czas, od którego rozkaz zaczyna obowiązywać, chyba że odpowiednia adnotacja w treści stanowi inaczej.

Grupa Data – Czas oprócz roku, miejsca, godziny i minuty zawiera także symbol (literę) strefy czasowej, w której prowadzone będą działania przedstawione w rozkazie. Przykładowa Grupa Data – Czas może wyglądać następująco:

- **300915A SEPTEMBER 96,**

gdzie:

30 – dzień miesiąca,

09 – godzina,

15 - minuta,

A - symbol strefy czasowej,

96 - rok.

- **NUMER IDENTYFIKACYJNY DOKUMENTU**

Nadawany jest każdemu rozkazowi bojowemu przez oficera łączności, aby umożliwić potwierdzenie jego otrzymania przez radio i nie dopuścić do uzyskania przez przeciwnika informacji, że taki rozkaz został wydany.

- **DOKUMENTY ODNIESIENIA**

Pod tym nagłówkiem wymienione są mapy i diagramy, związane z rozkazem. Wszystkie inne dokumenty, które są potrzebne otrzymującemu rozkaz, mogą również być wymienione w tym miejscu. Nie ma potrzeby wymieniania w tym miejscu rozkazów stałych (dyrektyw), procedur operacyjnych itp., do których jednakże mogą być odnośniki w treści rozkazu.

- **STREFOWA CZASOWA**

Podawana w nagłówku rozkazu litera, będąca symbolem strefy czasowej, określa obszar, na którym prowadzone będą działania określone w rozkazie. W przypadku gdy działania obejmują obszar dwóch (lub więcej) stref czasowych, to czas operacyjny w „drugiej” strefie przeliczany jest na obowiązujący w miejscu, gdzie podpisano rozkaz. Jeżeli zostanie ona określona w nagłówku rozkazu, nie ma potrzeby powtarzania jej w jego treści.

- **POTWIERDZENIE ODBIORU**

Zastosowanie słowa POTWIERDZENIE oznacza, że dowódca, który otrzymał rozkaz, powinien potwierdzić otrzymanie i zrozumienie. Mogą być także zastosowane inne, dodatkowe instrukcje, dotyczące sposobu potwierdzenia; muszą być jednak w tym miejscu dokładnie sprecyzowane.

Potwierdzenie rozkazu operacyjnego oznacza, że został on odebrany i zrozumiany.

- **PODPIS DOWÓDCY I UWIERZYTELNIENIE**

Na wszystkich egzemplarzach rozkazu umieszcza się stopień i nazwisko dowódcy. Oryginał (egzemplarz nr 1) musi być podpisany przez dowódcę lub upoważnioną osobę (np. szefa sztabu). Jeżeli podpisany przez dowódcę egzemplarz zostanie powielony, żadne inne potwierdzenie autentyczności na pozostałych egzemplarzach dokumentu nie jest wymagane. W innym przypadku konieczne jest potwierdzenie podpisem właściwego oficera sztabu (G3) wszystkich pozostałych kopii, przy czym oczywiście na każdej z nich pozostaje stopień i nazwisko dowódcy.

- **ROZDZIELNIK**

Jeśli rozkazy są wysyłane za granicę, do jednostki zagranicznej lub do Dowództwa NATO, rozdzielnik powinien być podany w pełnej formie. Rozdzielnik obejmuje zarówno kopie przesyłane do wykonania, jak i do wiadomości.

- **STOSOWANIE SKRÓTÓW I AKRONIMÓW**

W celu zaoszczędzenia czasu (i zmniejszenia objętości rozkazu) często stosuje się różnego rodzaju skróty i akronimy. Jednakże nie mogą one w żadnym wypadku wpływać na przejrzystość rozkazu lub utrudniać jego zrozumienie. Ponadto z zasady nie stosuje się skrótów, gdy rozkazy będą wykorzystywane przez

przedstawicieli innych armii. Wyjątek stanowią powszechnie stosowane skróty międzynarodowe.

- PUNKTY TERENOWE, DROGI, REJONY

Nazwy miejscowości, charakterystycznych punktów terenowych zapisuje się wielkimi literami, dokładnie tak jak na mapie. Współrzędne podawane są, gdy dana miejscowość jest wymieniona po raz pierwszy, później mogą być powtarzane dla ułatwienia pracy z dokumentem. Rejony określa się przez podanie skrajnego północnego punktu, a następnie kolejnych, wymienionych zgodnie z ruchem wskazówek zegara. Rubieże opisywane są **z lewa na prawo, od przodu do tyłu**. Dla uniknięcia pomyłek zasadą jest stosowanie nazw **stron świata**, a nie określeń typu „prawo”, „lewo”. Drogi opisywane są punktami terenowymi, przy czym dla określenia kierunku ruchu podaje się szereg punktów na drodze zgodnie z jego kierunkiem. Kiedy chodzi tylko o określenie drogi, punkty te wymienia się **lewa na prawo, z tyłu do przodu, frontem do przeciwnika**.

- LINIE ROZGRANICZENIA

Określa się za pomocą łatwych do ustalenia punktów terenowych, podawanych w **natarciu w kierunku przeciwnika, w obronie i podczas wycofania w kierunku wojsk własnych**. Linie, rozgraniczające obszary odpowiedzialności (**równoległe do rubieży styczności**), opisywane są **z lewa na prawo**. W celu uniknięcia niejasności zaleca się stosowanie określeń „WŁĄCZNIK” i „WYŁĄCZNIK”.

- KIERUNKI

Kierunki działania wskazuje się, wykorzystując nazwy stron świata lub podając azymut. Przy posługiwaniu się drugim sposobem należy zawsze zaznaczyć, czy wartości azymutu podawane są w stopniach, czy tysięcznych. Określenia „prawo”, „lewo” mogą być stosowane jako uzupełnienie (podane w nawiasie obok wartości azymutu).

- ANEKSY DO ROZKAZU

Głównym celem aneksu jest skrócenie podstawowego tekstu rozkazu. Pozwala to także na przesłanie do adresatów dodatkowych egzemplarzy pewnych fragmentów, np. tabel, diagramów, dotyczących przegrupowania.

Aneks jest integralną częścią rozkazu. Liczba i typy użytych aneksów zależą od konkretnych potrzeb. Powinny one zwiększać jasność, użyteczność i zwięzłość rozkazu.

Generalnie w aneksach występuje informacje dla jednostek bojowych, ale niektóre z nich zawierają także wskazówki dla dowódców jednostek wsparcia, specjalistycznych lub dowódców innych rodzajów sił zbrojnych. Aneks do rozkazu nie powinien być rozkazem dowódcy jednostek wsparcia, specjalistycznych lub innych RSZ do jego wojsk. Pomimo że aneks jest integralną częścią rozkazu, informacje i wskazówki z części głównej rozkazu mogą być w nim powtórzone ze względu na różne rozdzielniki. Liczba aneksów do rozkazu powinna być zgodna z potrzebami konkretnego rozkazu.

Aneksy mogą mieć jedno lub więcej uzupełnień, odpowiednio numerowanych. W głównej części rozkazu muszą być odsyłacze do aneksów, które są wymienione pod nagłówkiem „Aneksy” na końcu rozkazu. Z kolei w aneksach muszą być odsyłacze do uzupełnień.

Aneksy wydane razem z głównym rozkazem i w tej samej liczbie egzemplarzy, co rozkaz, powinny być tylko odpowiednio oznaczone w odniesieniu do głównej części rozkazu. Muszą także posiadać klauzulę tajności oraz, jeżeli to konieczne, listę uzupełnień.

Aneksy, które zostały wydane w innym czasie niż rozkaz, muszą dodatkowo zawierać nagłówek, podpis dowódcy lub osoby przez niego upoważnionej lub uwierzytelnienie, a także instrukcje, dotyczące potwierdzenia otrzymania i rozdzielnik.

W NATO oprócz zasadnych dokumentów obowiązujących wszystkich istnieje szereg dokumentów o znaczeniu lokalnym. Są to np. dokumenty wydane przez regionalne lub subregionalne dowództwa odnoszące się do podległych tym dowództwom sił. Niektóre z tych dokumentów są jednak ważne bo zawierają ustalenia, których nie znajdzie się w ogólnych dokumentach NATO. Dla zachowania interoperacyjności dowódcy regionalni lub subregionalni dokonują uzgodnień i wydają wspólne dokumenty odnoszące się np. do dwu regionów. Praktycznie spotyka się dokumenty oznaczone symbolem Bi-MNC oraz Bi-MSA. Dokumenty Bi-MNC mają niemalże ogólnonатовski zasięg, są podpisane przez dwóch dowódców teatrów i obowiązują w rejonie odpowiedzialności SACEUR i SACLANT. Dokumenty Bi-MSA wydane są przez dwóch subregionalnych dowódców AFCENT i AFNORTHWEST i obowiązują w ich obszarze odpowiedzialności. Mogą być jeszcze inne warianty uzgodnień.

Dyrektywa Bi-MNC o meldowaniu (raportach, meldunkach) ma zastosowanie we wszystkich dowództwach i jednostkach NATO jest traktowana jako fundamentalny dokument, stanowiący podstawę do przygotowania lokalnych (narodowych) dy-

rektyw. Dotyczy to zarówno członków NATO, jak i państw nie będących członkami tej organizacji, które mają narodowe jednostki lub personel pod dowództwem i kontrolą NATO w ramach wsparcia operacji kierowanych przez NATO.

Celem Dyrektywy Bi-MNC o meldowaniu jest ustalenie wspólnej doktryny dla przygotowania i przekazywania informacji potrzebnych dla sił NATO i ich dowódców, do zrealizowania powierzonych im zadań. Dokument ten definiuje także politykę, odpowiedzialność i procedury, które będą osiągnięte w czasie pokoju, zarządzanie działaniami w czasie kryzysu i okresach rosnącego napięcia oraz wojny. Obejmuje formaty informacji do zastosowania w operacjach objętych artykułem V. Dzięki temu mogą być użyte jako oficjalny przewodnik dla działań objętych tym artykułem. W stosunku do innych działań formy przekazywania informacji będą ustanowione w COP lub OPALN.

Dyrektywa Bi-MNC o meldowaniu jest opracowana w pięciu oddzielnych częściach (tomach). Pierwszy tom stanowi ogólną koncepcję i podstawowe instrukcje.

Część druga (tom II) dotyczy meldunków z zakresu rozpoznania. Trzecia część (tom III) odnosi się do działań, a więc dotyczy meldunków operacyjnych i sytuacyjnych. Część czwarta (tom IV) zarezerwowana jest dla meldunków związanych z bronią masowego rażenia. Meldunkom logistycznym poświęcona jest część piąta (tom V).

Tomy od drugiego do piątego są zbiorem relacji dotyczących meldunków, określanych (rozwinętych) w kooperacji z głównymi dowódcami NATO, dowódcami narodowymi, podległymi dowódcami (niższego szczebla) i innymi władzami (organami dowodzenia) NATO. Celem tego dokumentu jest uzyskanie większej integracji, standaryzacji oraz zgodności w wymianie informacji opracowywanych i przesyłanych na szczeblach narodowych.

Zanim jednak zastosowane w procesie wymiany informacji komputery będą pracować w tym samym języku, musi być przygotowany odpowiedni system. Oznacza to, że obszar danych musi zawierać stałe kody ze znanymi zmiennymi (czynnikami), tak aby znajdowały się one w obszarze przyjętych procedur meldowania. Na przykład, jeśli w meldunku uwzględniona jest data, to należy wiedzieć w jakim formacie jest ona zapisana. Może to być system amerykański, europejski, wojskowy. Inny problem, to kolejność zapisu daty, czasu lub czasu organizowania strefy, bądź jej uaktywniania. Aby mieć pewność, że wszyscy użytkownicy będą mogli skorzystać z meldunku (raportu) jego forma powinna być skoordynowana z ADSIA. Agencja

ta jest odpowiedzialna w zakresie zapobiegania kopiowaniu przyjętych rozwiązań przez nie powołane instytucje oraz zapewnia, że forma tych dokumentów (meldunków) jest dostępna i jednoznacznie zrozumiała w całym systemie NATO.

Tom trzeci zawiera operacyjne i sytuacyjne informacje przekazywane również przez głównych dowódców i Połączony Sztab Planowania Dowództwa Sił Sojuszniczych w Europie, a także Sztab Planowania Sił Reagowania Dowództwa Sił Sojuszniczych w Europie.

Celem formalizacji wszystkich dokumentów meldunkowych (sprawozdawczo – informacyjnych) wykorzystywanych w rejonie odpowiedzialności ACE (Allied Command Europe – Dowództwo PSZ NATO w Europie) jest zapewnienie szybkiej i efektywnej komunikacji pomiędzy wszystkimi ogniwami biorącymi udział w walce.

Przed wypełnieniem wszystkie te dokumenty są jawne (klauzula – NU). Po ich wypełnieniu, w zależności od zawartych treści, nadaje się im odpowiednio wyższe klauzule tajności.

Meldunki przekazywane z użyciem tzw.: „niepewnych środków” gdy zawierają informację sklasyfikowane jako poufne lub wyżej muszą być zakodowane lub zaszyfrowane.

W sytuacji meldowania głosem należy wykorzystywać najlepsze i najszybsze dostępne środki łączności (zakodowane linie łączności). W przypadku przekazywania meldunków poufnych przez niezabezpieczone kanały łączności należy wykorzystywać dokumenty kryptograficzne oraz instrukcje do szyfrowania. W sytuacjach nagłych dopuszcza się przekazywanie głosem niezabezpieczonych (niezakodowanych, niezaszyfrowanych) meldunków z wykorzystaniem jakichkolwiek dostępnych środków z zachowaniem ustalonych kodów identyfikacji (UIC – Unit Identification Code – kod identyfikacyjny jednostki).

W przypadku braku możliwości przekazywania sposobem zautomatyzowanym informacji o sytuacji powietrznej ustalane są określone procedury do przekazywania tych danych głosem.

Wyróżnia się dwa zasadnicze sposoby przekazywania: przekazywanie dyskretne i typu „Broadbrush” (szeroki pędzel). Pierwszy z wymienionych sposobów służy do meldowania o ograniczonej liczbie celów powietrznych (do 10). Składanie meldunku o tych celach odbywało się będzie przynajmniej co 2 minuty lub co dwie mile morskie (NM – nautical miles). Przekazywanie typu „Broadbrush” jest wykorzystywane do meldowania o celach, szczególnie wtedy, gdy intensywność nalotu przekracza

10 celów. Przekazywanie sposobem dyskretnym może być realizowane za pomocą dwóch rodzajów meldunków: wstępnego i uaktualniającego.

Tak w jednym, jak w drugim meldunku położenie celu wyraża się za pomocą czterech liter i dwóch cyfr według współrzędnych geograficznych lub za pomocą dwóch liter i dwóch cyfr według współrzędnych geograficznych, tak jednak, aby nie było żadnej dwuznaczności.

Kurs celu meldowany jest jako jeden z ośmiu głównych kursów:

N – północny;

S – południowy;

E – zachodni;

NW – północno – zachodni;

NDE – północno – wschodni;

SW – południowo – zachodni;

SE - południowo - wschodni;

Lub jako „wyczekujący”.

Identyfikacja odbywa się za pomocą wskaźnika identyfikacyjnego.

Numer celu, to dwuliterowy wskaźnik położenia, który zdefiniowano w Standardowych Procedurach Działania dla NATO Link 1, Adat – P31, poprzedzony cyframi od 1 do 10.

Prędkość meldowana jest jako najbliższa wielokrotność dziesięciu węzłów i wypowiedana jako „prędkość cztery - pięć”, co oznacza 450 węzłów.

Liczebność oznacza się cyframi od 1 do 10. Dla każdej liczby większej od 10 używa się określenia „dużo” (many).

Wysokość meldowana jest trzema cyframi oznaczającymi setki stóp, np. wysokość „005” oznacza wysokość 500 stóp, lub „bez wysokości”.

Status angażowania walką określa się jako „nie przydzielony”, „przydzielony samolotom myśliwskim”, „przydzielony jednostkom GBAD”.

Osobnym problemem jest identyfikacja celów powietrznych, która realizowana może być w trzech trybach.

SIF (Selective Identification Feature) tryb 1 – pozytywny / negatywny

SIF (Selective Identification Feature) tryb 2 – pozytywny / negatywny

SIF (Selective Identification Feature) tryb 3 – pozytywny / negatywny

Jednostki nie posiadające odpowiedzialności identyfikacyjnej, łącznie z siłami wczesnego wykrywania i ostrzegania (NAEW), pomijają w meldunku wstępnym pominać punkty dotyczące identyfikacji i statusu zaangażowania walką. Szczegółowy opis dotyczący identyfikacji celów w chwili obecnej nie jest do końca możliwy, ponieważ nie są nam znane wyżej wymienione procedury.

Mając na uwadze, iż w obecnej jak i przyszłej strukturze zintegrowanego systemu dowodzenia siłami powietrznymi Sojuszu Północnoatlantyckiego w Europie, zasadniczym ogniwem będą Połączone Ośrodki Dowodzenia Działaniami Powietrznymi (CAOC) – a także uwzględniając fakt, że w planach restrukturyzacji WLOP zakłada się docelowe przekształcenie Centralnego Stanowiska Dowodzenia Dowódcy WLOP w taki sam element – logicznym jest aby w pierwszej kolejności zespoły funkcyjne CSD nauczyły się analizować i wykorzystywać w swojej działalności planistyczno – decyzyjnej dokumenty rozkazodawcze otrzymywane z nadrzędnego szczebla NATO – AIRCENT-a. Tymi dokumentami są: Dyrektywa Operacyjna Sił Powietrznych – AOD (Air Operations Directive) oraz Rozkaz o Kontroli Przestrzeni Powietrznej – AOC (Airspace Control Order).

W odniesieniu do pierwszego dokumentu nie może być mowy o żadnym okresie przejściowym. Od pierwszego dnia wejścia Polski do Paktu służby dyżurne oraz zmiana bojowa umieć „czytać” ten dokument.

Zdecydowanie trudniejsze od AOD będzie wdrażanie w życie rozkazu ACO. Czas i sposób realizacji zależał będzie przede wszystkim od decyzji politycznych w zakresie ustalenia odpowiedzialności na Polską przestrzeń powietrzną. Jeżeli przyjmimy NATO-wskie ustalenie, że będzie za nie odpowiadał COMCINCENT to pomimo tego, że pociągną one za sobą określone zmiany strukturalne i funkcjonalne obecnego systemu kontroli przestrzeni powietrznej Polski będą one stosunkowo proste w realizacji. Wynika to z faktu, iż taki system funkcjonuje już w wielu europejskich krajach NATO.

Wariant drugi zakładający odpowiedzialność za polską przestrzeń w czasie pokoju przez dowódcę polskich SP zaś w czasie wojny przez COMCINCENT-a (AIRCENTA) może spowodować funkcjonowanie różnych dokumentów w tych okresach, oraz stosowanie niekiedy różnych procedur planowania.

Za bezproblemowym wdrożeniem korzystania z dyrektywy AOD – zdaniem autorów – przemawia także fakt, iż w niezbędnym okresie przejściowym jest możliwe planowanie działań bojowych SP RP (szkolenia, ćwiczenia narodowe) częściowo

w oparciu o dotychczasowe dokumenty i procedury funkcjonujące na niższych szczeblach systemu.

Zasadniczymi dokumentami wynikowymi procesu planowania w CAOC są: Rozkaz Bojowy dla Lotnictwa – ATO (AIP Task Order) oraz Rozkaz Bojowy dla Obrony Powietrznej – OPTASK AAW.

Sformalizowany wzór rozkazu bojowego dla lotnictwa służy do pomocy w przygotowaniu pełnego dokumentu i zawiera wszystkie elementy, które muszą być w nim uwzględnione. Zadaniem grupy planowania działań jest sporządzenie na bazie wzoru rozkazu, zawierającego wszystkie dane dla wykonawców, ponieważ proces decyzyjny do działań bojowych kończy się na tym szczeblu. Jednostki bojowe do pełnej realizacji zadań muszą posiadać wszystkie dane dotyczące realizowanych zadań, zwalczanych celów, czasów wykonania lotu bojowego i miejsca działania lotnictwa zabezpieczającego (np. tankowanie w powietrzu). ATO, jest podstawą dla załóg do wykonania zadań bojowych. Rozkaz dotyczący obrony powietrznej (OPTASK AAW) adresowany jest do dowódców sił powietrznych, posiadających stałe i czasowo przydzielone (delegowane) uprawnienia do dowodzenia, tj. regionalnymi stanowiskami dowodzenia oraz jednostkami sił lądowych i marynarki wojennej. Ma on na celu dostarczenie szczegółowych zadań oraz instrukcji, zapewniających możliwość prowadzenia przez adresatów działań. OPTASK AAW dostarcza także informacje zapewniające koordynowanie działań i bezpieczeństwa w przestrzeni powietrznej jednostkom sił powietrznych, wspierających działania marynarki wojennej na morzu.

Oprócz wcześniej wymienionych dokumentów sformalizowanych na szczeblu CAOC występują jeszcze inne, które w procesie decyzyjnym oraz dowodzenia operacją są równie ważne. Dotyczy to zarówno meldunków z wykonanych zadań, jak i próśb do szczebli nadrzędnych.

Uwzględniając szereg ćwiczeń z udziałem oficerów WLOP min. w ramach Partnerstwa dla Pokoju oraz różnorodne szkolenia z zakresu planowania działań bojowych w SP NATO, a także już dwuletnie znowelizowane kształcenie studentów studiów dyplomowych i podyplomowych w Akademii Obrony Narodowej można założyć, że istnieje wystarczająca ilość przeszkolonej kadry WLOP, aby w stosunkowo krótkim czasie rozpocząć wymianę obecnych dokumentów bojowych na te funkcjonujące w NATO.

Jeżeli nawet ze względu na – nieprzystającą do NATO-wskiej wieloszczeblową strukturę stanowisk dowodzenia nie do każdego można będzie (w okresie przejściowym) standardowe dokumenty NATO, to te czasowo funkcjonujące powinny być opracowane z uwzględnieniem filozofii wykonywania dokumentów w Pakcie.

Dodatkowym argumentem za takim postępowaniem jest także to, że NATO-wskie dokumenty dowodzenia są sformalizowane i jednoznaczne w interpretacji co umożliwia automatyzację procesu wytwarzania i dystrybucji oraz minimalizuje czas ich opracowywania.

Ich stosowanie zapewni także identyczną interpretację postawionych zadań oraz meldunków i informacji na wszystkich szczeblach dowodzenia w wielonarodowym środowisku.

Poza tymi zasygnalizowanymi w opracowaniu dokumentami na szczeblu taktycznym NATO występuje szereg innych o niższym znaczeniu jak różnego rodzaju meldunki, prośby, informacje⁸ jednak autorzy mają nadzieję, że wraz z decyzją o przyjęciu Polski do NATO zaistnieje możliwość stworzenia określonego sformalizowanego pakietu dokumentów bojowych obowiązujących na poszczególnych obecnych naszych szczeblach (organach) dowodzenia SP. Pakiet ten wraz ze zmianami strukturalno – organizacyjnymi uległ by nowelizacji, aż do osiągnięcia pełnej interoperacyjności tak w zakresie struktur jak i procedur wykorzystywanych w naszych SP.

⁸ Niektóre tego rodzaju dokumenty są omawiane w rozdziale 3

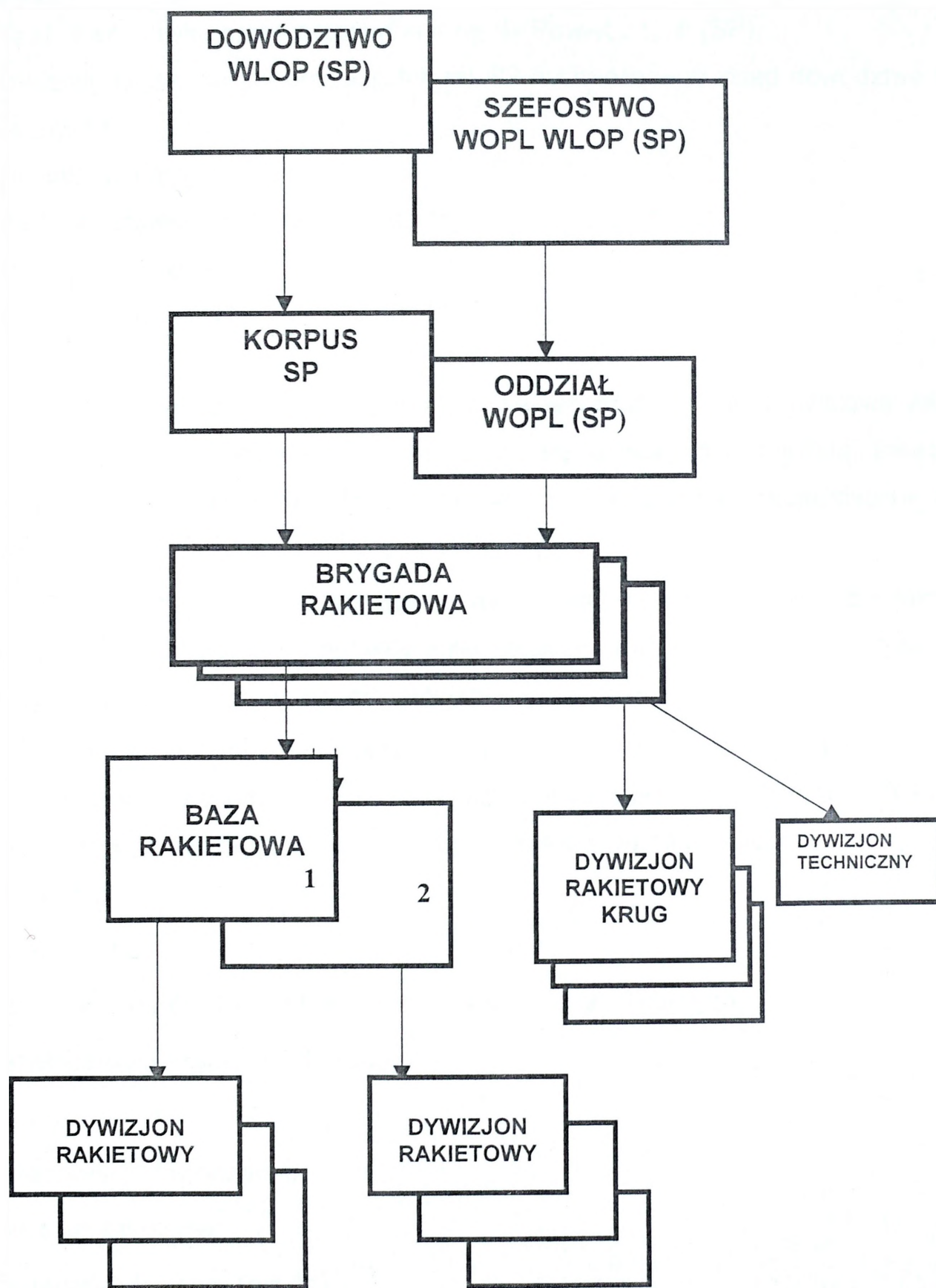
3. PLANOWANIE DZIAŁAŃ BOJOWYCH NA SZCZEBLU TAKTYCZNYM W OKRESIE PRZEJŚCIOWYM

Proces przystosowania naszych sił zbrojnych, w tym sił powietrznych, będzie wymagał wielu wysiłków organizacyjnych, szkoleniowych, przebudowy struktur i systemów dowodzenia, modernizacji sprzętu bojowego i zabezpieczającego oraz infrastruktury, a przede wszystkim przygotowania stanów osobowych. Konsekwentna realizacja wymienionych przedsięwzięć ma na celu jak najlepsze przygotowanie jednostek polskich sił powietrznych do skutecznego wykonywania zadań w zintegrowanym systemie obrony powietrznej NATO.

Jednym z ważniejszych problemów, który jak najszybciej należałoby rozwiązać jest odpowiednie przygotowanie stanów osobowych dowództw i sztabów oddziałów oraz związków taktycznych w zakresie planowania działań bojowych oraz kierowania jednostkami w walce, zgodnie z obowiązującymi procedurami w NATO. Działalność planistyczna wymaga jednak stworzenia odpowiednich struktur organizacyjnych sztabów i stanowisk dowodzenia. Najkorzystniej byłoby, gdyby struktury te nie różniły się znacznie od współdziałających jednostek NATO.

3.1. Struktura organizacyjna wojsk obrony przeciwlotniczej sił powietrznych

Organizacja wojsk obrony przeciwlotniczej Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej (WLOP) podobnie jak w przypadku innych rodzajów wojsk ulega ciągłym zmianom (rys.10). Zmiany te mają charakter zarówno ilościowy, jak i jakościowy. Z jednej strony wynikają z potrzeby dostosowania struktur naszych wojsk OPL do wymagań NATO. Z drugiej strony natomiast związane są z koniecznością rozwiązywania dywizjonów rakietowych posiadających w uzbrojeniu przestarzałe już przeciwlotnicze zestawy rakietowe typu S – 75M „WOŁCHOW”. Docelowo w wojskach obrony przeciwlotniczej WLOP przewiduje się, że pozostaną tylko trzy brygady rakietowe, których dywizjony wyposażone będą w zmodernizowane przeciwlotnicze zestawy rakietowe (PZR) S – 125 SC oraz S – 200WE i KRUG. W miarę możliwości PZR KRUG będą wymieniane na nowocześniejsze zestawy (docelowo system PATRIOT).

Rys. 10. Struktura organizacyjna wojsk obrony przeciwlotniczej WLOP (SP) - wariant.

Z dywizjonów, które pozostaną z rozwiązanych związków taktycznych i oddziałów powstaną bazy raketowe. Docelowa struktura przedstawiać się będzie następująco:

- Szefostwo wojsk obrony przeciwlotniczej Sił Powietrznych (SP);
- Oddziały wojsk obrony przeciwlotniczej SP, wchodzące w skład dowództwa korpusów SP;
- Brygady raketowe;
- Bazy raketowe (struktura nieformalna);
- Dywizjony raketowe;
- Dywizjony techniczne.

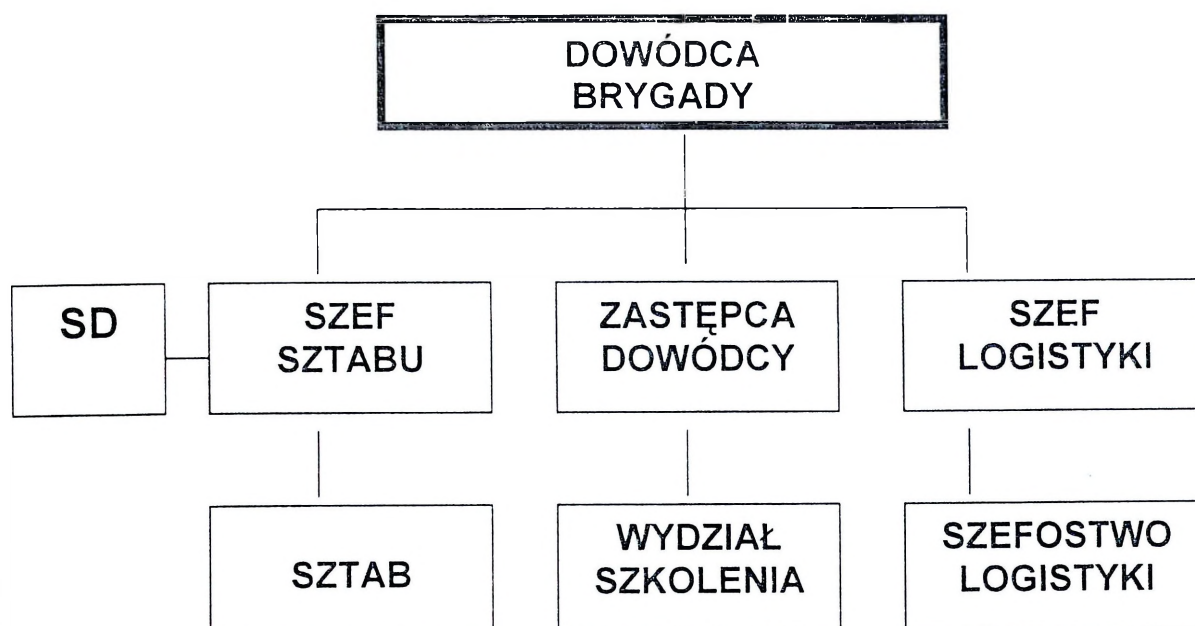
Szefostwo wojsk obrony przeciwlotniczej wchodzi w skład dowództwa WLOP (SP)⁹. Jest komórką organizacyjną zajmującą się wszelką działalnością, związaną z utrzymaniem zdolności bojowej, szkoleniem i działalnością specjalistyczną tych wojsk.

Podobną funkcję w okresie pokoju, na szczeblu związku operacyjno – taktycznego pełni oddział obrony przeciwlotniczej korpusu. Jest to komórka organizacyjna etatowo wchodząca w skład dowództwa (sztabu) korpusu SP.

Brygada raketowa jest związkiem taktycznym wojsk obrony przeciwlotniczej SP. W jej skład wchodzi: dowództwo, sztab oraz dywizjony raketowe. Aktualna struktura dowództwa brygady raketowej przedstawia się następująco:

- dowódca;
- szef sztabu;
- zastępca dowódcy (była funkcja zastępcy do spraw liniowych);
- szef logistyki – zastępca dowódcy;
- sztab;
- stanowisko dowodzenia;
- wydział szkolenia;
- szefostwo logistyki (rys. 11)

⁹ W dalszej części pracy stosowana będzie nazwa Siły Powietrzne (SP).

Rys.11. Ogólna struktura dowództwa brygady WOPL SP.

Wydział szkolenia obejmuje komórki organizacyjne podzielone na dwie sekcje: szkolenia ogólnowojskowego i szkolenia specjalistycznego. Za działalność pierwszej komórki odpowiada kierownik sekcji szkoleniowej, drugiej natomiast kierownik sekcji urządzeń treningowych. Sekcja urządzeń treningowych w strukturze docelowej nie będzie występowała, ponieważ zmodernizowane zestawy rakietowe S- 125SC będą posiadały autonomiczne urządzenia treningowe.

Szefostwo logistyki skupia w sobie działalność dwóch, działających wcześniej samodzielnie pionów: technicznego i kwatermistrzowskiego. W nowej strukturze szefostwo logistyki składa się z następujących sekcji:

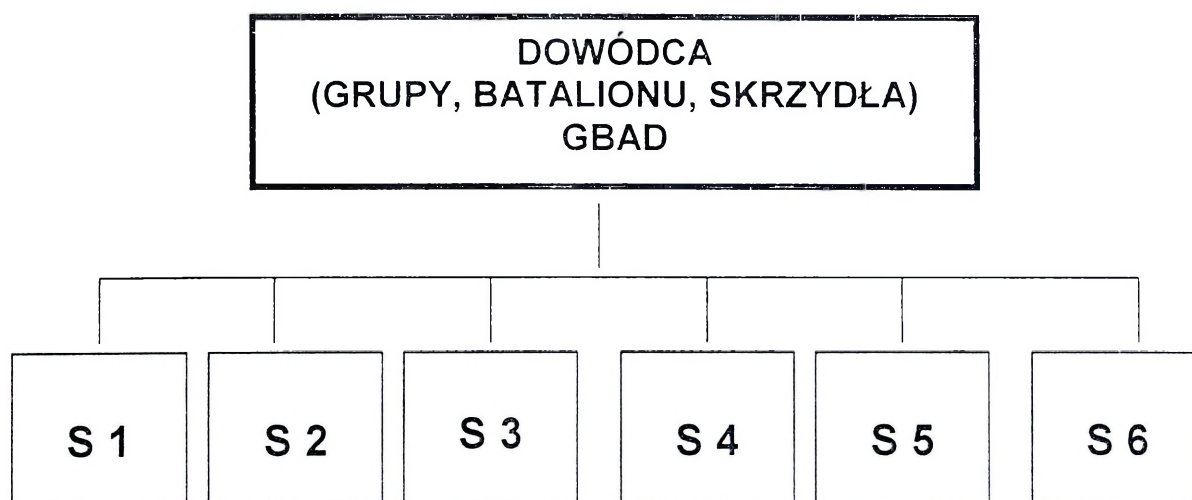
- planowania;
- materiałowej;
- technicznej.

Szefostwo logistyki brygady rakietowej zajmuje się działalnością związaną z rozwiązywaniem problemów żywnościowych, mundurowych, gromadzenia i dystrybucji materiałów pędnych i smarów, zdrowia oraz budownictwa i zakwaterowania.

W skład sztabu brygady wchodzi:

- ◆ wydział operacyjny;
- ◆ sekcja rozpoznania;
- ◆ wydział łączności;
- ◆ kancelaria tajna.

Dla porównania, ogólna struktura dowództwa grupy (batalionu, skrzydła) GBAD wyasygnowanych do zintegrowanego systemu obrony powietrznej NATO składa się z następujących komórek organizacyjnych (rys12.):

Rys.12. Struktura dowództwa grupy (batalionu, skrzydła) GBAD NATO.

Przeznaczenie poszczególnych komórek organizacyjnych sztabu:

S1 – komórka do spraw personalnych;

S2 – komórka do spraw rozpoznania (na szczeblu grupy – bezpieczeństwa)

S3 – komórka do spraw operacyjnych i szkolenia;

S4 – komórka do spraw zabezpieczenia logistycznego;

S5 – komórka do spraw współpracy cywilno - wojskowej

S6 – komórka do spraw organizacji i bezpieczeństwa łączności.

Pierwsza z wymienionych komórek, a więc S1 odpowiada za sprawy personalne. Do podstawowych jej zadań należy: zarządzanie zasobami ludzkimi; dyscyplina; kontakty ze środkami masowego przekazu oraz opieka nad jeńcami wojennymi.

Komórka S2 zajmuje się rozpoznaniem oraz szeroko pojętym bezpieczeństwem. Rozpoznanie w przypadku naziemnych jednostek obrony powietrznej to nie tylko rozpoznanie radiolokacyjne i radioelektroniczne, ale również rozpoznanie agenturalne. Problematyka bezpieczeństwa natomiast obejmuje sprawy związane z przeciwdziałaniem rozpoznaniu przeciwnika, ochroną tajemnicy, itp.

Komórka S3 do spraw operacyjnych koordynuje pracę wszystkich komórek organizacyjnych w dowództwie. Odpowiada za szkolenie, planowanie i kierowanie walką.

Komórka S4 do spraw logistycznych zajmuje się problematyką transportu, zaopatrzenia, remontów i opieki medycznej.

Komórka S5 do spraw współpracy cywilno – wojskowej realizuje przedsięwzięcia związane z negocjacjami i wykorzystaniem na rzecz wykonania zadania środków należących do państwa – gospodarza (państwa należącego do NATO lub innego sojuszniczego kraju, na terytorium którego prowadzone są działania bojowe przez siły innego członka NATO).

Komórka S6 w przypadku niemieckich jednostek GBAD zajmuje się szeroko rozumianą problematyką łączności. Odnosi się to także do problemów dotyczących automatycznego przekazywania danych oraz bezpieczeństwo łączności.

WNIOSKI:

Porównując struktury organizacyjne sztabów jednostek wojsk OPL SP RP i jednostek NATO można dostrzec zarówno pewne podobieństwa, jak i różnice. W przypadku sztabów naszych jednostek nie funkcjonuje na przykład komórka do spraw współpracy cywilno – wojskowej. Brak tej komórki wynika przede wszystkim, z faktu wojska obrony przeciwlotniczej miały prowadzić działania tylko i wyłącznie na terytorium naszego kraju. Nie przewidywano natomiast działania ich poza granicami kraju. Po wstąpieniu do NATO sytuacja ta ulegnie zmianie i będąc w zintegrowanej strukturze obrony powietrznej Sojuszu może zdarzyć się sytuacja, kiedy trzeba będzie prowadzić działania poza granicami Rzeczypospolitej. W strukturach naszych sztabów nie występuje również komórka, który zajmowałby się kontaktami z mediami. Jak podkreślają oficerowie NATO kontakty są bardzo ważne i jeśli są właściwie utrzymywane mogą dodatkowo wpływać na warunki funkcjonowania jednostek naziemnej obrony powietrznej (GBAD) .

Koncepcję tworzenia baz raketowych należy uznać jako właściwe rozwiązanie, które ma na celu obniżenie kosztów utrzymania jednostek raketowych oraz przyjęcie zasad użycia naziemnych sił obrony powietrznej obowiązujących w NATO. A siły (GBAD NATO) te jak wiadomo w okresie pokoju nie są rozwinięte w terenie, a realizują normalny cykl szkolenia w miejscach swojej stałej dyslokacji. Dopiero na sygnał w okresie kryzysu lub w przypadku możliwości wystąpienia konfliktu lub wojny osiągają gotowość do działań wykonując manewr do nakazanych rejonów obrony.

Utrzymywanie dywizjonów raketowych na pozycjach bojowych już w okresie pokoju tak, jak obecnie ma to miejsce nie jest zbyt dobrym i ekonomicznym rozwią-

zaniem. Jest całkowitym zaprzeczeniem filozofii użycia wojsk OPL w obronie powietrznej Sojuszu Północnoatlantyckiego. Dlatego też propozycja baz raketowych może być „krokiem milowym na drodze integracji wojsk OPL SP z jednostkami GBAD NATO.

3.2. Zakres planowania na stanowiskach dowodzenia sił powietrznych szczebla taktycznego

Podstawowym stanowiskiem dowodzenia na szczeblu taktycznym w strukturach sił powietrznych NATO jest Połączony Ośrodek Działaniami Powietrznymi (CAOC). Jest on zintegrowanym stanowiskiem dowodzenia sił powietrznych szczebla taktycznego, które kieruje całością działań powietrznych, zarówno ofensywnych (lotnictwa taktycznego) jak i defensywnych (obrony powietrznej) w podporządkowanym mu obszarze odpowiedzialności. Obecnie w regionie Europy Centralnej funkcjonują dwa tego typu stanowiska (CAOC 2 i CAOC 3). Obszary kontroli przestrzeni powietrznej (Air Policing Area – APA) pokrywają się ze strefami odpowiedzialności CAOC's. Bardzo często CAOC porównywany jest do stanowiska dowodzenia korpusu obrony powietrznej (SD KOP) lub nawet centralnego stanowiska dowodzenia (CSD).

Stanowiska dowodzenia, które bezpośrednio podlegają Połączonym Ośrodkom Działaniami Powietrznymi noszą nazwę Ośrodków Kontroli i Powiadamiania (Control and Reporting Centre's – CRC's). Ośrodki te stanowią bardzo ważny element zintegrowanego systemu obrony powietrznej NATO, ponieważ umożliwiają ekonomiczne użycie poszczególnych komponentów systemu i zapewniają wysoki poziom bezpieczeństwa własnym statkom powietrznym. Do zasadniczych zadań ośrodków kontroli i powiadamiania (CRC) należy:

- ❖ nadzorowanie przestrzeni powietrznej (wykrywanie, identyfikacja, ocena sytuacji powietrznej, przedstawianie wniosków);
- ❖ wymiana informacji o sytuacji powietrznej z CAOC i sąsiednimi CRC;
- ❖ dowodzenie (kierowanie) lotnictwem myśliwskim i wojskami raketowymi (GBAD) w czasie prowadzenia działań (przydzielanie celów, naprowadzanie samolotów myśliwskich);
- ❖ zarządzanie walką (battle management) – utrzymanie odpowiedniego stopnia gotowości bojowej podległych sił, określenie strefy działań i rubieży, koordynacja współdziałania pomiędzy lotnictwem myśliwskim a wojskami raketowymi;

- ❖ udzielanie pomocy własnym samolotom, znajdującym się w trudnej sytuacji w locie;
- ❖ zapewnienie nienaruszalności przestrzeni powietrznej państw sojuszu;
- ❖ realizacja zadań szkolenia podstawowego podległego personelu.

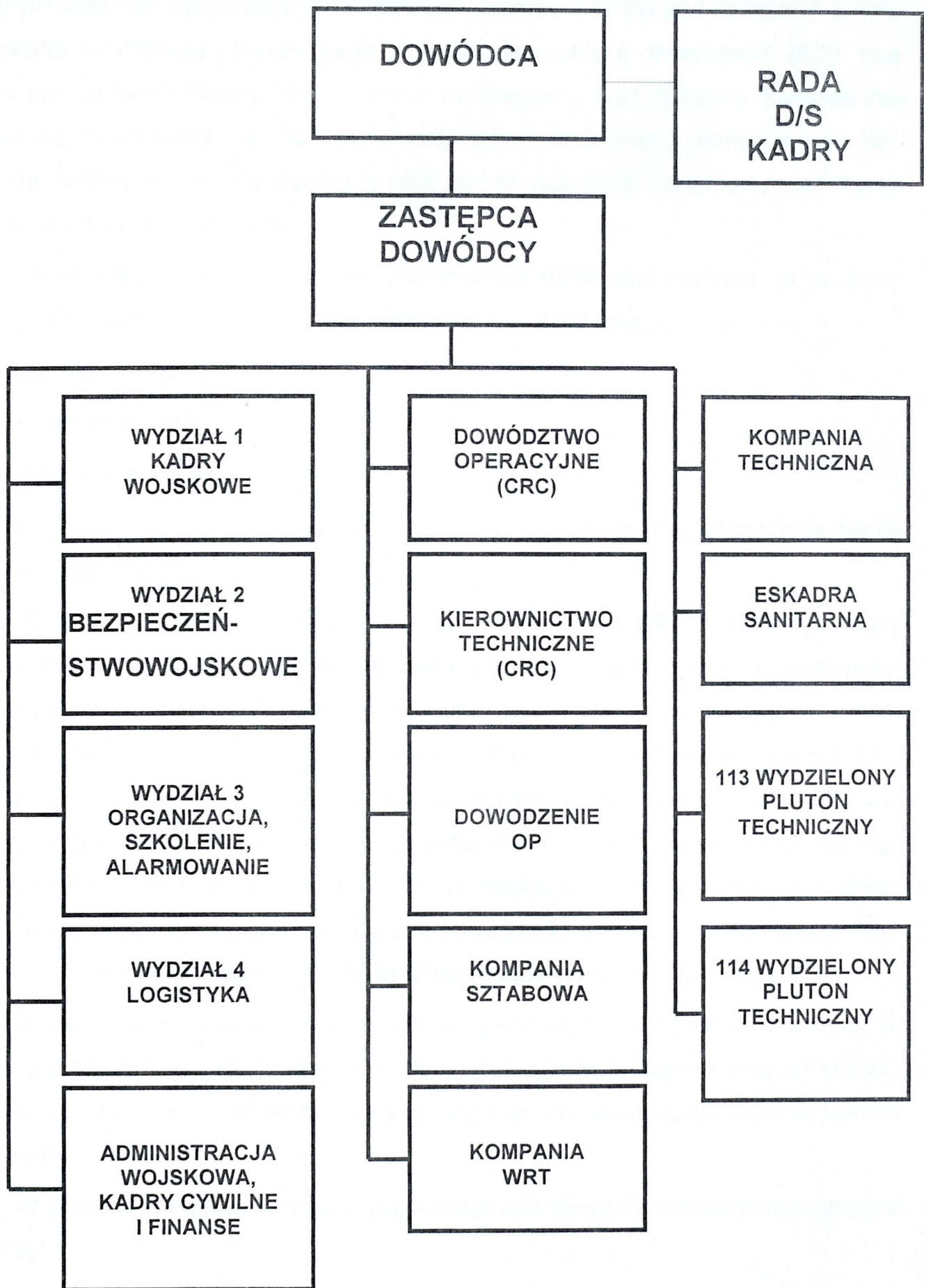
Struktury organizacyjne poszczególnych CRC nie są jednakowe. Wspólną jednak cechą wszystkich ośrodków powiadamiania i kontroli są funkcje, jakie sprawują w zintegrowanym systemie obrony powietrznej NATO. Organizacja CRC powinna zapewnić realizację następujących funkcji:

- wykrywania;
- identyfikacji;
- gromadzenia i przekazywania danych o sytuacji powietrznej;
- kierowania działaniami naziemnych sił obrony powietrznej;
- kierowanie lotnictwem myśliwskim.

Z analizy dostępnych dokumentów jednoznacznie wynika, że CRC tworzone jest na bazie batalionu wojsk radiotechnicznych (radiotechnicznego). Na czele tegoż batalionu stoi dowódca, który posiada swojego zastępcę oraz sztab (rys.13). W skład sztabu wchodzi następujące komórki organizacyjne, które realizują przydzielone im zadania:

- Wydział 1- sprawy kadrowe (tylko personel wojskowy);
- Wydział 2 – bezpieczeństwo wojskowe;
- Wydział 3 - organizacja, szkolenie, alarmowanie;
- Wydział 4 – zabezpieczenie logistyczne;
- ADMINISTRACJA – sprawy kadrowe (tylko w odniesieniu do personelu cywilnego) oraz wszelka działalność finansowa;
- DOWÓDZTWO OPERACYJNE – wykonywanie zadań związanych z kierowaniem podległymi jednostkami bojowymi i szkoleniem operacyjnym;
- KIEROWNICTWO TECHNICZNE – kierowanie zabezpieczeniem bojowym (obsługa, konserwacja, itp.);
- DOWODZENIE OP – realizowanie zadań bojowych.

Ponadto w skład batalionu wchodzi cztery jednostki na szczeblu kompanii i plutonu. Pododdziały te są niezbędne do zapewnienia właściwego funkcjonowania i wypełniania postawionych mu zadań.

Rys. 13. Struktura organizacyjna batalionu radiotechnicznego¹⁰

¹⁰ Na podstawie struktury 11 batalionu WRT Niemiec stacjonującego w Brockzetel.

Kompania sztabowa wykonuje zadania związane z zabezpieczeniem logistycznym oraz ochroną i obroną naziemną batalionu. Kompania techniczna z kolei odpowiada za obsługę i konserwację urządzeń stanowiska dowodzenia (SD). Pracują w niej zarówno cywilni, jak i wojskowi inżynierowie oraz technicy. Eskadra medyczna odpowiedzialna jest za zapewnienie opieki lekarskiej i dentystycznej. Wydzielone plutony techniczne wykonują obsługi i konserwację urządzeń radiolokacyjnych oraz urządzeń radiowych.

Właściwe funkcjonowanie CRC jest możliwe dzięki wyposażeniu go w odpowiednie urządzenia techniczne, które można podzielić na cztery grupy:

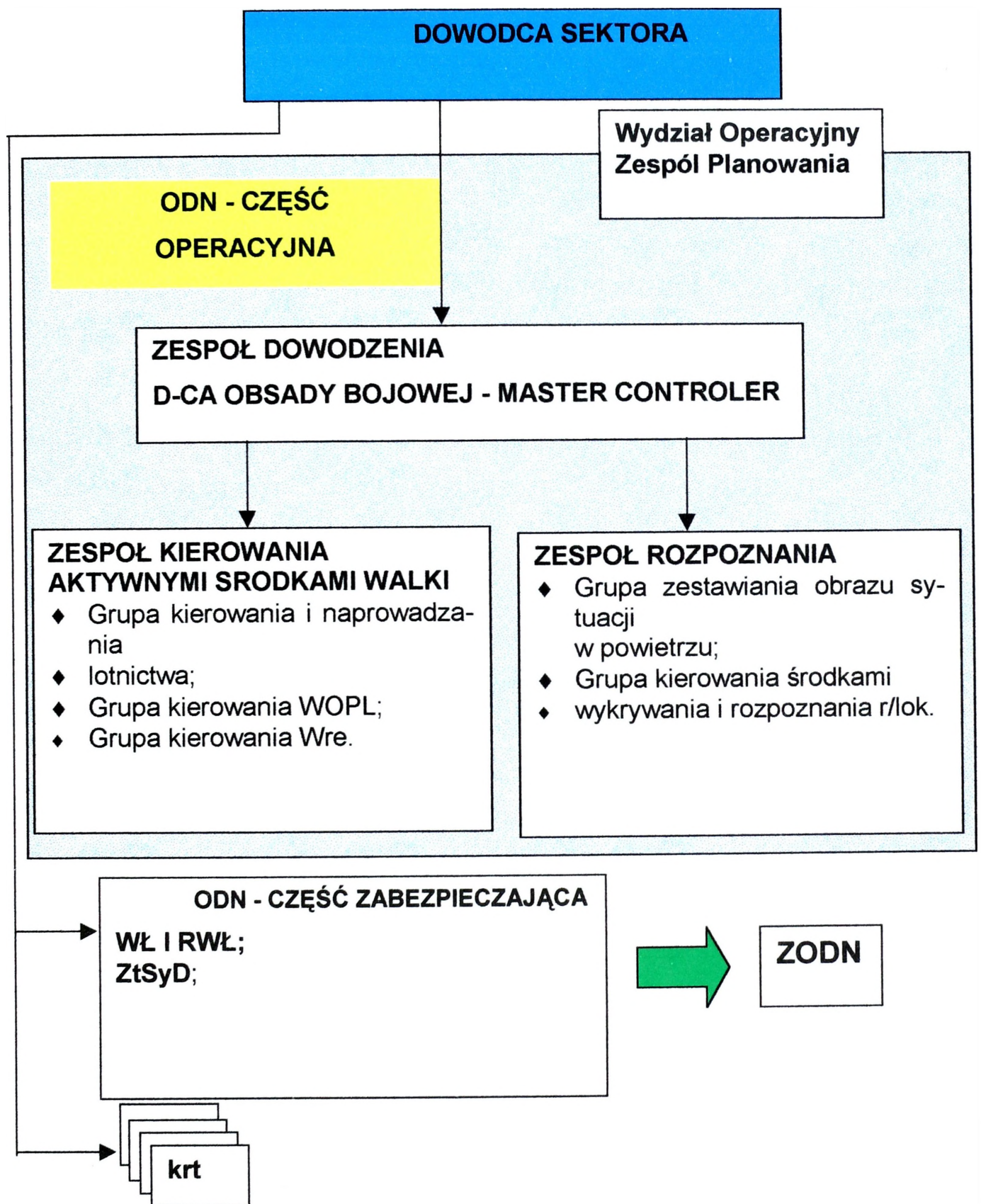
- Stacje radiolokacyjne;
- Wyposażenie elektroniczne;
- Urządzenia łączności;
- Wyposażenie gospodarcze, w tym źródła energii elektrycznej, urządzenia klimatyczne i ogrzewcze.

W celu zdobywania informacji o sytuacji powietrznej CRC ma do dyspozycji wiele środków radiolokacyjnych w tym stacjonarnych (miejscowych) i rozmieszczonych w terenie. Z reguły CRC posiada trójwspółrzędną stację radiolokacyjną o możliwości wykrywania celów powietrznych na odległościach dochodzących do 450 kilometrów. CRC wyposażone jest także w zintegrowany moduł wymiany danych z powietrznym systemem wykrywania i ostrzegania AWACS. Batalion na bazie, którego omówiono strukturę tego bardzo ważnego w strukturach zintegrowanego systemu obrony powietrznej stanowiska dowodzenia funkcjonuje zarówno w strukturach narodowych, jak i w zintegrowanym systemie obrony powietrznej NATO (zał. 1).

W przypadku polskich sił powietrznych zadania CRC, zgodnie z propozycją dowództwa WLOP ma realizować Ośrodek Dowodzenia i Naprowadzania (ODN), który jednocześnie spełniał będzie funkcje stanowiska dowodzenia sektora obrony powietrznej (rys. 14).

W skład ośrodka dowodzenia i naprowadzania powinny wchodzić następujące elementy:

- ❖ części operacyjnej, w skład której powinno wchodzić:
 - ◆ zespół dowodzenia (d - ca Sektora OP, d - ca ODN);
 - ◆ zespół kierowania aktywnymi środkami walki;
 - ◆ zespół planowania działań bojowych (wydział operacyjny);
 - ◆ zespół rozpoznania;

Rys.14. Struktura ośrodka dowodzenia i naprowadzania

❖ części zabezpieczającej, w skład której powinno wchodzić:

- ◆ pododdział dowodzenia (ZtSyD, RCK);
- ◆ WŁ (RWŁ).

Zespół dowodzenia powinien przygotowywać i opracowywać plan walki na podstawie rozkazów otrzymywanych z CAOC (ATO, OPTASK) i danych przygotowanych przez podległe komórki funkcjonalne ośrodka dowodzenia i naprowadzania ODN. W dynamice walki, powinien nadzorować jego realizację. Na podstawie obrazu sytuacji powietrznej, informacji o działaniach bojowych i ich rezultatach powinien dokonywać niezbędnych korekt. Przekazywać stosowne decyzje (propozycje) do współpracujących SD (nadrzędne, podległe i współdziałające). Pracą zespołu dowodzenia powinien kierować dowódca sektora OP.

Zespół kierowania aktywnymi środkami walki powinien składać się z:

- grupy kierowania i naprowadzania lotnictwa (w tym jego części defensywnej);
- grupy kierowania WOPL;
- grupy kierowania WRe

Zespół kierowania aktywnymi środkami walki powinien przekazywać na podległe (operacyjnie i funkcjonalnie). SD zadania wypracowane przez zespół dowodzenia i zatwierdzone przez dowódcę sektora. Zbierać dane o stanie sił i środków mu podległych, ich gotowość bojową i możliwościach oraz uaktualniać bazę danych w tym zakresie. Przygotowywać propozycje użycia tych sił i środków i przekazywać je zespołowi dowodzenia. W dynamice walki nadzorować, kierować i koordynować działania bojowe (ogniowe) aktywnych środków walki. Zbierać dane o działaniach bojowych, ich rezultatach, wykorzystaniu limitu oraz stratach i wprowadzać je do bazy danych.

Grupa kierowania i naprowadzania lotnictwa powinna rozwinąć system naprowadzania wydzielając ze swego składu obsady punktów kierowania i naprowadzania przy posterunkach wykrywania.

Zespół rozpoznania powinien składać się z:

- grupy zestawiania obrazu sytuacji w powietrzu;
- grupy kierowania środkami wykrywania i rozpoznania radiolokacyjnego i radioelektronicznego.

Zadaniem grupy zestawiania obrazu sytuacji powietrznej powinno być kojarzenie informacji o sytuacji powietrznej ze wszystkich źródeł:

- posterunków radiolokacyjnych i rozpoznania radioelektronicznego;
- sąsiednich ośrodków dowodzenia i naprowadzania;
- systemów wykrywania i kierowania ogniem jednostek wojsk obrony przeciwlotniczej sił powietrznych;
- załóg samolotów w powietrzu (z systemu naprowadzania);
- SK baz lotniczych;
- posterunków obserwacji wzrokowo - technicznej .

Grupa kierowania środkami wykrywania i rozpoznania radiolokacyjnego i radioelektronicznego powinna zbierać dane o ich stanie i możliwościach oraz na bieżąco uaktualnia bazę danych w tym zakresie. Przygotowywać propozycje w zakresie optymalnego wykorzystania możliwości tych środków, uwzględniać przy tym potrzeby systemu naprowadzania i przekazywać je zespołowi dowodzenia. Przekazywać na podległe SD (posterunki) wypracowane przez zespół dowodzenia i zatwierdzone przez dowódcę zadania bojowe. W dynamice walki nadzorować, koordynować i kierować ich działalnością. Zbierać dane o rezultatach działaniach bojowych i stratach oraz wprowadzać je do bazy danych.

WNIOSKI:

Przedstawiona propozycja dowództwa WLOP dotycząca struktur i zadań ośrodka dowodzenia i naprowadzania jest bardzo zbliżona do struktur funkcjonujących obecnie połączonych stanowisk dowodzenia. Pozytywnym aspektem tej koncepcji jest dążność do zapewnienia możliwości działania zarówno w zintegrowanym systemie dowodzenia siłami powietrznymi NATO, jak i w systemie narodowym. Taka organizacja umożliwi skuteczną realizację zadań w ramach Sojuszu a jednocześnie zapewnia dbałość o interesy narodowe. Wydaje się, że opracowując strukturę CRC powinniśmy skorzystać z doświadczeń niemieckich. Analiza materiałów dotyczących CRC rozlokowanych na terytorium Niemiec wyraźnie dowodzi, że stanowiska te nie można jednoznacznie porównywać z połączonymi stanowiskami dowodzenia czy mającymi powstać w najbliższej przyszłości ośrodkami dowodzenia i naprowadzania. Należy wyraźnie podkreślić, że na szczeblu CRC nie planuje się działań aktywnych środków walki, tak jak obecnie jest to realizowane na połączonym stanowisku dowodzenia. CRC spełnia jedynie funkcje związane z dowodzeniem tymi środkami w walce dzięki delegowanym uprawnieniom ze szczebla CAOC. W czasie działań bojo-

wych CRC podporządkowane są stanowiska dowodzenia jednostkami rakiet przeciwlotniczych SAMOC (Surface to Air Missiles Operations Center) oraz stanowiska dowodzenia eskadrami lotnictwa myśliwskiego. W przypadku polskich sił powietrznych podstawowym elementem dowodzenia - kierowania działaniami wojsk obrony przeciwlotniczej (Ground Based Air Defence-GBAD) powinny być stanowiska dowodzenia brygad, które będą odpowiednikami SAMOC w zintegrowanej OP NATO stanowiska te powinny umożliwiać wykonywanie zadań związanych z alarmowaniem i przygotowaniem podległych jednostek do działań, a w tym:

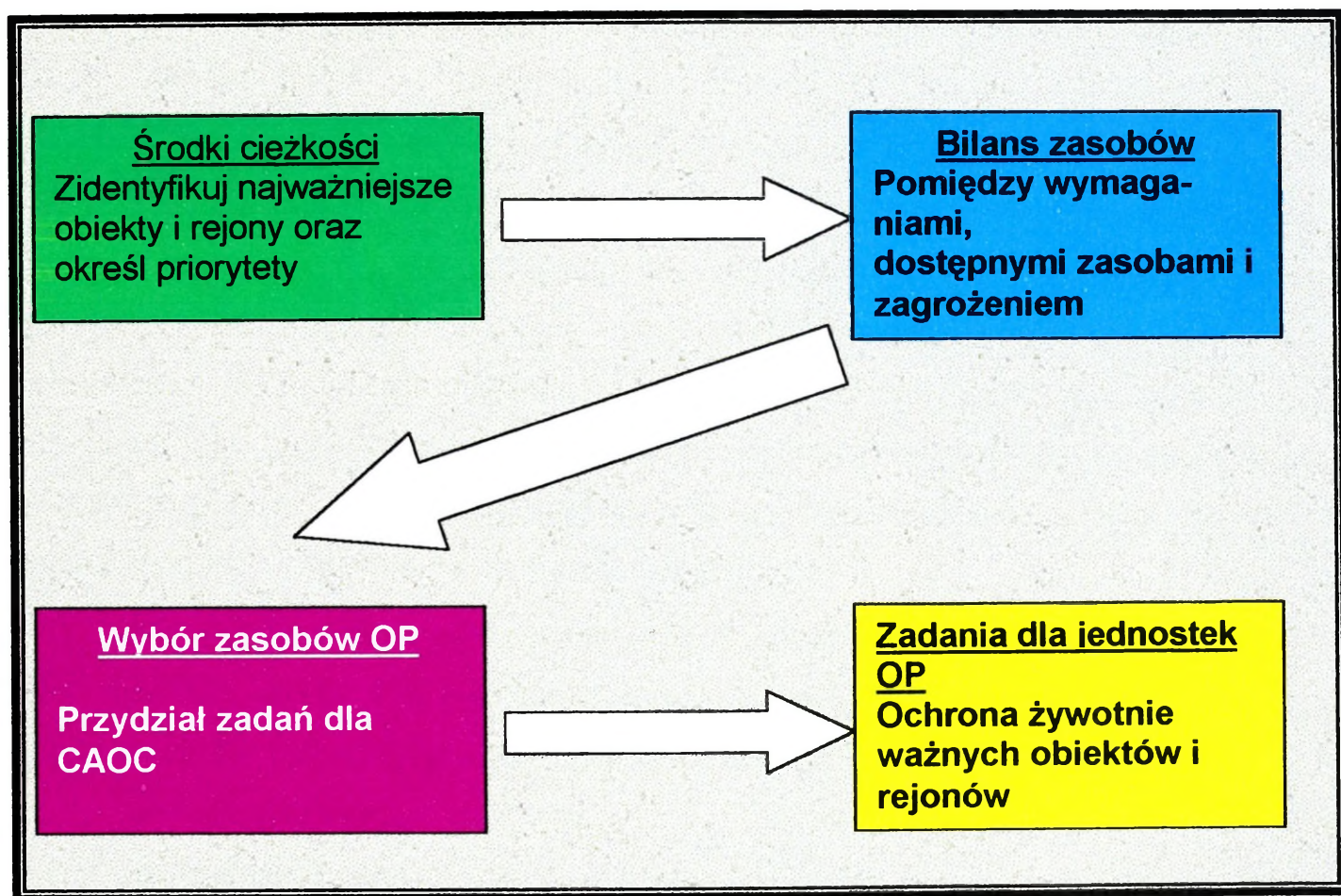
- Tworzenie ugrupowania bojowego „CLUSTER”;
- Planowanie, koordynacja i realizacja manewrów;
- Analiza sytuacji na polu walki;
- Proceduralna i techniczna integracja z terytorialnym systemem obrony powietrznej;
- Meldowanie o rezultatach działań bojowych;
- Realizacja otrzymanych funkcji taktycznego zarządzania walką.

Proces planowania na szczeblu CRC może dotyczyć jedynie batalionu radio-technicznego, zabezpieczającego sprawne funkcjonowanie tego stanowiska dowodzenia. Treścią planowania mogą być problemy związane z wykrywaniem, identyfikacją, gromadzeniem i dystrybucją informacji o sytuacji powietrznej w obszarze odpowiedzialności CRC. W celu zestawienia właściwego i jednoznacznego obrazu sytuacji powietrznej na CRC powinno wykorzystywać się dane z planów lotów (tabele lotów, rozkazy ATO i OPTASK) i na tej podstawie identyfikować samoloty własne oraz określać ich przeznaczenie, przynależność i rodzaj wykonywanego zadania. Posiadając odpowiednią bazę danych o siłach powietrznych przeciwnika, zawierającą informacje o sposobach ich szkolenia i stosowanych przez nie ugrupowaniach, danych z rozpoznania radioelektronicznego, można określać prawdopodobne taktyczne przeznaczenie poszczególnych grup (obiektów) przeciwnika. Tak stworzony obraz sytuacji powietrznej można będzie przekazywać do współdziałających CRC oraz do stanowiska nadrzędnego (CAOC).

3.3. Realizacja procesu planowania na szczeblu taktycznym

Proces planowania obrony powietrznej rozpoczyna się na szczeblu operacyjnym, to jest stanowisku dowodzenia Dowódcy Sił Powietrznych Regionu Europy Centralnej (AIRCENT). Pierwszą czynnością jest zidentyfikowanie najważniejszych

obiektów i rejonów oraz określenie priorytetów – czyli ustalenie tak zwanych środków ciężkości, a więc tego co przeciwnik musi pokonać (obezwładnić) by zrealizować swoje cele, a co z drugiej strony musi bezwzględnie przez obronę powietrzną (rys.15). Jest to proces, który w naszej procedurze odbywał się w czasie przeprowadzenia oceny sytuacji. Należy uwzględnić, że środki ciężkości istnieją niezależnie od siebie, na trzech poziomach: taktycznym, operacyjnym i strategicznym.

Rys.15. Planowanie obrony powietrznej na szczeblu operacyjnym.

Siły naziemnej obrony powietrznej mogą być użyte do obrony operacyjnych lub strategicznych środków ciężkości. Na przykład w czasie wojny w Zatoce Perskiej siły raketowe (GBAD), wyposażone w systemy PATRIOT, rozmieszczono w Izraelu gdzie jako strategiczny środek ciężkości określono niedopuszczenie do rozpadu koalicji.

Następnym krokiem jest zbilansowanie wymagań i dostępnych zasobów obrony powietrznej oraz zagrożenia i przydzielenie CAOC, na tej podstawie, zadań i środków. W CAOC planuje się działania ofensywne i defensywne sił powietrznych. Na działania defensywne składają się również działania GBAD. Rolą CAOC jest, między innymi skoordynowanie działań lotnictwa myśliwskiego i GBAD. Po ustaleniu

planu i sprecyzowaniu zadań są one przekazywane wykonawcom, także jednostkom GBAD. W praktyce CAOC zadania dla GBAD przekazuje na SSAMOC (Stanowisko Dowodzenia Środkami Rakietowymi Obrony Powietrznej – SAM Operational Centre), gdzie planuje się walkę sił podległych SAMOC.

Proces przygotowania jednostek GBAD do działań, w ramach zintegrowanego systemu obrony powietrznej (NATINADS), skupia się do zaplanowania obrony nakażanych obiektów w określonym rejonie odpowiedzialności (Area Of Responsibility – AOR). Podstawą do rozpoczęcia procesu planowania jest Rozkaz o Osłonie (Coverage Mission Order – CMO), jaki otrzymuje dowódca SAMOC z CAOC. W rozkazie tym dowódca CAOC wyznacza rejon odpowiedzialności oraz przedstawia określone przez AIRCENT obiekty obrony, sformułowane w postaci listy priorytetów.

Zadaniem dowódcy i podległego mu sztabu SAMOC jest zaplanowanie obrony powietrznej obiektów, obszarów lub wojsk zgodnie z otrzymanym rozkazem, w wyznaczonym dla jego zgrupowania jednostek GBAD obszarze odpowiedzialności. Głównym jego problemem jest więc przygotowanie planu mieszanego ugrupowania bojowego GBAD (CLUSTER) w taki sposób, aby wszystkie obiekty były „przykryte” strefami ognia podległych mu jednostek ogniowych.

Stworzenie mieszanego ugrupowania bojowego jednostek GBAD - CLUSTER jest wynikiem wszechstronnej analizy i oceny następujących czynników, które od pierwszych liter rozpatrywanych problemów nazwane są METT – T:

- zadanie (mission);
- zagrożenie (enemy);
- dostępnych wojsk środków bojowych (troops);
- teren (terrain) ;
- czas (time).

Treść zadania bojowego sprecyzowana jest w Rozkazie o Osłonie (Coverage Mission Order – CMO). Obiektami wyznaczonymi do osłony mogą być jednostki wojsk lądowych (najczęściej korpus), ich stanowiska dowodzenia, bazy lotnicze, składnice paliw, porty, ośrodki przemysłowe, ważne ośrodki administracyjne (np. stolica kraju), rejony mobilizacyjnego rozwinięcia oraz własne stanowisko dowodzenia w ramach tak zwanej samoobrony. Sztab analizując obiekty obrony ocenia między innymi ich wrażliwość na uderzenia środków napadu powietrznego przeciwnika, mobilność oraz możliwość ich odtworzenia po uderzeniu przeciwnika. Z reguły wojska GBAD w przyjętym ugrupowaniu CLUSTER bronią obiekty o szczególnie ważnym znaczeniu dla prowadzonych działań, zniszczenie których mogłoby spowodować

osiągnięcie celów przez przeciwnika. Obiekty te jak już wspomniano nazwano środkami (punktami) ciężkości¹¹.

Ocena zagrożenia ze strony przeciwnika powietrznego jest bardzo ważnym przedsięwzięciem, wpływającym na przyjęcie odpowiedniego ugrupowania bojowego. Należy przede wszystkim, określić rodzaj zagrożenia. Chodzi tu głównie o potwierdzenie lub wykluczenie możliwości użycia przez przeciwnika taktycznych pocisków balistycznych (TBM), a w dalszej kolejności uwzględnienie możliwości działania innych środków latających (samoloty i środki bezpilotowe).

Ocena własnych możliwości jest kolejnym problemem, który musi być poddany wnikliwej analizie. W zależności od tego ile jednostek ogniowych i jakiego typu będzie miał do dyspozycji dowódca SAMOC - sposób tworzenia ugrupowania CLUSTER będzie różny. W ramach tego przedsięwzięcia następuje analiza i ocena możliwości przestrzennych posiadanych systemów przeciwlotniczych oraz możliwości w zakresie jednoczesnego zwalczania celów powietrznych przez jednostki GBAD, wchodzące w skład ugrupowania CLUSTER.

Ogromny wpływ na koncepcję konstrukcji ugrupowania CLUSTER ma również teren. Nie zawsze bowiem miejsca zaplanowane do rozmieszczenia jednostek ogniowych będą dla nich w rzeczywistości dostępne. Przyczyn tego stanu rzeczy może być wiele, począwszy od podłoża, a na przejezdności dróg do nakazanych rejonów skończywszy.

Czas jest także przedmiotem szczegółowej analizy i oceny. Przede wszystkim należy ocenić możliwość przemieszczenia wszystkich jednostek w nowy rejon działań, w nakazanym terminie.

Po rozpatrzeniu wymienionych problemów sztab przygotowuje dowódcy warianty ugrupowania podległych mu jednostek w terenie (najczęściej dwa). Mając do dyspozycji komputerową mapę terenu oraz odpowiednie komputerowe programy wspomagające oficerowie sztabu dokonują rozmieszczenia jednostek w następującej kolejności: PATRIOT, HAWK i ROLAND. Dzięki mapie komputerowej mogą sprawdzić wstępnie pokrycie strefami ognia, z uwzględnieniem rzeźby terenu i wszelkich przeszkód terenowych. Schematy pokrycia strefami ognia wykonywane są dla wszystkich systemów, przewidzianych do tworzenia ugrupowania CLUSTER. Z re-

¹¹ Według Clausewitza – środek ciężkości jest to skupienie wszystkich sił i zabiegów od których wiele zależy. To jest punkt przeciwko, któremu całość naszej energii (wysiłków) powinna być skierowana. We współczesnych warunkach pojęcie to jest definiowane jako cecha charakteryzująca zdolność lub położenie (rejon), z którego siły zbrojne, państwo lub koalicje czerpią swobodę działania, siłę militarną lub wolę walki.

guły zakłada się, że przeciwnik będzie wykonywał uderzenie na małych wysokościach, rzędu 50 do 150 metrów. Dlatego też schematy te są wykonywane tylko dla wielkości granicznych. Mając do dyspozycji dwa warianty ugrupowania bojowego podległych mu jednostek GBAD, dowódca SAMOC musi dokonać wyboru jednego z nich. Podejmuje więc decyzję, który z wariantów będzie sprawdzony i praktycznie wykonany w terenie. Ten etap planowania kończy się opracowaniem przez sztab Zarządzenia Wstępnego (Movement Warning Order – MWO), który poprzez Stanowiska Dowodzenia Grup (Group Operational Centre – GOC) przesyłany jest do jednostek ogniowych. Rozkaz ten dotyczy oczywiście tylko i wyłącznie grup rekonesansowych.

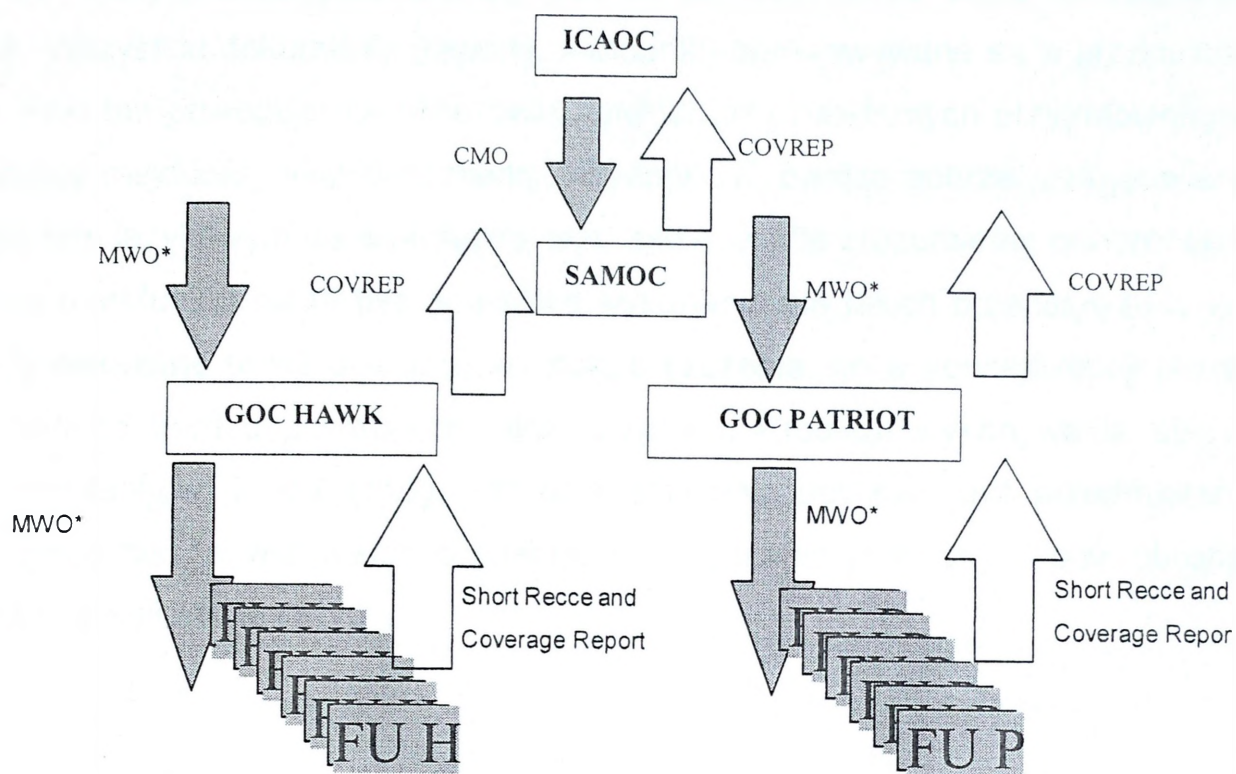
Celem rekonesansu jest sprawdzenie w terenie miejsca przewidzianego do rozwinięcia jednostki GBAD, wybranego wcześniej przez dowódcę (sztab) SAMOC za pomocą programu komputerowego. Weryfikacja opracowanych propozycji obejmuje sprawdzenie najważniejszych elementów (czynników) do, których zalicza się:

- dostępność terenu;
- przejezdność dróg;
- przeszkody w rejonie stanowiska bojowego;
- teren w aspekcie użycia broni masowego rażenia.

Dowódca jednostki ogniowej odpowiedzialny jest za wyznaczenie, odpowiednie przygotowanie i wyposażenie oraz we właściwym czasie wysłanie w nakazany rejon grupy rekonesansowej. Rezultatem przeprowadzonego rekonesansu jest Skrócony Meldunek Rozpoznawczy (Short Recce Report), który jest wysyłany bezpośrednio po zakończeniu pracy w terenie do stanowiska dowodzenia grupy. Na tych stanowiskach dowodzenia opracowywane są zbiorcze zestawienia dotyczące poszczególnych systemów przeciwlotniczych i w takiej postaci meldunku COVREP przesyłane do SAMOC (rys.16)

W przypadku pozytywnych meldunków z terenu dowódca CAOC akceptuje wyniki i sztab CAOC opracowuje Rozkaz do Wykonania Manewru (Mission Execution Order – MEO), który następnie przesyłany jest poprzez stanowiska dowodzenia grupy (GOC) do jednostek ogniowych.

Po wykonaniu manewru i osiągnięciu gotowości bojowej na nowych stanowiskach jednostki ogniowe przesyłają stosowane informacje do nadrzędnych stanowisk dowodzenia (GOC PATRIOT i HAWK) w postaci Meldunku o Wykonaniu Manewru (Movement Completion Report – MCR). Zbiorcza analiza tych meldunków (za całość ugrupowania CLUSTER) dokonywana jest na stanowisku dowodzenia SAMOC i następnie przesyłana do CAOC.

Rys.16. Obieg dokumentów w procesie planowania na szczeblu taktycznym SAMOC.

WNIOSKI:

Przeprowadzona szczegółowa analiza procesu dowodzenia na szczeblu taktycznym jednostek naziemnej obrony powietrznej (GBAD) dowodzi, że proces ten nie różni się zasadniczo od realizowanego w naszych wojskach obrony przeciwlotniczej. Tak więc, w tym zakresie nie powinno być większych problemów z przygotowaniem dowództw i sztabów brygad wojsk obrony przeciwlotniczej sił powietrznych do planowania wspólnych działań z jednostkami GBAD NATO.

Znacznie większe problemy mogą wystąpić w zakresie opracowywania i przesyłania obowiązujących w NATO dokumentów (rozkazów i meldunków). W związku z tym należałoby zapoznać oficerów dowództw i sztabów jednostek z dyrektywą Bi – MNC O Systemie Meldowania. Celem opracowania tego dokumentu było ustalenie wspólnej doktryny dotyczącej przygotowywania i przesyłania informacji potrzebnych dowódcom sił NATO do wykonania powierzonych im zadań. Dlatego też dyrektywa ta ma zastosowanie we wszystkich dowództwach i jednostkach NATO i jest traktowana jako fundamentalny dokument, stanowiący podstawę do przygotowania lokalnych (narodowych) dyrektyw w tym zakresie. Wszystkie dokumenty (meldunki i raporty) są odpowiednio sformatowane. Tak więc każdy dokument ma określone tylko jemu

przypisane przeznaczenie. Struktura poszczególnych dokumentów jest tak przygotowana, że każdy wiersz przeznaczony jest do przekazywania ściśle określonych informacji. Wszystkie dokumenty (raporty, meldunki) opracowywane są w języku angielskim. Fakt ten powoduje, że oficerowie polskich sił powietrznych przygotowujący i przesyłający meldunki i inne dokumenty, powinni być bardzo dobrze przygotowani pod względem językowym do wykonania tego zadania. Złe zrozumienie odebranego dokumentu (meldunku) może być powodem wykonania nie takich przedsięwzięć, jakie zostały nakazane przez dowódcę wyższego szczebla, co w konsekwencji może doprowadzić do bardzo poważnych nieporozumień. Problem wykonywania dokumentów (meldunków) i umiejętnego ich przekazywania powinien być przedmiotem ciągłego szkolenia na wszystkich szczeblach dowodzenia jednostek wojsk obrony przeciwlotniczej sił powietrznych.

4. UDZIAŁ PRZEDSTAWICIELI SIŁ POWIETRZNYCH W PLANOWANIU DZIAŁAŃ INNYCH NIŻ WOJNA.

Konflikt inny niż wojna ma miejsce wtedy, gdy dwie lub więcej stron dąży do osiągnięcia celów, które strony te postrzegają jako sprzeczne i uciekają się do stosowania przemocy lub groźby jej użycia. Mogą wówczas wystąpić: terroryzm, konflikt etniczny lub separatystyczny, kwestionowanie granic lub rewanżyzm. Minimalną reakcją wojskową na „konflikt inny niż wojna” może być aktywne, lecz z zasady nieagresywne zaangażowanie potencjału wojskowego nie zainteresowanych stron. W takich okolicznościach działalność dyplomatyczna i wojskowa będą ukierunkowane na zapobieganie i rozwiązywanie konfliktu poprzez prowadzenie negocjacji. W przypadku większego konfliktu strony nie zainteresowane muszą być przygotowane do zastosowania środków wojskowych w celu jego rozwiązania. Reakcją na konflikt inny niż wojna są działania inne niż wojna, obejmujące między innymi działania o charakterze zapobiegawczym.

STANY	POKÓJ	KONFLIKT INNY NIŻ WOJNA	WOJNA	
			KONFLIKT LOKALNY	WOJNA PO-WSZECHNA
Reakcja	Wojskowa działalność na rzecz pokoju	Operacje inne niż wojna	Walka zbrojna	

Rys.17. Model ideograficzny sytuacji konfliktowych¹².

Operacje militarne inne niż wojna są działaniami mającymi na celu zapobieganie wojnie i promowanie pokoju. Operacje te w dużym stopniu zależą od czynników politycznych i bardzo często zaangażowany w niej komponent wojskowy nie odgrywa dominującej roli. Jeśli jednak siły zbrojne biorą udział w operacji, to cały zaangażowany w niej personel NATO powinien jednoznacznie rozumieć cele polityczne oraz wpływ ewentualnych, nierozważnych działań zbrojnych na ich osiągnięcie.

¹² A. Szydłowski, Myśl Wojskowa nr 2/ 1998, Taktyczne Standardy Sojuszu Północnoatlantyckiego, s. 94.

W 1992 roku NATO ogłosiło swoją gotowość do zabezpieczenia operacji wsparcia pokoju podjętych i finansowanych przez Organizację Narodów Zjednoczonych oraz Konferencję Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (obecnie Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie). W styczniu 1994 roku na Szczycie Szefów Państw w Brukseli gotowość ta została potwierdzona, razem z chęcią zwiększenia operacyjnych możliwości ONZ, OBWE i Unii Zachodnioeuropejskiej (UZE).

Sojusz wnosi ciągły wkład w rozwój operacyjny i instytucjonalny potencjału ONZ i OBWE w celu zapobiegania konfliktom oraz pokojowego rozwiązywania kryzysów i sporów. Władze NATO podkreślają, że organizacja ta uczyni wszystko, co jest w jej mocy, dla umocnienia pozycji OBWE¹³. Organizacja ta jako porozumienie regionalne w rozumieniu rozdziału VIII Karty Narodów Zjednoczonych, powinna odgrywać kluczową rolę w zapobieganiu konfliktom i reagowaniu w sytuacjach kryzysowych, w swoim regionie. Państwa członkowskie OBWE zgodnie z artykułem 52 Karty Narodów Zjednoczonych powinny podejmować wszelkie kroki dla osiągnięcia pokojowego rozwiązywania lokalnych sporów za jej pośrednictwem, przed przekazaniem ich do Rady Bezpieczeństwa ONZ.

W tym samym czasie zapoczątkowano również program „Partnerstwa dla Pokoju”, który zakładał wspólne planowanie i wspólne ćwiczenia wojskowe oraz rozwijanie przez partnerów potencjałów umożliwiających im współdziałanie z siłami NATO w operacjach wsparcia pokoju, operacjach poszukiwawczych i ratowniczych oraz akcjach humanitarnych.

Nowe płaszczyzny współpracy za pośrednictwem Północnoatlantyckiej Rady Współpracy i „Partnerstwa dla Pokoju” powinny być rozpatrywane zarówno jako uzupełniające, jak i wspierające działalność OBWE. Wskazując, że Sojusz pozostaje gotowy do wsparcia operacji pokojowych i innych, mających mandat ONZ i OBWE, zwrócono uwagę, że skuteczność ich wymaga efektywnego oddziaływania i koordynacji na płaszczyźnie politycznej, strategicznej i taktycznej. Władze polityczne NATO poleciły Radzie Północnoatlantyckiej zbadanie, w jaki sposób struktury polityczne i wojskowe oraz procedury mogą być przystosowane do skuteczniejszego prowadzenia misji Sojuszu, a w tym również operacji wsparcia pokoju. Jako element tego procesu zatwierdzili koncepcję Połączonych Sił do Zadań Specjalnych, które mają stanowić środek ułatwiający prowadzenie operacji w sytuacjach nadzwyczajnych, włączając w to operacje z udziałem państw nie będących członkami Sojuszu w celu

posiadania rozdzielnych, ale nie odrębnych potencjałów, które mogą być wykorzystane przez NATO lub UZE.

NATO w wojskowych operacjach innych niż wojna zapewnia:

- stosowne możliwości i zasoby (środki);
- międzynarodową strukturę dowodzenia i kierowania ;
- wspólne dla wielonarodowych sił procedury;
- infrastrukturę;
- siły zbrojne.

WNIOSKI:

W związku z tym, że niebawem Polska stanie się pełnoprawnym członkiem Paktu Północnoatlantyckiego przed naszymi siłami zbrojnymi postawione będą nowe, dodatkowe zadania. Analizując ostatnie działania sił zbrojnych Sojuszu należy sądzić, że zadania te mogą głównie dotyczyć udziału w operacjach militarnych innych niż wojna. Ten rodzaj działań nie jest powszechnie znany przez kadrę zawodową, a szczególnie dotyczy to kadry sił powietrznych. Polskie siły powietrzne w przeciwieństwie do wojsk lądowych nie brały jeszcze udziału w tego typu operacjach.

Ten niekorzystny stan rzeczy, związany z nieznaną problematyki militarnych operacji innych niż wojna w siłach powietrznych musi w najbliższym czasie ulec diametralnej zmianie. Oficerowie i pozostała kadra zawodowa musi poznać i zrozumieć zarówno samą istotę militarnych operacji innych niż wojna, jak również rolę i znaczenie sił powietrznych w tego typu działaniach. Wymaga to stworzenia odpowiedniego systemu kształcenia indywidualnego oraz przygotowania jednostek do wykonania zadań związanych z prowadzeniem tego typu operacji.

4.1. Zasady planowania operacji militarnych innych niż wojna (MOOTW)

Operacje militarne inne niż wojna obejmują szeroki zakres użycia sił zbrojnych, którego celem jest:

- zabezpieczenie interesów narodowych;
- zapobieganie wojnie;

¹³ Do 1994 roku używano nazwy Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, a następnie przyjęto nazwę Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie – OBWE. Dlatego w dalszej części pracy stosowana jest nazwa OBWE.

- zabezpieczenie prowadzenia działań o charakterze pokojowym;
- udzielanie pomocy cywilnym organom władzy w rejonach objętych kryzysem lub konfliktem;
- niesienie pomocy humanitarnej.

Cele te mogą być osiągnięte dzięki odpowiedniemu użyciu sił zbrojnych w operacjach innych niż te, które charakteryzują typową walkę zbrojną. Działania w operacjach militarnych innych niż wojna powinny być ukierunkowywane przez właściwe do charakteru prowadzonych operacji zasady użycia siły. W związku z tym, że w militarnych operacjach innych niż wojna może wystąpić konieczność użycia siły w większym zakresie niż w typowych misjach pokojowych dlatego też podstawą do ich sprecyzowania są zasady sztuki wojennej. Jednakże polityczne uwarunkowania i sama istota militarnych operacji innych niż wojna wymagają wypracowania i respektowania dodatkowych zasad, specyficznych dla tego typu operacji. Do najważniejszych z nich można zaliczyć:

- cel i celowość;
- jedność wysiłku;
- bezpieczeństwo;
- ograniczenie;
- zasadność;
- legalność;

Cel i celowość (Selection and Maintenance of the Aim) jest jednym z podstawowych czynników osiągnięcia powodzenia w jakichkolwiek działaniach militarnych. Jego znajomość pozwala podwładnym na lepsze zrozumienie zamiarów i rozkazów przełożonego oraz podjęcie odpowiednich działań dla osiągnięcia założonego celu operacji.

Jedność wysiłku (Unity of effort) jest zasadą, której osiągnięcie stwarza warunki do realizacji zakładanych celów w każdej operacji. Zasada ta może być jednak szczególnie trudna do zrealizowania w przypadku działań militarnych innych niż wojna. W tego typu operacjach może brać udział wiele różnych agencji i instytucji, w tym również organizacji pozarządowych (non- governmental authorities), które mogą być organem kierującym operacją. Ustanowienie i sprawowanie jednoosobowego dowodzenia nad wszystkimi organizacjami i instytucjami (agencjami) jest prawdopodobnie największym wyzwaniem dla dowódcy. Brak możliwości stworzenia jednolitego systemu dowodzenia wszystkimi organizacjami, instytucjami i agencjami w obszarze

teatru działań może doprowadzić do ryzyka niepowodzenia misji lub znacznych strat w stanie osobowym. Związki pomiędzy Organizacją Narodów Zjednoczonych, a NATO będą określane i regulowane przez Radę Północnoatlantycką (NAC). Na teatrze działań, dowódca sił wojskowych (Force Commander - FC) lub Specjalny Przedstawiciel Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych (Special Representative of the UN Secretary General – SRSG) będzie odpowiedzialny za wszystkie aspekty prowadzenia działań w obszarze operacji jako Szef Misji (Head of Mission). W związku z tym powinien on posiadać uprawnienia także w stosunku do cywilnych komponentów misji. Jeśli nie można osiągnąć jedności dowodzenia nad wszystkimi elementami w obszarze teatru działań, a w konsekwencji i jedności wysiłku, to przynajmniej należy osiągnąć stosowne porozumienia z wymienionymi wcześniej organizacjami cywilnymi.

Bezpieczeństwo (Security) w kontekście operacji innej niż wojna dotyczy ochrony Sojuszniczych Sił Połączonych lub wojsk NATO przed wszystkimi wrogosposobionymi grupami, frakcjami, a nawet pojedynczymi osobami. Zagrożenie mogą stwarzać na przykład grupy terrorystyczne, które sprzeciwiają się prowadzonej operacji. Dowódcy powinni być zawsze przygotowani do podjęcia działań stosownych do sytuacji, która w przypadku prowadzenia tego typu operacji może ulegać częstym i nie zawsze korzystnym zmianom.

Ograniczenie w operacjach innych niż wojna wyraża się w użyciu minimalnej siły, proporcjonalnej do zagrożenia lecz zapewniającej osiągnięcie zakładanych celów operacji. Działania w tego typu operacjach pojedynczych osób oraz jednostek wojskowych kształtowane są poprzez kontrolowane użycie siły, wynikające ze specyficznych reguł użycia środków walki (rules of engagement). W odniesieniu do operacji militarnych innych niż wojna reguły te są bardziej surowe i szczegółowe oraz w większym stopniu uzależnione od czynników politycznych, niż w innego rodzaju operacjach. Ponadto, zasady użycia środków walki mogą ulegać pewnym zmianom w czasie trwania operacji. Błędne ich zastosowanie może wywołać znaczne problemy o charakterze politycznym i bardzo często odnieść całkowicie przeciwny skutek niż zakładano. Na przykład, zamiast przerwania działań zbrojnych pomiędzy stronami konfliktu niewłaściwe użycie środków walki może doprowadzić do ponownej eskalacji przemocy w obszarze konfliktu. Dlatego też, dla skutecznego zakończenia operacji znajomość zasad użycia środków walki, jednoznaczne ich zrozumienie przez wszystkie zaangażowane, najczęściej międzynarodowe siły zbrojne ma tak wielkie znaczenie.

Wytrwałość (Perseverance) wyraża się w dążności do osiągnięcia założonych celów operacji. Jedna operacja może trwać bardzo krótko, inna natomiast wymaga prowadzenia działań przez kilka lat, zanim zostanie osiągnięty założony na wstępie cel operacji. Tak więc, cierpliwość, rezolucja i wytrwałość w dążeniu do wyznaczonych przez NATO celów powinny mieć miejsce tak długo, jak wymaga tego sytuacja. Zdaniem wielu ekspertów wytrwałość jest kluczem do osiągnięcia sukcesu w operacji innej niż wojna.

Legalność (Legitimacy) jest zasadą, której znaczenie wynika z międzynarodowego charakteru operacji militarnych innych niż wojna. Połączone operacje sojusznicze wymagają przestrzegania tej zasady, gdyż z reguły prowadzone są pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych w różnych regionach świata, przez międzynarodowe siły zbrojne.

WNIOSKI:

Przedstawione zasady różnią się od typowych, dobrze polskim oficerom znanych zasad sztuki wojennej. Różnice te wynikają z istoty i właściwości militarnych operacji innych niż wojna.

Do czasu nawiązania bliższych kontaktów z NATO, praktycznie nie rozważano takiego problemu, jakim jest konflikt inny niż wojna. Zajmowano się jedynie wykorzystaniem sił zbrojnych (sił powietrznych) w okresie pokoju oraz wojny. Natomiast ten bez wątpienia ważny stan, występujący właśnie pomiędzy pokojem a wojną nie był przedmiotem zainteresowania tak teoretyków, jak i praktyków wojskowych. Nie dziwi więc fakt, że w regulaminach określających zasady i sposoby prowadzenia działań przez poszczególne rodzaje sił zbrojnych, w tym i sił powietrznych nie znajdziemy stosownych punktów, dotyczących zasad militarnych operacji innych niż wojna.

Aspekty prawne i zasady użycia środków walki

Artykuł pierwszy Karty Narodów Zjednoczonych stwierdza, że: „**głównym celem tej organizacji jest utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa**”. Innymi celami ONZ, wyszczególnionymi w tym artykule są: rozwijanie przyjaznych stosunków między narodami, rozwiązywanie w drodze współpracy międzynarodowej problemów gospodarczych i społecznych oraz uzgadnianie działalności międzynarodowej zmierzającej do osiągnięcia wspólnych celów. Chociaż te pozostałe cele są powiązane z utrzymaniem międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, zwłaszcza w znaczeniu zapobiegawczym, niezależnie od tego odgrywają one samo-

dzielną rolę. Stanowią potwierdzenie tego, że dobro ludzkie – w skali światowej – ma dla ONZ pierwszorzędne znaczenie¹⁴.

Sekretarz Generalny dzięki artykułowi 41 jest uprawniony do śledzenia rzekomych pogwałceń i przedsięwzięć mając do dyspozycji stosowne środki (działania), zawierające również użycie siły. Wyróżnia się dwa rodzaje (typy) operacji prowadzonych przez Organizację Narodów Zjednoczonych:

- **Autoryzowane.** Operacje tego typu charakteryzują się tym, że działania prowadzone przez wyznaczone siły międzynarodowe kierowane są przez jedno z państw członkowskich. Najczęściej, celem takiej operacji jest wymuszenie sankcji nałożonych przez Organizację Narodów Zjednoczonych.
- **Kierowane.** Ten rodzaj operacji, to działania prowadzone z użyciem siły pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych przez wyznaczone siły międzynarodowe, które znajdują się pod stałą kontrolą tej organizacji.

W ciągu swej wieloletniej działalności NATO wykazało duże zdolności i chęci w zakresie wsparcia operacji utrzymania pokoju, prowadzonych przez Organizację Narodów Zjednoczonych. Działania te wymagały rozmieszczenia wyznaczonych sił NATO w celu zapobiegania konfliktom, poprzez działania powstrzymujące eskalację przemocy i przerodzenia się konfliktu w wojnę lub przywracania pokoju w przypadku, gdy wspomniane działania nie przyniosły pożądanego efektu (wybuchł konflikt, wojna). Siły NATO brały udział również w działaniach mających na celu odbudowę pokoju w przypadku zakończenia istniejącego konfliktu lub wojny, najczęściej o charakterze lokalnym.

Zasady użycia środków walki (rules of engagement) są środkiem dostarczającym dowódcom wskazówek i instrukcji w ramach dyrektyw politycznych. Definiują one sposób w jaki mogą działać wojska, a celem ich opracowywania jest zapewnienie dokładnej kontroli użycia siły. Zasady użycia środków walki przeznaczone są do informowania dowódców o stopniu ograniczeń lub dozwolonej swobody działania w czasie wykonywania przydzielonych im zadań. Służą one osiągnięciu zakładanych celów z zachowaniem maksymalnej zdolności bojowej sił własnych. Zasady te muszą być opracowane zgodnie z prawem międzynarodowym i mają zastosowanie w stosunku do wszystkich rodzajów wojsk i sił zbrojnych, we wszystkich działaniach określonych jako militarne operacje inne niż wojna.

¹⁴ G. Evans. Współpraca dla pokoju. Agenda na lata dziewięćdziesiąte i następne. Polski Instytut Spraw Zagranicznych, Warszawa 1994, s.21.

Zasady użycia środków walki mogą być opracowane dla specyficznej operacji lub obszaru. W czasie planowania operacji dowódca połączonych sił do zadań specjalnych musi rozważyć zasady niezbędne dla zapewnienia sukcesu operacji. Dowódcy zawsze zachowują prawo do samoobrony, mogą użyć siły dla ochrony swojego systemu dowodzenia i środków materiałowych. Używając siły w samoobronie dowódcy powinni kierować się zasadą proporcjonalności (użycia siły proporcjonalnie do tej, z jaką zostali zaatakowani) i nie mogą podejmować akcji odwetowych i sankcji karnych.

Wypracowanie zasad użycia środków walki dla sił powietrznych jest trudniejsze niż dla sił lądowych, ponieważ mają one ograniczone możliwości ostrzegania czy powodowania ograniczonych zniszczeń. Co więcej wiele nowoczesnych środków rażenia typu „powietrze – ziemia” nie może być zaakceptowanych do użycia w operacjach militarnych innych niż wojna, a szczególnie w zakresie operacji wsparcia pokoju. Do takich środków należą na przykład, bomby odłamkowe. We wszystkich przypadkach operacji prowadzonych przez ofensywny komponent sił powietrznych zasada proporcjonalności ma pierwszorzędne znaczenie. Wielkość zastosowanych sił musi być proporcjonalna do zagrożenia ze strony przeciwnika. Ponadto cel, który ma być przedmiotem uderzenia musi być jednoznacznie zidentyfikowany i jeśli to konieczne pozytywnie oznaczony bądź wskazany. Procedury identyfikacji celu i zezwolenia na atak są bardzo szczegółowe i wymagają upoważnienia wysokiego, z reguły strategicznego szczebla dowodzenia.

Jeżeli istnieje taka możliwość, to w stosunku do wybranego obiektu ataku jego rezultaty powinny być w pełni zapisane lub uzupełnione rozpoznaniem kontrolnym. Celem takich działań jest potwierdzenie osiągnięcia wymaganego stopienia zniszczenia obiektu będącego przedmiotem uderzenia oraz stwierdzenie innych rezultatów takich, jak zniszczenie obiektów nie będących przedmiotem ataku oraz wykrycie obecności niewybuchów po przeprowadzonym uderzeniu. Propagandowa wartość ataku wykonanego na niewłaściwy cel, co miało już wielokrotnie miejsce w środkach masowego przekazu, nabiera coraz większego znaczenia. Bardzo często ataki na obiekty naziemne mają charakter działań prewencyjnych, w związku z czym odpowiednio wcześniej podawane są informacje o obiektach, które będą celem uderzeń. Prawie zawsze przygotowywane uderzenia lotnicze są szeroko nagłaśnianym wydarzeniem, pozostającym na granicy wymuszania pokoju. Wszelkie problemy związane z zasadami użycia środków walki zostały zawarte w dokumencie MC 362.

4.2. Działania w ramach operacji militarnych innych niż wojna

Operacje militarne inne niż wojna mogą być zdefiniowane jako: „**szeroki zakres działań, gdzie możliwości środków militarnych są użyte w celach innych niż te które mają zastosowanie w działaniach bojowych na dużą skalę, zwykle zbliżonych do wojny**”. W sytuacjach, kiedy potencjalny konflikt lub agresja może stanowić wyraźne zagrożenie dla pokoju siły zbrojne mogą być użyte w celu przywrócenia pokoju lub stabilizacji sytuacji i jeśli to możliwe bez uciekania się do walki. Operacje, które związane są z rozmieszczeniem prewencyjnym będą realizowane w celu zapobiegania konfliktowi, a więc nie dopuszczenia do przerodzenia się sporu w konflikt lub wojnę, bądź pomoc w odbudowie pokoju po konflikcie lub wojnie. Operacje militarne inne niż wojna mogą obejmować, ale nie muszą być ograniczone do następujących działań:

1. zapobieganie konfliktom;
2. kontrolę zbrojenia i działania przeciwproliferacyjne¹⁵;
3. operacje wsparcia pokoju, a w tym działania w ramach utrzymania i wymuszania pokoju ;
4. budowanie pokoju;
5. pomoc humanitarną;
6. operacje (działania) ewakuacyjne;

Zgodnie z definicjami zawartymi w decyzji Komitetu Wojskowego NATO, MC 327 **zapobieganie konfliktom** oznacza różne działania, zwłaszcza w ramach nakreślonych postanowieniami rozdziału VI Karty Narodów Zjednoczonych, obejmujące misje dyplomatyczne, konsultacje, ostrzeżenie, inspekcje, monitorowanie i obserwację oraz prewencyjne rozwinięcie sił w celu zapobieżenia konfliktowi zbrojnemu

Tworzeniem pokoju nazywa się działania dyplomatyczne prowadzone po wybuchu konfliktu w celu doprowadzenia do przerwania walki i zawarcia porozumienia pokojowego. Działania te obejmują misje dobrych usług (good offices), misje mediacyjne i rozjemcze, a także sankcje i izolowanie dyplomatyczne.

Operacje wsparcia pokoju to działania sił wielonarodowych, które mogą być użyte pod patronatem Organizacji Narodów Zjednoczonych, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie lub Unii Zachodnioeuropejskiej w celu utrzymania lub przywrócenia pokoju. W ramach wsparcia pokoju, zgodnie z regulaminem AJP - 01 mogą być prowadzone operacje utrzymania lub wymuszania pokoju.

¹⁵ Proliferacja – rozprzestrzenianie, Słownik wyrazów obcych PWN, Warszawa 1993.

Utrzymanie pokoju jest działaniem polegającym na ograniczeniu, łagodzeniu lub zakończeniu działań zbrojnych między państwami lub wewnątrz państwowych poprzez bezstronną interwencję strony trzeciej, zorganizowaną i prowadzoną przez społeczność międzynarodową, z użyciem sił zbrojnych i komponentu cywilnego w celu uzupełnienia politycznego procesu rozwiązywania konfliktów oraz przywrócenia i utrzymania pokoju. Prowadzone jest zwykle zgodnie z postanowieniami rozdziału VI Karty Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Wymuszanie pokoju obejmuje działania zgodne z postanowieniami rozdziału VII Karty Organizacji Narodów Zjednoczonych, polegające na wykorzystaniu środków militarnych do przywrócenia pokoju w rejonie konfliktu. Operacje takie mogą być prowadzone w przypadku konfliktu międzypaństwowego i wewnętrznego, zwłaszcza w celach humanitarnych lub gdy w rejonie konfliktu przestały funkcjonować instytucje państwowe.

Budowanie pokoju obejmuje działania po konflikcie, zmierzające do umocnienia i utrwalenia rozwiązań politycznych w celu uniknięcia ponownego konfliktu.

Pomoc humanitarna obejmuje działania prowadzone w celu pomocy ludności w trudnych sytuacjach, zwłaszcza gdy odpowiedzialne w danym państwie władze nie mogą, albo nie chcą takiej pomocy udzielić (dostarczyć). Działania związane z niesieniem pomocy humanitarnej mogą być prowadzone w ramach operacji wsparcia pokoju lub jako całkowicie oddzielne zadanie¹⁶.

Działania ewakuacyjne w regulaminie AJP – 01 zdefiniowane są w następujący sposób: „... są to operacje wykonywane w celu *przemieszczenia personelu nie-wojskowego (cywilnego), któremu w obcym państwie grozi niebezpieczeństwo*”. Działania te będą prowadzone przez siły zbrojne w celu ewakuacji osób cywilnych i innych nie związanych z wojskiem z miejsca ich dotychczasowego pobytu, gdzie ze względu na niestabilną sytuację polityczną lokalny rząd nie jest w stanie zapewnić im bezpieczeństwa. Siły zbrojne zaangażowane w operację ewakuacyjną powinny posiadać odpowiednie możliwości zarówno do zapewnienia przyjęcia, jak i zabezpieczenia logistycznego osób ewakuowanych z zagrożonych rejonów. W tego typu działaniach ze względu na możliwości szybkiego przerzutu znaczną rolę odgrywały będą siły powietrzne, a szczególnie ich komponent transportowy.

¹⁶ Wszystkie przedstawione definicje pochodzą z dyrektywy NATO Doctrine for Peace Support Operations, Bruksela, 1995, s.6.

WNIOSKI:

Opisany zakres podstawowych pojęć dotyczących operacji militarnych innych niż wojna przedstawia sobą stosunkowo znaczny obszar wiedzy, który w najbliższym czasie powinien być odpowiednio usystematyzowany i rozpropagowany. Dostępne materiały NATO, na bazie których tworzona jest teoria omawianego problemu bardzo często nie są spójne, a wręcz wzajemnie wykluczające się. Samo ich przetłumaczenie nie wystarcza do zrozumienia tej problematyki, która ze względu na sam charakter, jak i właściwości militarnych operacji innych niż wojna jest wyjątkowo trudna i złożona.

Nasze siły zbrojne, w tym oczywiście siły powietrzne obowiązywały będą ustalenia i dokumenty opracowane przez Sojusz. Mimo to, należałoby wypracować także i narodową doktrynę dotyczącą przygotowania i prowadzenia militarnych operacji innych niż wojna tak, jak uczyniły to dominujące w NATO państwa członkowskie (Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Kanada). Posiadając własne poglądy w tej dziedzinie można być pełnowartościowym partnerem, który nie tylko będzie wykonawcą ale również może twórczo wpływać na rozwój tego typu operacji.

4.3. Struktury dowodzenia w operacjach wsparcia pokoju

W ramach działań związanych ze wsparciem pokoju siły zbrojne mogą wykonywać dwa rodzaje operacji: utrzymania lub wymuszania pokoju. Zakres użycia sił w wymienionych operacjach będzie różny. Siły wyznaczone zarówno do jednej, jak i drugiej operacji będą miały skład międzynarodowy. Dlatego też, sztab sił połączonych będzie miał również charakter międzynarodowy. Z reguły, do sztabu wyznaczani są oficerowie reprezentujący poszczególne państwa zaangażowane w operację. Dominującą rolę odgrywa jednak to państwo, które wystawiło największy (najliczniejszy) kontyngent. Kontyngenty te w optymalnym wariacie mogą obejmować wszystkie rodzaje sił zbrojnych, a więc komponenty: lądowy, powietrzny oraz morski. Dowódca sił połączonych będzie wywodził się z jednego, z wymienionych komponentów. Jednocześnie jako zasadę przyjmuje się, że nie może dowodzić równocześnie komponentem, którego jest przedstawicielem.

Naczelnym dowódcą operacji jest Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ). Ponosi on pełną odpowiedzialność za całokształt spraw administracyjnych, finansowych i wykonawczych operacji wynikających z ich mandatów. Do jego obowiązków należy przede wszystkim zapewnienie możliwości prze-

prowadzenia operacji zgodnie z celami i zasadami ustalonymi przez ONZ oraz z przyjętymi rezolucjami Rady Bezpieczeństwa. Przy pomocy podległego mu personelu opracowuje także stałe procedury operacyjne dla danej operacji (Standing Operating Procedures - SOP). Tak więc, procedury te odnoszą się do całości spraw operacyjnych i administracyjnych, zawierając instrukcje obowiązujące jej dowódcę oraz cały personel cywilny i wojskowy biorący w niej udział.

Dowódca operacji (Dowódca Operacyjny – Force Commander) odpowiada przed Sekretarzem Generalnym za całokształt spraw związanych z realizacją jej mandatu w terenie. Działania dowódcy powinny być zgodne z instrukcjami i wytycznymi Sekretarza Generalnego, lecz w wielu dziedzinach może działać on na zasadzie swobodnego uznania. Dotyczy to szczególnie takich spraw, jak wybór miejsca rozwinięcia stanowiska dowodzenia, dobór swojego zastępcy pełniącego jednocześnie funkcję szefa sztabu, dobór oficerów do sztabu operacji z sił zbrojnych państw - członków ONZ (również nie uczestniczących w operacji) oraz zatrudnienie miejscowego personelu cywilnego. Jest odpowiedzialny za zapewnienie należytego zaopatrzenia, transportu, łączności oraz usług medycznych i sanitarnych. We wszystkich tych sprawach może podejmować zobowiązania, wiążące ONZ.

Mandat dowódcy może przewidywać również udzielanie „dobrych usług” lub pośrednictwa między stronami konfliktu na prośbę jednej ze stron lub z własnej inicjatywy. W zakres jego obowiązków wchodzi także sprawy wykraczające poza zakres mandatu operacji, a mianowicie odpowiada za koordynację przedsięwzięć podejmowanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa personelu wszystkich organów i organizacji systemu ONZ, nie tylko na obszarze operacji, lecz całego kraju – gospodarza. Ponadto koordynuje pomoc humanitarną udzielaną w ramach programów ONZ i wyspecjalizowanych jej instytucji, także w sytuacjach kiedy nie jest ona objęta mandatem operacji.

Specjalny Przedstawiciel Sekretarza Generalnego (Special Representative of the Secretary General – SRSG) mianowany jest przez Sekretarza Generalnego ONZ za zgodą Rady Bezpieczeństwa. Bardzo często jest on dowódcą operacji mającej charakter misji obserwacyjnej lub operacji wielozadaniowych. Zazwyczaj Specjalny Przedstawiciel upoważniony jest przez Sekretarza Generalnego do działań wykraczających poza zakres mandatu operacji, a mianowicie do:

- prowadzenia rokowań ze stronami konfliktu w celu pokojowego rozwiązania politycznego;

- koordynacji, kiedy na obszarze operacji ONZ działają również misje pokojowe organizacji regionalnych, jak np. Wspólnoty Gospodarczej Państw Afryki Zachodniej w Liberii lub Organizacji Państw Amerykańskich na Haiti.

W przypadku operacji wielozadaniowej, w której siły Organizacji Narodów Zjednoczonych są jedynie jednym z wielu jej komponentów, ich dowódca podporządkowany jest Specjalnemu Przedstawicielowi.

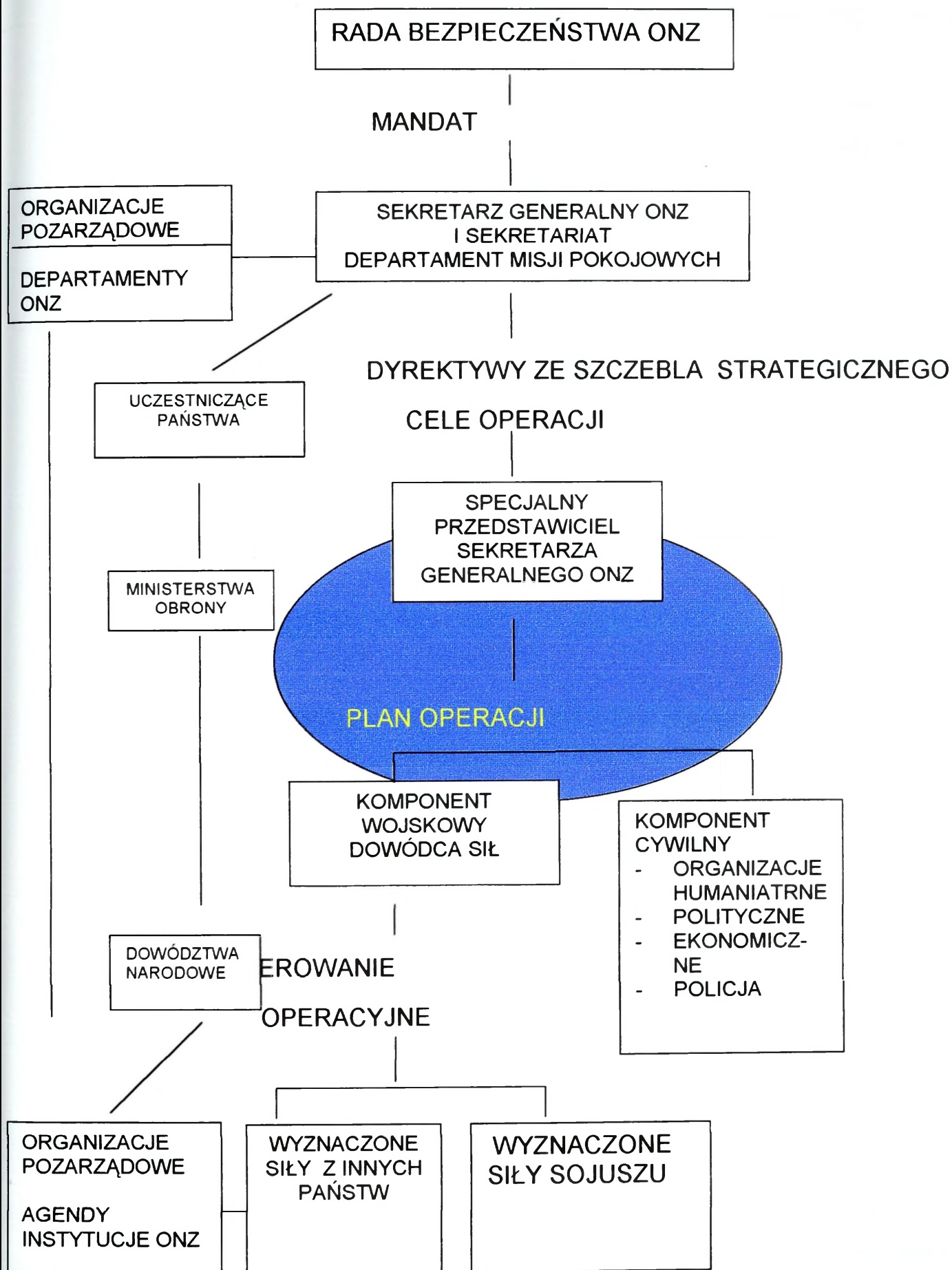
Dowódcy kontyngentów narodowych są mianowani przez władze państw uczestniczących w operacji. Podlegają oni dowódcy operacji i wykonują jego wszelkie instrukcje i rozkazy. Dowódcy kontyngentów narodowych są zobowiązani do przestrzegania przyjętych dla danej operacji standardowych procedur operacyjnych (SOP). Ponoszą pełną odpowiedzialność za ich wykonanie i przestrzeganie oraz za dyscyplinę wojskową w swoich jednostkach. Zachowana jest jednak ich struktura organizacyjna oraz obowiązujące w systemie narodowym regulaminy służby wojskowej.

W skład typowego sztabu wojskowego operacji wchodzi trzy sekcje: operacyjna, kadr i logistyki¹⁷. Szefem sztabu komponentu wojskowego biorącego udział w operacji jest zastępca dowódcy. Zasadniczym jego zadaniem jest koordynacja wojskowych działań prowadzonych w czasie operacji wsparcia pokoju. Poza tym, odciąża dowódcę od rutynowych spraw bieżących, a w czasie jego nieobecności pełni funkcję dowódcy. Na rozkaz dowódcy dowodzi akcjami doraźnymi.

Typowy zakres obowiązków szefa sztabu obejmuje:

- kierowanie, nadzorowanie i koordynowanie działalności personelu wojskowego biorącego udział w operacji;
- zapewnienie należytego informowania dowódcy operacji i personelu o sytuacji w obszarze prowadzenia operacji;
- zapewnienie, aby wszystkie wydawane instrukcje były zgodne z rozkazami i dyrektywami dowódcy;
- nawiązywanie i utrzymywanie, pod kierownictwem dowódcy, łączności ze stronami konfliktu i z innymi misjami wojskowymi ONZ;
- koordynację działalności pionu wojskowego i administracyjnego operacji;
- przygotowywanie planów, rozkazów, informacji i raportów dotyczących ważniejszych problemów politycznych i wojskowych, wiążących się z realizacją operacji;

¹⁷ Jest to typowa organizacja sztabu sił zbrojnych biorących udział w operacji utrzymania pokoju. W przypadku innego typu operacji, np. wymuszania pokoju może być nieco inny.

Rys.18.struktura dowodzenia w operacji wsparcia pokoju ONZ.

- dokonywanie przeglądów, a w razie potrzeby rewizji dyrektyw politycznych i planów alarmowych przy współpracy Szefa Administracyjnego operacji w celu przedstawienia ich dla aprobaty dowódcy;

W skład typowego sztabu komponentu wojskowego operacji wchodzi trzy sekcje: operacyjna, logistyki i kadr. W niektórych sztabach mogą występować dodatkowe sekcje, np. łączności. Ponadto, jeśli sytuacja tego wymaga mogą być tworzone sztaby regionalne.

W zależności od mandatu w strukturach dowodzenia operacji przewiduje się stanowiska doradców politycznych i prawnych, szefów policji cywilnej oraz specjalne działy: informacji publicznej i wyborów. Stanowiska te i jednostki podlegają bezpośrednio dowódcy. W przypadku operacji, których mandat przewiduje udzielanie pomocy humanitarnej, w ich strukturach tworzy się odrębne jednostki w celu sprawnej koordynacji ich działań. Ze względu na bardzo szeroki zakres mandatu i wynikających z niego zadań szczególnie rozbudowana była struktura sił UNPROFOR w byłej Jugosławii.

WNIOSKI:

Teoria i praktyka prowadzenia militarnych operacji innych niż wojna prawdopodobnie rozwijać się będą oddzielnie. Mnogości problemów, jakie obejmuje każda tego typu operacja nie da się wyjaśnić i rozwiązać korzystając tylko z opracowanych przez NATO regulaminów. Trudność ta dotyczy szczególnie operacji wsparcia pokoju.

Należy zdawać sobie sprawę z tego, że współczesny mandat sił pokojowych jest wielocłonowy, a zahamowanie konfliktu jest tylko jednym z celów danej operacji. Misja powinna stopniowo rozwiązywać nabrzmiałe problemy, które spowodowały kryzys oraz aktywnie włączać się w proces pomocy w budowie prawnie uznawanych i odpowiedzialnych instytucji rządowych w danym państwie. Tylko w ten sposób można zapewnić trwały pokój w określonym rejonie świata.

Polska popiera wszelkie poczynania mające na celu zwiększenie skuteczności ONZ w pokojowym rozwiązywaniu konfliktów. Wyraża się to w poszukiwaniu sposobów poprawy (zwiększenia) skuteczności poszczególnych typów operacji, w zakresie utrzymania pokoju, tworzenia pokoju i wymuszania pokoju. Zadania polskich sił zbrojnych w tej dziedzinie będą bardzo ważne. Dlatego konieczne jest lepsze zrozu-

mienie przez kadre zawodową zarówno roli ONZ, jak problemów towarzyszących operacjom innym niż wojna.

Personel biorący udział w militarnych operacjach innych niż wojna – oprócz wysokiego morale i kwalifikacji wojskowych (specjalistycznych) powinien również wykazywać pewne zdolności dyplomatyczne, wzbudzać zaufanie oraz umieć rozwiązywać trudne, a niekiedy trudne i niebezpieczne zadania.

Należy pamiętać także o problemie interooperacyjności, która wymagana jest od każdego kontyngentu narodowego. Odpowiedzialność za wyszkolenie jest sprawą narodową, chociaż ONZ wypracowuje podstawowe standardy szkoleniowe. ONZ ustala także kontyngenty zdolne do użycia w ramach sił szybkiego reagowania, które zostały wytypowane przez poszczególne państwa na potrzeby prowadzenia militarnych operacji innych niż wojna.

Biorąc pod uwagę skuteczność militarną w operacjach innych niż wojna siły zbrojne, w tym również siły powietrzne stoją przed dwoma poważnymi problemami. Po pierwsze, jak zapewnić większą skuteczność kontyngentów wojskowych nie zmieniając sprawności w innych dziedzinach działalności sił powietrznych. Nowe zadania, a nawet wprowadzanie tylko nowych elementów w sytuacji, gdy zmniejszeniu ulegają środki i zasoby, może powodować duże niebezpieczeństwo. Drugi problem wiąże się z tzw. działaniami o małej intensywności. Siły zbrojne państw NATO, a jednostki sił powietrznych w szczególności są zaangażowane w przygotowanie sposobów działania zgodnie z założeniami dotyczącymi tego typu konfliktu. W militarnych operacjach innych niż wojna siły zbrojne, a szczególnie siły powietrzne są czynnikiem drugorzędym, wspierającym cywilne agendy ONZ. Istnieje duża trudność w poszukiwaniu rozwiązań, jak pogodzić działania z użyciem siły z działalnością kluczowych instytucji i agend cywilnych bez militaryzacji problemu.

4.4. Koncepcja Połączonych Sił do Zadań Specjalnych (Combined Joint Task Force)

Zgodnie z decyzjami jakie zapadły w czasie spotkania na szczycie państw NATO w Brukseli, w styczniu 1994 roku podjęte zostały działania mające na celu stworzenie Połączonych (Wielonarodowych) Sił do Zadań Specjalnych (CJTF). Inicjatywa podyktowana była dążeniem do stworzenia w ramach NATO sił, które mo-

głyby być doraźnie wykorzystywane w operacjach innych niż wojna, w tym również w operacjach wsparcia pokoju. W związku z tym ustalono, że:

- siły te mają być wykorzystane doraźnie w sposób elastyczny, bez potrzeby uzyskiwania w tym celu jednomyślnej decyzji wszystkich członków NATO;
- ich celem operacyjnym jest zapewnienie zdolności szybkiego przerzutu jednostek wojskowych niezbędnych do operacji wsparcia pokoju i innych misji wojskowych związanych z likwidacją kryzysów zagrażających pokojowi i międzynarodowemu bezpieczeństwu;
- sformowane siły będą miały charakter wielonarodowy i powinny posiadać odpowiednie zdolności do realizowania misji wielozadaniowych;
- w ich skład mogą wejść także siły zbrojne państw nie będących członkami NATO, lecz uczestniczących w Partnerstwie dla Pokoju (PdP). Współpraca w ramach PdP ma na celu zintegrowanie jednostek wojskowych i ich sztabów, wydzielonych z państw objętych tym programem do prowadzenia przyszłych operacji wsparcia pokoju poza obszarem NATO;
- siły te mogą być użyte w operacjach kierowanych przez Unię Zachodnioeuropejską, a także powstającego systemu tzw. Europejskiej Tożsamości Obrony i Bezpieczeństwa.

Zakłada się, że siły CJTF byłyby uruchamiane na podstawie każdorazowej decyzji Rady NATO. Ponadto mają one – w zależności od charakteru operacji – różnić się od siebie pod względem składu uczestników oraz form i struktur dowodzenia i kierowania.

Modelem sił CJTF są w pewnym sensie siły IFOR i SFOR. Operacje NATO w byłej Jugosławii i udział w nich państw nie będących członkami tej organizacji mają dla nich duże znaczenie w zakresie uzyskania zdolności do prowadzenia wspólnych działań z siłami NATO.

Ścisły związek istniejący pomiędzy działaniami innymi niż wojna a operacjami połączonymi powoduje konieczność poznania podstawowych jej problemów. Praktycznie wszelkie operacje mieszczące się w ramach innych niż wojna mają charakter operacji połączonych (Joint Operations), wielonarodowych (Combined Operations) lub wielonarodowych operacji połączonych (Combined Joint Operations).

Dowódca połączonych sił (Joint Force Commander – JFC) jest odpowiedzialny za planowanie i realizację swojego planu operacji. Określa strukturę i organizację dowodzenia najodpowiedniejszą do prowadzenia operacji. Określa i żąda zabezpieczenia logistycznego wymaganego dla osiągnięcia gotowości operacyjnej jego sił

i utrzymania w jej toku operacji. Zarówno w trakcie planowania, jak i prowadzenia operacji powinien znać sytuację polityczną, kulturalną i religijną w swoim regionie, a także brać pod uwagę interesy mieszkańców w obszarze prowadzenia operacji. Informując przełożonego o sytuacji, przedstawia własną ocenę jej prawdopodobnego rozwoju i wynikających z tego koniecznych zmian w planie operacji i dodatkowych środkach. Struktura dowodzenia ustanowiona dla wsparcia dowódcy połączonych sił opiera się na dwóch podstawowych założeniach.

Po pierwsze, dowódcy komponentów wojsk lądowych, sił powietrznych i marynarki wojennej są bezpośrednimi podwładnymi dowódcy połączonych sił. Dowódca komponentu sił specjalnych może być wyznaczony do dowodzenia wydzielonymi siłami specjalnymi na szczeblu operacyjnym. Dowódca komponentu odpowiada przed dowódcą sił połączonych za wszelkie aspekty udziału jego komponentu w operacji i może działać zarówno na szczeblu operacyjnym, jak i taktycznym konfliktu. Dodatkowo obok dowódców komponentów może być wyznaczony dowódca odpowiedzialny za dowodzenie siłami wszystkich służb wsparcia w obszarze tyłów. Pomimo, że główny wysiłek w tym obszarze jest skupiony na logistyce, to w zakresie odpowiedzialności tego dowódcy będzie fizyczna ochrona i obrona wszystkich sił i całej infrastruktury w tym obszarze.

Po drugie, zasadą jest, że dowódca połączonych sił nie może być jednocześnie dowódcą któregoś z komponentów. Jedynym wyjątkiem może być sytuacja, gdy operacja jest zdecydowanie ukierunkowana na środowisko lądowe, morskie lub powietrzne, a zaangażowanie jednego lub dwóch pozostałych rodzajów wojsk jest niewielkie.

Struktura organizacyjna połączonego stanowiska dowodzenia zależy w dużym stopniu od charakteru operacji, zadania oraz wydzielonych sił, niezbędnych do jego realizacji. W każdym jednak wypadku stanowisko dowodzenia musi zawierać następujące podstawowe elementy:

- ❖ dowódcę i jego sztab;
- ❖ doradcę politycznego;
- ❖ dowódców komponentów oraz oficerów łącznikowych;
- ❖ połączony sztab pod kierownictwem szefa sztabu zorganizowany w elementy funkcjonalne:
 - grupę planowania;
 - grupę operacyjną, w tym komórki rozpoznania, operacyjną, łączności i informatyki;

- grupę administracyjną w tym komórki personalną, logistyczną oraz współpracy cywilno – wojskowej;
- ❖ elementy specjalistyczne w zależności od zadania wojsk i środowiska operacyjnego przydzielone do odpowiednich komórek sztabowych wymagających wsparcia;
- ❖ jednostki wsparcia odpowiedzialne za zaopatrzenie dowódcy i jego sztabu w sprzęt administracyjny środki transportowe, urządzenia zabezpieczenia i inne środki niezbędne do funkcjonowania stanowiska dowodzenia.

Szef sztabu jest przełożonym wszystkich pracowników sztabu i kieruje jego pracą. Odpowiada przed dowódcą za sprawne funkcjonowanie sztabu. Informuje sztab o najważniejszych decyzjach dowódcy, a w razie nieobecności dowódcy podejmuje niezbędne decyzje.

Komórki organizacyjne sztabu zajmują się problematyką swoich obszarów dowodzenia zgodnie z wytycznymi szefa sztabu. Zarówno obszary te, jak i odpowiadające im komórki oznacza się literą „J” (tabela 1). W przypadku funkcjonowania Połączonych (Wielonarodowych Sił do Zadań Specjalnych) stosuje się oznaczenie „CJ”

Tabela 1

Struktura sztabu w operacji połączonej

Oznaczenie komórki	Nazwa komórki	Funkcje
J 1	Personalna i administracyjna	Sprawy personalne, zarządzanie zasobami ludzkimi (rezerwy, uzupełnienia) przestrzeganie dyscypliny, opieka nad jeńcami wojennymi
J 2	Rozpoznanie	Zdobywanie wiadomości, planowanie i prowadzenie rozpoznania, ocena przeciwnika i kontrwywiad
J 3 (N)	Operacji marynarki wojennej	Operacje morskie, w tym walka z okrętami nawodnymi i podwodnymi, obrona przeciwminowa, morskie operacje desantowe.
J 3 (L)	Operacje wojsk lądowych	Operacje wojsk lądowych, powietrznodesantowych i aeromobilnych
J 3 (A)	Operacji powietrznych	Ofensywne i defensywne operacje powietrzne, taktyczne rozpoznanie powietrzne, transport powietrzny.
J 3 (SF)	Operacji specjalnych	Operacje specjalne
J 3(OpsSP)	Wsparcia operacji	Koordinacja C2W, WRE, poszukiwań i akcji ratunkowych, operacje psychologiczne, bezpieczeństwo operacji i maskowanie.
J 3 (Coord)	Koordinacji operacji	Koordinacja pracy komórek. Zasady użycia siły, meteorologia, obrona przeciwchemiczna.

J 4	Logistyki	Zabezpieczenie logistyczne i medyczne, transport, koordynacja przez państwa na terenie którego prowadzone są działania.
J 5	Planowania	Prowadzenie oceny sytuacji i planowanie operacji. Planowanie i koordynacja kolejnych operacji. Planowanie alternatywne. Analizy operacyjne.
J 6	Wsparcia dowodzenia	Łączność, zarządzanie systemami informacyjnymi. Zarządzanie częstotliwościami, kryptografia.
J 7 (*)	Doktryny i szkolenia	Wypracowanie doktryny operacji połączonych, planowanie ćwiczeń.
J 8	Zasobów i finansów	Sprawy personelu cywilnego, planowanie finansów i budżetu, zawieranie kontraktów.
J 9	Spraw cywilnych	Kontakty polityczne, uwarunkowania prawne, koordynacja kontaktów z mediami i społeczeństwem.

Jednym z elementów składowych Połączonych Sił do Zadań Specjalnych (CJTF) jest komponent powietrzny. W przypadku, gdy na teatrze działań występuje więcej niż jeden rodzaj lotnictwa to jego organ dowodzenia nosi nazwę Dowództwa Komponentu Połączonych Sił Powietrznych (Joint Force Air Component Command - JFACC).

Dowódca Komponentu Połączonych Sił Powietrznych (JFACC) musi dysponować odpowiednim potencjałem, który umożliwi mu wykonanie zadań w ramach operacji wsparcia pokoju. Operacje te mogą obejmować pełne spektrum działań, począwszy od niesienia pomocy humanitarnej, poprzez utrzymanie aż do wymuszania pokoju włącznie. Takie operacje mogą być przygotowywane i prowadzone zarówno na terytorium Sojuszu, jaki poza jego granicami.

Dowódca (JFACC) ma uprawnienia do użycia sił powietrznych (potencjału powietrznego) w wyznaczonym mu obszarze operacji. Rozkazy i uprawnienia otrzymuje od dowódcy Połączonych Sił do Zadań Specjalnych i będzie odpowiedzialny za wszelkie działania prowadzone w powietrznym wymiarze, w obszarze operacji. W celu zapewnienia siłom powietrznym odpowiednich warunków do wykonania postawionych im zadań przewiduje się utworzenie Centrum Operacji Powietrznych (AOC). W ramach tego centrum funkcjonował będzie sztab, w którego składzie znajdą się przedstawiciele różnych rodzajów służb i specjalności. Faktycznie, Centrum jest w pełni wykonawczym narzędziem Dowódcy Komponentu Połączonych Sił Powietrznych (JFACC).

Zgodnie z zasadami dotyczącymi przygotowania i funkcjonowania Połączonych Sił do Zadań Specjalnych (CTJF), określone dowództwa będą wybrane jako „zasadnicze”, na bazie których tworzone będzie Dowództwo Sojusznicznych Sił Połączonych (AJF). Na poziomie dowództwa komponentu stosowna będzie podobna zasada, to znaczy, że również i w tym przypadku nie przewiduje się budowania struktury dowództwa od podstaw a zakłada wykorzystanie dowództw normalnie funkcjonujących w okresie pokoju.

Najlepszym rozwiązaniem byłoby, gdyby w skład „zasadniczego dowództwa” (stanowiska dowodzenia) wchodził przedstawiciel różnych rodzajów wojsk i służb (tzw. połączone), było o charakterze wielonarodowym oraz posiadało odpowiednio dużą i elastyczną strukturę, która umożliwiałaby stworzenie trzonu (jądra) sztabu. Dowództwo Komponentu Połączonych Sił Powietrznych w dalszej kolejności rozbudowywane będzie poprzez wzmacnianie trzonu (jądra) sztabu dodatkowymi modułowymi elementami sztabu, Centrami Operacji Powietrznych oraz innymi elementami wchodzącymi w skład wspomnianego dowództwa zasadniczego (np. elementami narodowymi – personelem, wyposażeniem, itp.)

Wybrany trzon sztabu będzie osadzony w bieżącej strukturze funkcjonującego już dowództwa. Wyselekcjonowany personel, jako przyszły element dowództwa Komponentu Połączonych Sił w danym momencie będzie sprawował podwójne funkcje (wyznaczeni oficerowie będą musieli wykonywać podwójne zadania). Głównym ich zadaniem będzie planowanie działań w fazie przed kryzysem oraz zapewnienie ciągłości funkcji planistycznych w czasie tworzenia, szkolenia, rozwinięcia i użycia Komponentu Połączonych Sił Powietrznych. Personel ten powinien reprezentować wszystkie główne komórki sztabu oraz kluczowe elementy grup dowodzenia. Dzięki temu stanowił będzie szkielet struktury, na bazie której zostanie utworzone Dowództwo Komponentu Połączonych Sił Powietrznych. Trzon sztabu musi być wydzielony i odpowiednio przygotowywany do specyficznych działań prowadzonych przez Dowódcę Komponentu Połączonych Sił Powietrznych. Taki tryb postępowania umożliwia właściwe przygotowanie personelu oraz stworzenie grupy operacyjnej, która zapewni sprawne funkcjonowanie systemu dowodzenia i kierowania oraz rozwinięcie ich do działań w wyznaczonym dla niej terminie.

Celem wzmocnienia trzonu sztabu jest stworzenie silnego, wydolnego systemu dowodzenia i kierowania, zdolnego do rozwinięcia w ograniczonym czasie oraz sprawowania funkcji w zakresie wspomnianych uprawnień dowódczych w ściśle określonym terminie. W stosunku do personelu i wyposażenia wydzielonego do

rdzenia sztabu stawia się takie same wymagania dotyczące szkolenia i gotowości bojowej co dla trzonu sztabu. Dlatego też wzmocnienia te będą otrzymywane głównie z różnych specjalistycznych dowództw i funkcjonujących Powietrznych Centrów Operacyjnych. Proces przygotowania sztabu międzynarodowego można graficznie przedstawić tak, jak zobrazowano to na rysunku 19.

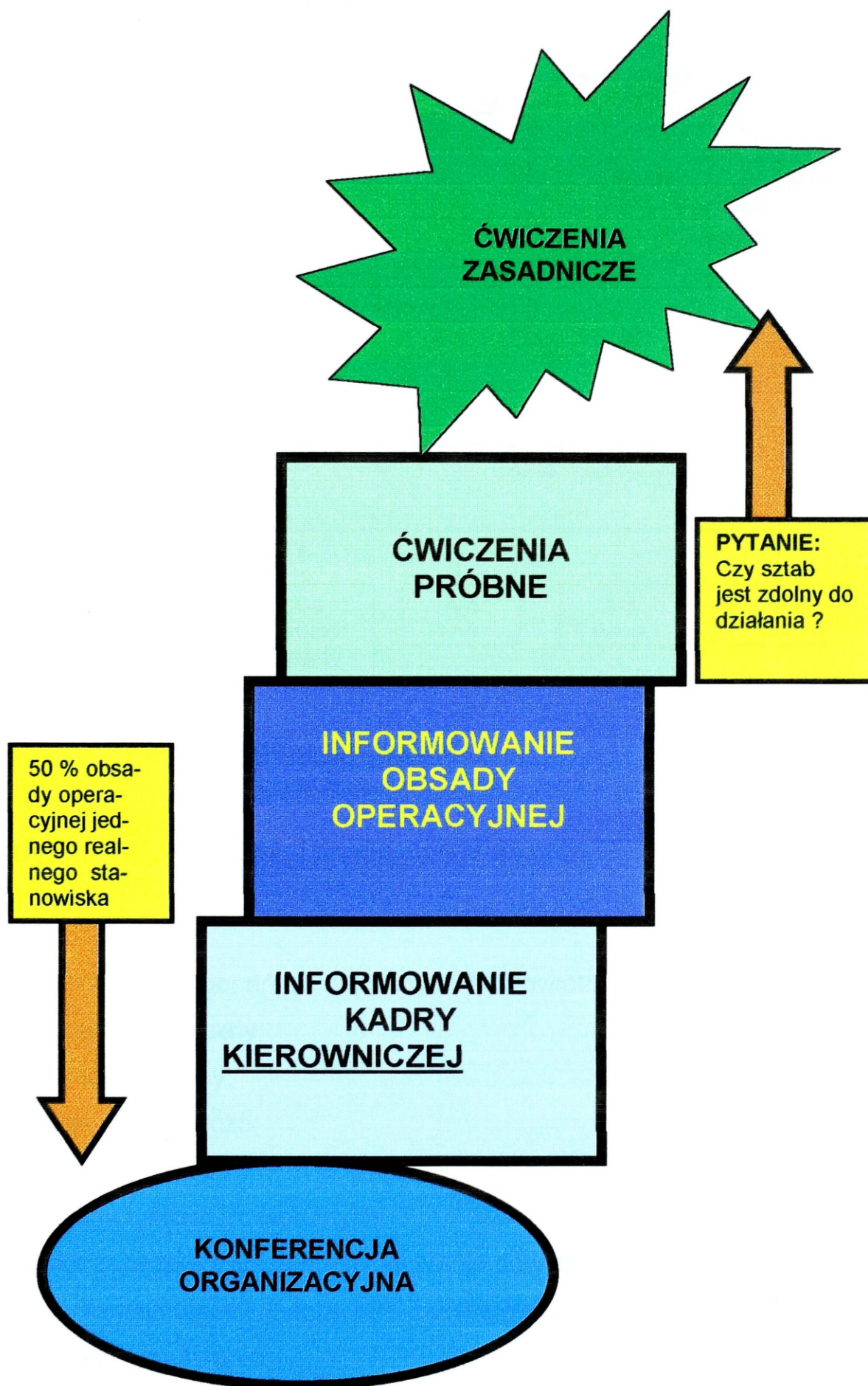
Dowódca Komponentu Połączonych Sił Powietrznych (FACC) będzie tworzył dowództwo, które zdolne będzie do planowania i kierowania siłami powietrznymi zgodnie z wytycznymi i wskazówkami otrzymywanymi od dowódcy Sojuszniczych Sił Połączonych (COMAJF). Dowództwo będzie składało się zarówno z komórek organizacyjnych umożliwiających wykonanie zadań bojowych, jak i komórek niezbędnych do zabezpieczenia operacji (rys.20). Dowództwo może znajdować się w tym samym miejscu co dowództwo Sojuszniczych Sił Połączonych (COMAJF HQ).

Jednakże, zapewnienie zadowalającej łączności powoduje, że rozmieszczenie to nie jest koniecznie wymagane. Dowództwo Komponentu Połączonych Sił Powietrznych musi posiadać odpowiednie możliwości w zakresie:

- sprawowania (egzekwowania) uprawnień związanych z dowodzeniem i kierowaniem siłami powietrznymi NATO i krajów nie będących członkami tej organizacji;
- planowania i wykonywania (prowadzenia) operacji w całym zakresie misji;
- zapewnienia łączności dowództwami wyższego szczebla i z jednostkami im podległymi oraz współdziałanie z cywilnymi organizacjami rządowymi i pozarządowymi.

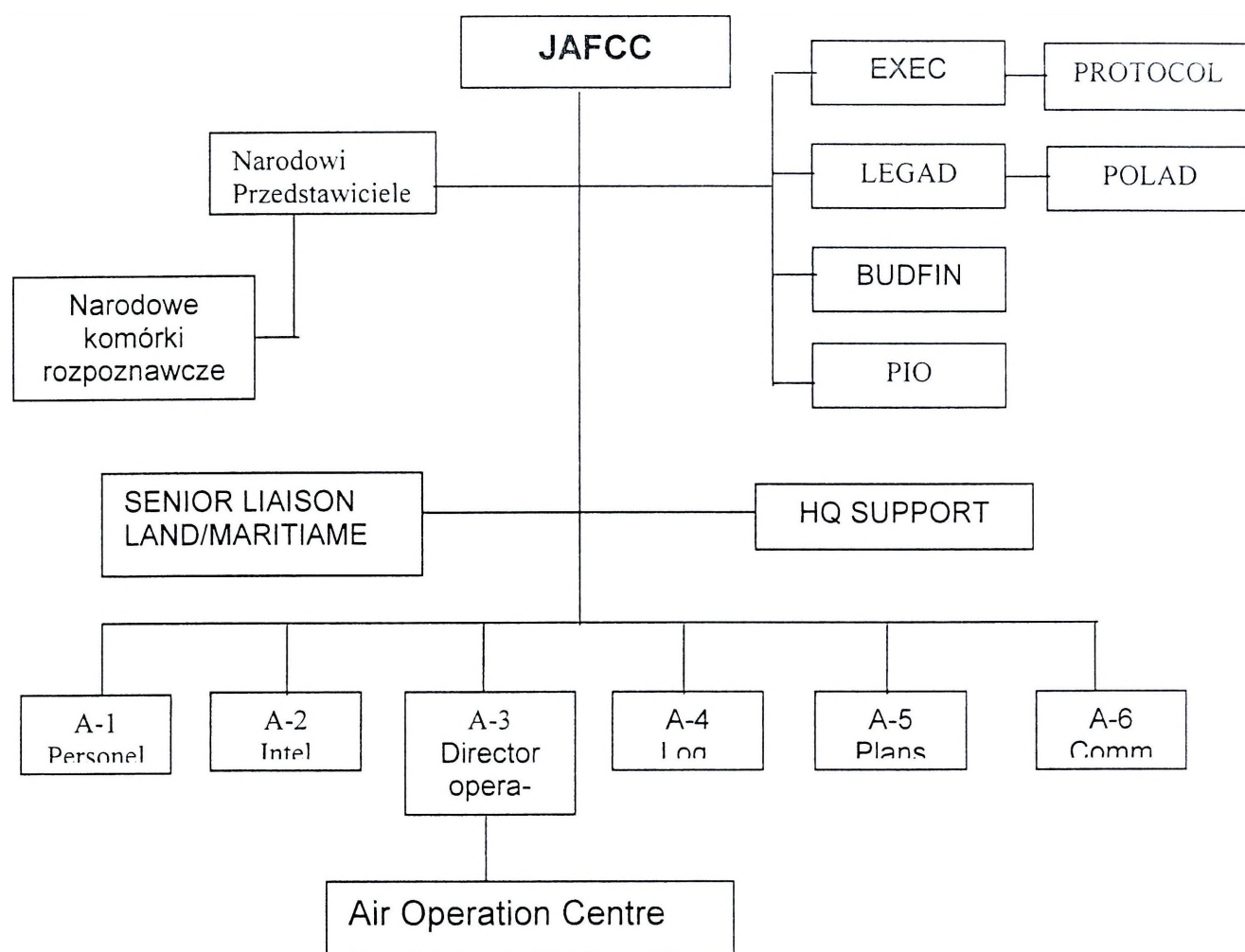
Dowódca Komponentu Połączonych Sił Powietrznych (JAFCC) odpowiada za wszystkie operacje prowadzone w wyznaczonym obszarze, jakie zostały zatwierdzone przez Dowódcę Sił Połączonych. Dowódca Sił Połączonych (COMAJF) nadaje mu uprawnienia w zakresie dowodzenia i kierowania niezbędne do wykonania misji. Aby zapewnić skuteczne użycie sił powietrznych dowódca JAFCC powinien posiadać uprawnienia co najmniej na poziomie TACON. Jednakże w wielu przypadkach, wymagany zakresem (poziomem) dowodzenia nad wszystkimi jednostkami sił powietrznych będzie OPCON .

Dowódca JAFCC będzie również wyznaczany na dowódcę obrony powietrznej. W ramach tych uprawnień odpowiedzialny jest za obronę powietrzną w obszarze operacji. W celu zapewnienia maksymalnej skuteczności powinien on dowodzić i kierować wszystkimi dostępnymi i przydzielonymi siłami obrony powietrznej, w tym również naziemnymi siłami obrony powietrznej (GBAD).

Rys.19. Graficzne zobrazowanie procesu przygotowania sztabu międzynarodowego do działań w ramach operacji militarnych innych niż wojna.

STRUKTURA JAFCC HQ

Rys.20. Struktura sztabu Komponentu Połączonych Sił Powietrznych

Oznaczenia:

JFACC – dowódca Komponentu Połączonych Sił Powietrznych;

POLAD – doradca polityczny;

LEGAD – doradca prawny;

EXEC – sekcja wykonawcza;

BUDFIN – budżet i finanse;

AOC – Centrum Operacji Powietrznych;

HQ – komórka zabezpieczająca funkcjonowanie dowództwa (SD);

A – 1 – komórka zajmująca się sprawami kadrowymi;

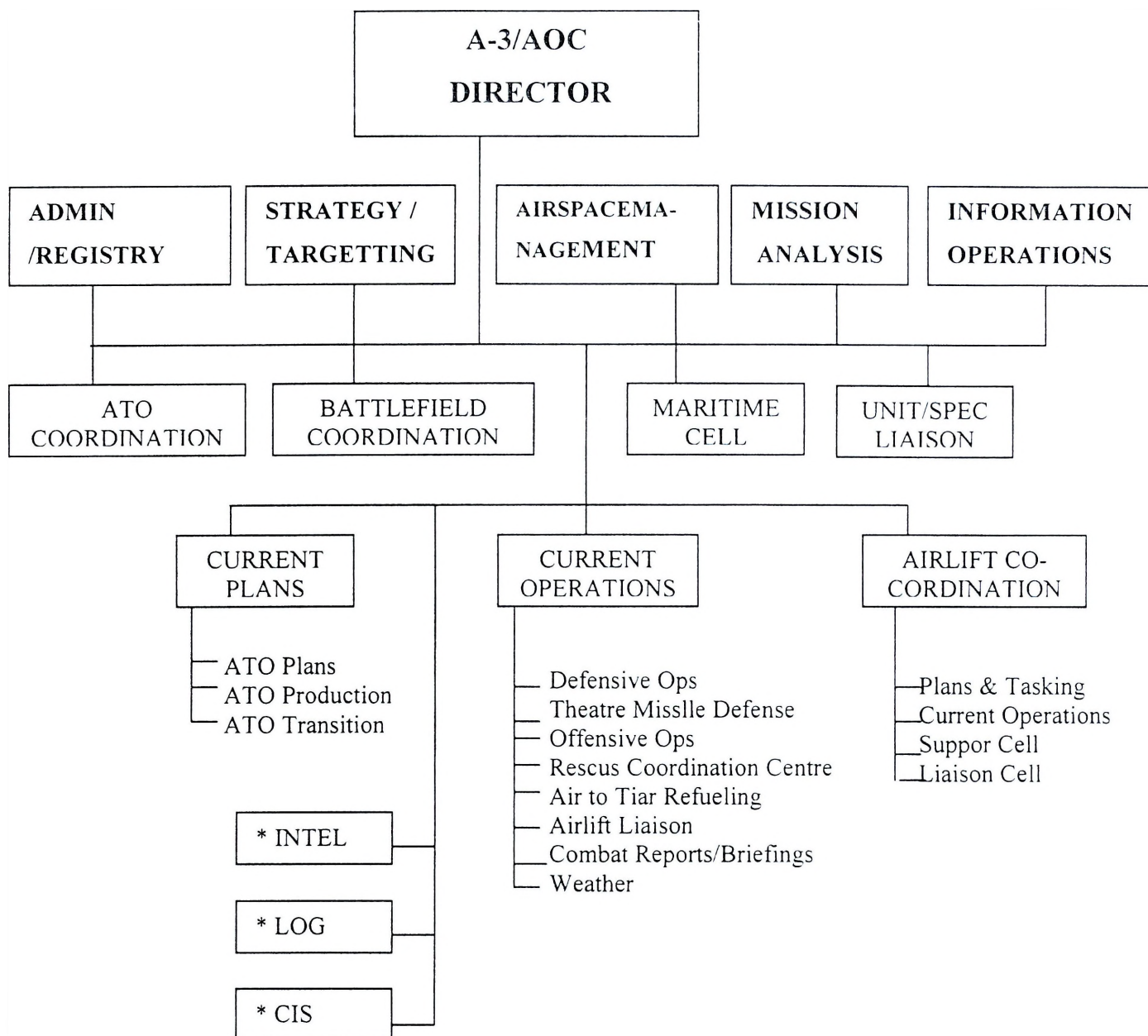
A – 2 – komórka rozpoznania;

A – 3 – komórka operacyjna;

A – 4 – komórka logistyczna;

A – 5 – komórka planowania;

A – 6 – komórka łącznościowa.

* = Cross functional support within the AOC

Rys.21. Struktura centrum operacji powietrznych.

Dowódca JAFCC będzie posiadał również wszelkie uprawnienia do sprawowania kontroli przestrzeni powietrznej w obszarze operacji. W ramach tych uprawnień może stosować rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej (ACO), który dotyczył będzie wszystkich jednostek działających w obszarze operacji. Wszystkie cywilne i wojskowe loty w obszarze operacji dostosowane będą do wskazówek ustanowionych w ACO. Ponadto mogą być przygotowane specjalne instrukcje (SPINI), Rozkazy Operacyjne (OO) oraz Rozkaz Bojowy dla Lotnictwa Taktycznego (ATO).

WNIOSKI:

Uwzględniając fakt, że struktury CJTF i poszczególnych komponentów nie są jeszcze do końca funkcjonalnie zweryfikowane, zachodzi potrzeba ich przetestowania. Rozpoczęte spotkania i ćwiczenia przyszłych dowództw, mają na celu przygotowanie ich do wymagań współczesnego pola walki. W tym samym czasie powinny szkolić dowódców i oficerów sztabów, prowadzących operacje zarówno w ramach zobowiązań NATO, jak i misji wykonywanych przez poszczególne kraje Europy Zachodniej.

Zadaniem nowej struktury jest również zapewnienie możliwości wzrostu potencjału sił i środków oraz ich elastyczności w działaniu, a także przygotowanie do powiększenia NATO o nowe państwa Europy Środkowej i Wschodniej. Rzecz w tym, aby przygotowana struktura umożliwiała dokonywanie w ramach partnerskiej współpracy oraz w miarę łagodne przechodzenie do standardów NATO i UZE. W tym kontekście determinowany jest również akces trzech państw: Republiki Czeskiej, Węgier oraz oczywiście Polski.

Obecnie planowane jest wykonywanie różnych przedsięwzięć na rzecz Unii Zachodnioeuropejskiej w ramach prewencji i zapewnienia pokoju na naszym kontynencie. Dlatego kształtowany jest odpowiedni profil planowanych misji, a dowództwo europejskie przygotowuje niezbędne siły i środki do, aby kraje te mogły podejmować decyzje polityczne, dbając o swoje interesy i mając jednocześnie zapewnione bezpieczeństwo. Dbą się przy tym o transport, o możliwość dokonywania szybkich przetrzutów sił i środków. Przyjęta koncepcja dowództwa CJTF, stałe planowanie na tym szczeblu, system dowodzenia i wiele innych przedsięwzięć wymagają odpowiedniego składu organizacyjnego nowej struktury dowodzenia. Może to nastąpić w ramach decyzji podejmowanych na bieżąco przez Radę Północnoatlantycką. Zakłada się, że wyposażenie i środki finansowe na modernizację sił zbrojnych NATO zapewni Unia Zachodnioeuropejska. Funkcjonowanie CJTF opiera się na koncepcji zachowania stabilności i bezpieczeństwa w poszczególnych obszarach.

4.5. Wnioski dotyczące przygotowania personelu polskich sił powietrznych do wykonywania zadań w ramach OOTW

Zasadniczym problemem jest przygotowanie skutecznego (właściwego) systemu kształcenia całego wojskowego i cywilnego personelu do wykonywania zadań w szerokim zakresie operacji militarnych, obejmującym również operacje inne niż wojna. Indywidualne kształcenie przygotowujące oficerów do planowania i prowadzenia działań w ramach operacji militarnych innych niż wojna powinno rozpoczynać się już w na studiach dyplomowych w Akademii Obrony Narodowej. Kształcenie oficerów – studentów obejmowałoby podstawowy zakres wiedzy, niezbędny im do propagowania jej w jednostkach wojskowych oraz przygotowania ich do szkolenia zespołowego. W doborze treści odpowiednie znaczenie powinno być przypisywane wszelkim kwestiom związanym między innymi z:

- poznawaniem szeroko rozumianych problemów pokoju;
- konfliktu zbrojnego oraz wojny, zbrojeń i rozbrojenia;
- wybranymi problemami teorii operacji innych niż wojna, a szczególnie operacji wsparcia pokoju;
- międzynarodowych systemów bezpieczeństwa;
- prawa międzynarodowego.

Szczególnie eksponowana powinna być problematyka funkcjonowania organizacji zajmujących się problemami międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa (Organizacja Narodów Zjednoczonych, Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie oraz Unia Zachodnioeuropejska). Oficerowie powinni poznać struktury organizacyjne tych instytucji oraz te organy, z którymi mogą w przyszłości prowadzić wspólne działania na rzecz utrzymania, bądź przywrócenia pokoju.

Teoria problemu operacji innych niż wojna jest wyjątkowo złożona i dotyczy nie tylko działalności typowo wojskowej ale również cywilnej. Na tym etapie oficerowie powinni poznać podstawowe definicje opisujące poszczególne typy operacji, które określono wspólnym mianem innych niż wojna. Przekazywane przez odpowiednio przygotowanych wykładowców treści powinny dotyczyć również ogólnych zasad normujących w ogóle użycie sił zbrojnych, a w szczególności sił powietrznych. Wykazać rolę i znaczenia tego rodzaju sił zbrojnych w operacjach innych niż wojna.

Kolejną dziedziną wiedzy, którą studenci powinni poznać jest prawo, a szczególnie prawo regulujące wszelkie normy postępowania w przypadku międzynarodowych konfliktów zbrojnych.

Kolejny etap kształcenia powinien być realizowany w ramach kursów taktyczno – operacyjnych organizowanych również w Akademii Obrony Narodowej. Kursy te obejmowałyby treści dotyczące podstaw użycia Połączonych Sił do Zadań Specjalnych (CJTF) oraz sił powietrznych, jako jednego z ich podstawowych komponentów. Zajęcia teoretyczne powinny również wyjaśniać wszelkie relacje i zależności występujące pomiędzy poszczególnymi typami operacji innych niż wojna a zadaniami wykonywanymi przez siły powietrzne. Oficerowie powinni być zapoznani również z procedurami dotyczącymi planowania oraz wykonania tego typu operacji. W ramach metodyki szkolenia operacyjno – taktycznego należałoby zapoznać przyszłych oficerów sztabów z zasadami przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia dowódczo – sztabowego oraz ćwiczenia z wojskami, których celem byłoby rozwiązanie problemów związanych z militarną reakcją na zagrożenie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Końcowy etap kształcenia indywidualnego oficerów przebiegałby na kursach wyższego szczebla (np. Podyplomowe studium operacyjno – strategiczne). Treści przekazywane na tych kursach powinny obejmować między innymi problematykę planowania i prowadzenia operacji połączonych, a więc z użyciem wszystkich komponentów wchodzących w skład CJTF. Duży nacisk należałoby położyć również na umiejętności prowadzenia negocjacji. Wieloetapowe ćwiczenie byłoby praktycznym sprawdzeniem nabytych przez oficerów umiejętności. Zamiarem tak przygotowanego systemu kształcenia powinno być zapewnienie siłom powietrznym personelu, który rozumie zasady, koncepcje i właściwości operacji innych niż wojna oraz posiada odpowiednie umiejętności w zakresie ich planowania i kierowania.

Szkolenia zgrywające sztaby i jednostki powinny być prowadzone na różnych szczeblach dowodzenia. Dowódcy powinni wyszukiwać personel, który posiada odpowiednią znajomość języków obcych i zachęcać go do rozwijania i utrzymywania kondycji językowej na najwyższym poziomie, tzn. biegłego posługiwania się językami obcymi. Oficerowie sztabu (planiści) muszą tworzyć realistyczne (rzeczywiste) tło, zmieniające się sytuacje w wyznaczonym obszarze operacji w trakcie ćwiczeń z wojskami. Modelowanie i symulacje działań połączonych, seminaria i ćwiczenia dowódczo – sztabowe są metodami pozwalającymi dowódcom, sztabom i jednostkom na właściwe przygotowanie do działań w ramach w operacji innej niż wojna.

Ćwiczenie powinno podkreślać nie tylko użycie sił powietrznych w operacjach, ale obejmować również przejście do (lub z) działań wojennych. Wszystkie ćwiczenia powinny również obejmować i artykułować problematykę:

- dowodzenia i kierowania oraz łączności;
- rozpoznanie;
- stosowne uwarunkowania prawne;
- osłonę sił powietrznych;
- koordynację potrzeb logistycznych do skutecznego przeprowadzenia operacji innej niż wojna.

Dowódcy na wszystkich szczeblach dowodzenia uczestniczący w ćwiczeniach muszą zapoznać się zarówno z ogólną, złożoną problematyką, jak również szczegółami dotyczącymi doktryny użycia sił powietrznych w operacji innej niż wojna. Ćwiczenia wiernie odzwierciedlające rzeczywiste warunki prowadzenia operacji innej niż wojna powinny uwzględniać udział organizacji pozarządowych, prywatnych organizacji ochotniczych, środków masowego przekazu a wraz z elementami działań połączonych są niezbędne do ustalenia możliwych braków (niedociągnięć) i korekcy działań w celu osiągnięcia powodzenia w przyszłej operacji.

Stworzenie Centrum Szkolenia Gotowości Sił Połączonych mogłoby zapewnić opracowywanie scenariuszy do szkolenia w ramach przygotowania do operacji innej niż wojna. Scenariusze te powinny uwzględniać i odzwierciedlać niedawne (ostatnie), rzeczywiste wydarzenia na świecie, jak również prawdopodobne, przyszłe wydarzenia i incydenty, jakie mogą mieć miejsce. Tak więc wynikają tu dwie funkcje, które powinny być spełnione, a mianowicie:

- analizowanie bieżących wydarzeń i sytuacji kryzysowych na świecie;
- prognozowanie przyszłych, możliwych sytuacji konfliktowych.

Dodatkowo w opracowaniach scenariuszy do szkolenia mogą uczestniczyć organizacje i przedstawiciele sił zbrojnych z różnych państw. Dowódcy powinni dokonywać ciągłej oceny szkolenia przygotowującego ich jednostki i sztaby do udziału w operacjach innej niż wojna oraz sprawdzać ich zdolność do wykonywania zadań podstawowych, a więc wykonywanych w czasie wojny. Ostatecznie, po każdej operacji innej niż wojna, każdy dowódca musi zapewnić całemu personelowi możliwość udziału w szkoleniu doskonalącym, niezbędnym do przygotowania ich do wypełniania funkcji wojennych.

Udział w ćwiczeniach i przedsięwzięciach im towarzyszących w zakresie przygotowania i prowadzenia operacji innej niż wojna, a w tym operacjach wsparcia pokoju, akcjach poszukiwawczo – ratowniczych oraz akcjach humanitarnych zapewnią osiągnięcie następujących celów:

- zaznajomienie z procesami interakcji polityczno – wojskowej, techniki kierowania w hipotetycznych sytuacjach kryzysowych;
- zaznajomienie z rozwojem, szkoleniem i doskonaleniem struktur dowodzenia i kontroli w takich obszarach, jak: procedury sztabowe oraz polityka informacyjna;
- zapoznanie z procedurami operacyjnymi podczas prowadzenia wspólnych, wielonarodowych operacji połączonych RSZ w takich obszarach, jak: zasady działania wojsk, standardowe procedury operacyjne (standard operating procedures – SOPs), zasady użycia środków walki oraz zabezpieczenie logistyczne i łączność;
- propagowanie wzajemnego zrozumienia, zaufania i współpracy pomiędzy siłami zbrojnymi Sojuszu i państw partnerskich.

W przypadku ćwiczeń występują dwa podstawowe problemy do rozwiązania:

- udział odpowiednio przygotowanej kadry w ćwiczeniach dowódczo – sztabowych organizowanych przez inne państwa;
- przygotowanie w kraju ćwiczenia dowódczo – sztabowego związanego z problematyką przygotowania i prowadzenia operacji militarnej innej niż wojna;

Zarówno w przypadku przygotowywania, jak i tylko udziału w ćwiczeniach organizowanych przez inne państwa musi być spełniony odpowiedni cykl przygotowawczy, obejmujący zarówno szkolenie indywidualne, jak i grupowe jednostek i sztabów.

ZAKOŃCZENIE

Przyjęta w NATO struktura systemu dowodzenia SP zasadniczo odbiega od przyjętych rozwiązań w tym zakresie w SP RP. Należy się liczyć, że wraz z członkostwem w pakcie w krótkim czasie będzie trzeba zweryfikować nasze pojęcia dotyczące szczebli dowodzenia. Dążenie do minimalizacji ośrodków dowodzenia. Połączonymi Siłami Powietrznymi w Europie zgodnie z planami ACCS pozwalają sądzić, iż CAOC będzie głównym elementem tej struktury.

Szczegółowe dowiązanie do poszczególnych organów dowodzenia zakresu kompetencji będzie wymuszało już w okresie przejściowym w polskich SP konieczność określenia polskim dowódcom (stanowiskom dowodzenia) różnych szczebli obok funkcji realizowanych w strukturze narodowej także funkcje, które będą im przypisane w strukturze NATO.

Pomimo tego, że cykl dowodzenia a w tym i planowania w SP NATO jest w ogólnym zakresie zbieżny z rozwiązaniami przewidywanymi w SP RP, to jednak należy dążyć aby zasadnicze planowanie i decydowanie przebiegało tylko na jednym szczeblu. Szczeble niższe zadania te powinny realizować w bardzo ograniczonym zakresie.

Wymagać to będzie zorganizowania efektywnego obiegu informacji planistycznych i sprawozdawczych. Może to być zrealizowane tylko na drodze standaryzacji dokumentów oraz automatyzacji ich obiegu w relacji decydent – wykonawca.

Sam proces planowania działań w SP NATO i stosowane przez zespoły funkcjonalne procedury uniemożliwiają w dużym stopniu, popełnienie błędu decyzyjnego, z jednej strony, a z drugiej umożliwiają skorygowanie niesłusznego zamiaru podjętego przez zbyt „brawurowego dowódcę”.

Procedury wypracowania planu działań, szczególnie na wyższych szczeblach, dopuszczają szeroką i otwartą dyskusję w ramach zespołów nad wyborem najwłaściwszego wariantu działania. Bez przesady można stwierdzić, że plan działania jest wytworem zbiorowej mądrości i zaangażowania oficerów oraz doświadczenia, a także twórczego wkładu dowódcy. Takie postępowania wykluczają schematyzm i powielanie określonych rozwiązań.

Rutynowe działania dowódcy, czy też szablonowość postępowania oficerów w procesie planowania działań nie mogą mieć miejsca.

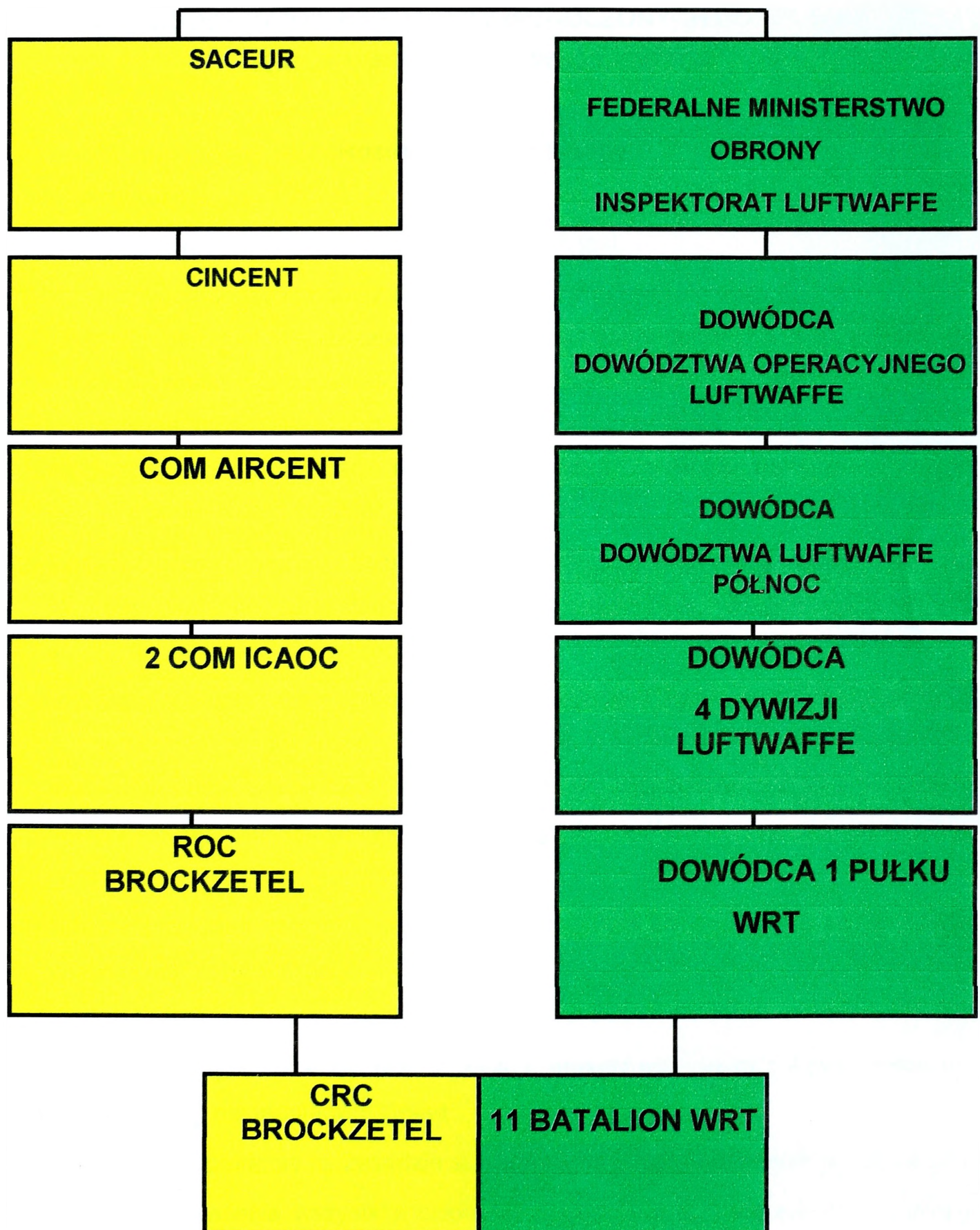
Dobry plan decyduje o sukcesie zaś drogą do niego jest właściwe planowanie, dlatego motto oficerów sztabów NATO „Plany są niczym ... lecz planowanie jest wszystkim” powinno jak najszybciej znaleźć się na ścianach sal planowania i w umysłach oficerów sztabów i stanowisk dowodzenia Polskich Sił Powietrznych.

BIBLIOGRAFIA

1. AAP - 6 (U) NATO Glossary of Terms and Definitions, 1995 r.
2. ATP - 10 (U) Search and Rescue, 1995 r.
3. ATP - 27 (B) Offensive Air Support Operations, 1980 r.
4. ATP - 33 (B) NATO Tactical Air Doctrine, 1986 r.
5. ATP - 35 Land Force Tactical Doctrine, 1992 r.
6. ATP - 40 (A) Doctrine for Airspace Control in Times of Crisis and War, 1995 r.
7. ATP - 42 Counter Air Operations, 1992 r.
8. Gefechtsstandhandbuch, FuAKd. Bundeswehr 1997 r.
9. Budziński M. Integracja SP szczebla operacyjno – taktycznego RP i NATO – rozprawa doktorska. AON, Warszawa 1998 r.
10. Grundsätze der operationsführung taktischer LSK. FuAKd. Bundeswehr 1996r.
11. Koliński K., Kozub M., Marszałek M., Nowak J., Dowodzenie siłami powietrznymi NATO – część III. Dowodzenie na szczeblach taktycznych. AON. Warszawa 1998r.
12. Koliński K., Kozub M., Nawrocki B., Dowodzenie siłami powietrznymi NATO – część IV. Podstawowe dokumenty bojowe SP NATO. AON. Warszawa 1998 r.
13. Lotnictwo taktyczne państw NATO . MON, Warszawa 1989 r.
14. Proces planowania działań w sztabach Sił Zbrojnych NATO – Sztab Gen. WP. Zarząd Dowodzenia. Warszawa 1998 r.
15. Scheffel C. B. Taktyczne operacje Sił Powietrznych, cz. I, AON, Warszawa 1996r.
16. Scheffel C. B., Taktyczne operacje Sił Powietrznych, cz. II, Counter Air (CA). Zwalczenie potencjału lotniczego przeciwnika. AON, Warszawa 1996 r.
17. Scheffel C. B. Taktyczne Operacja Sił Powietrznych, cz.II. Zwalczenie sił, środków i obiektów naziemnych przeciwnika przez lotnictwo RFN, AON, Warszawa 1996 r.
18. Scheffel C. B., Composite Air Operations COMAO. Połączone operacje powietrzne, AON, Warszawa 1996 r.
19. Scheffel C. B., Dowodzenie. Zasady dowodzenia i wykorzystania Sił Powietrznych, AON, Warszawa 1996 r.

20. Scheffel C. B., Ćwiczenia i treningi dowódczo - sztabowe połączonego stanowiska dowodzenia operacjami powietrznymi, AON, Warszawa 1996 r.
21. Stabsdienstordnung – WAR HEADQUARTER, FuAKd. Bundeswehr 1996 r.
22. Wybrane problemy użycia sił powietrznych NATO – podręcznik, WLOP, Warszawa 1998 r.
23. Zabłocki E., Dowodzenie w Siłach Powietrznych NATO, AON, Warszawa 1997 r.

Podporządkowanie 11 batalionu WRT Niemiec

POSTANOWIENIA KARTY NARODÓW ZJEDNOCZONYCH DOTYCZĄCE PRO- WADZENIA OPERACJI POKOJOWYCH

Rozdział I: Cele i zasady

Artykuł 1

Celem Organizacji Narodów Zjednoczonych jest:

- (1) Utrzymywać międzynarodowy pokój i bezpieczeństwo, stosując w tym celu skuteczne środki zbiorowe do zapobiegania zagrożeniom pokoju i ich usuwania, tłumienia wszelkich aktów agresji i innych naruszeń pokoju, łagodzić lub załatwiać pokojowymi sposobami, zgodnie z zasadami sprawiedliwości i prawa międzynarodowego, spory lub sytuacje międzynarodowe, które mogą prowadzić do naruszenia pokoju.
- (2) Rozwijać pomiędzy narodami przyjazne stosunki oparte na poszanowaniu zasady równouprawnienia i samostanowienia narodów oraz stosować inne odpowiednie środki dla umocnienia powszechnego pokoju.
- (3) Rozwiązywać w drodze współpracy międzynarodowej problemy międzynarodowe o charakterze gospodarczym, społecznym, kulturalnym lub humanitarnym, jak również popierać prawa człowieka i zachęcać do poszanowania tych praw i podstawowych wolności dla wszystkich bez względu na różnice rasy, płci, języka lub wyznania.
- (4) Stanować ośrodek uzgadniania działalności narodów zmierzających do osiągnięcia tych wspólnych celów.

Artykuł 2

Dla osiągnięcia ustalonych w artykule 1, organizacja i jej członkowie postępować będą według następujących zasad:

- (1) Organizacja opiera się na zasadzie suwerennej równości wszystkich jej członków.
- (2) W celu zapewnienia wszystkim członkom praw i korzyści, wynikających z przynależności do Organizacji, wszyscy oni wykonywać będą w dobrej wierze zobowiązania przyjęte zgodnie z niniejszą Kartą.

- (3) Wszyscy członkowie załatwiać będą swe spory międzynarodowe środkami pokojowymi w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia międzynarodowego bezpieczeństwa i pokoju oraz sprawiedliwości.
- (4) Wszyscy członkowie powstrzymują się w swych stosunkach międzynarodowych od groźby użycia siły lub użycia jej przeciwko integralności terytorialnej lub niezawisłości politycznej któregośkolwiek z państw, bądź w jakikolwiek inny sposób niezgodny z celami Organizacji Narodów Zjednoczonych.
- (5) Wszyscy członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych okażą jej wszelką pomoc w każdej akcji podjętej zgodnie z niniejszą Kartą i powstrzymają się od udzielenia pomocy jakiegokolwiek państwu, przeciwko któremu Organizacja zastosowała środki zapobiegawcze lub środki przymusu.
- (6) Organizacja zapewni, by państwa, które nie są jej członkami, postępowały zgodnie z niniejszymi zasadami w stopniu koniecznym dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.
- (7) Żadne postanowienia niniejszej Karty nie upoważniają Narodów Zjednoczonych do ingerencji w sprawy, które z istoty swej należą do kompetencji wewnętrznej któregośkolwiek państwa i nie zobowiązuje członków, aby przekazywali takie sprawy do załatwienia w trybie przewidzianym niniejszą Kartą. Jednakże zasada ta nie będzie stała na przeszkodzie zastosowaniu środków przymusu przewidzianych w rozdziale VII.

Rozdział IV: ZAGROMADZENIE OGÓLNE

Funkcje i kompetencje

Artykuł 10

Zgromadzenie Ogólne może omawiać wszelkie zagadnienia lub sprawy, wchodzące w zakres niniejszej Karty, albo dotyczące kompetencji i funkcji któregośkolwiek organu przewidzianego w niniejszej Karcie, jak również może ono, z zastrzeżeniem postanowień artykułu 12, udzielać w tych wszystkich zagadnieniach i sprawach zaleceń członkom ONZ albo Radzie Bezpieczeństwa, lub też członkom Organizacji i Radzie Bezpieczeństwa.

Artykuł 11

- (1) Zgromadzenie Ogólne może rozważać ogólne zasady współdziałania dla utrzymania międzynarodowego bezpieczeństwa i pokoju, łącznie z zasadami dotyczącymi rozbrojenia i regulacji zbrojeń, oraz udzielać w związku z tymi zasadami zaleceń członkom ONZ albo Radzie Bezpieczeństwa albo też członkom ONZ i Radzie Bezpieczeństwa.

- (2) Zgromadzenie Ogólne może omawiać każdą sprawę dotyczącą utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa wniesioną przez członka Organizacji albo przez Radę Bezpieczeństwa, albo też zgodnie z ustępem 2 artykułu 35, przez państwo nie będące członkiem organizacji; może ono, z zastrzeżeniem przewidzianym w artykule 12, udzielać w tych sprawach zaleceń zainteresowanemu państwu lub państwom albo Radzie Bezpieczeństwa, albo państwu lub państwom i Radzie Bezpieczeństwa. Każdą tego rodzaju sprawę, w związku z którą konieczne jest przeprowadzenie akcji, Zgromadzenie Ogólne przekaże Radzie Bezpieczeństwa przed jej omówieniem lub po omówieniu.
- (3) Zgromadzenie Ogólne może zwrócić uwagę Rady Bezpieczeństwa na sytuacje mogące zagrażać międzynarodowemu pokojowi i bezpieczeństwu.
- (4) Wyszczególnione w niniejszym artykule kompetencje Zgromadzenia Ogólnego nie ograniczają ogólnego zakresu artykułu 10.

Artykuł 12

- (1) Gdy Rada Bezpieczeństwa wykonuje w związku z jakimkolwiek sporem lub sytuacją funkcje powierzone jej przez niniejszą Kartę, Zgromadzenie Ogólne nie może w związku z takim sporem lub sytuacją udzielać żadnych zaleceń, chyba że Rada Bezpieczeństwa zwróci się o to.
- (2) Sekretarz Generalny za zgodą Rady Bezpieczeństwa zawiadamia Zgromadzenie Ogólne na każdej jej sesji o wszystkich sprawach dotyczących utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, którymi zajmuje się Rada Bezpieczeństwa; gdy tylko Rada Bezpieczeństwa przestanie zajmować się taką sprawą, sekretarz Generalny zawiadomi o tym niezwłocznie Zgromadzenie Ogólne, a w przerwach między jego sesjami – członków Organizacji ...

Artykuł 14

Z zachowaniem postanowień artykułu 12, Zgromadzenie Ogólne może zalecać sposoby pokojowego załatwiania wszelkich sytuacji, bez względu na źródło ich powstania, które, zdaniem Zgromadzenia, mogą zaszkodzić dobru powszechnemu lub przyjaznym stosunkom między narodami, włączając w to sytuacje, które wynikają z naruszenia postanowień Karty, określających cele i zasady ONZ ...

Artykuł 17

- (1) Zgromadzenie Ogólne rozpatruje i zatwierdza budżet Organizacji.
- (2) Członkowie Organizacji pokrywają jej wydatki w stosunku ustalonym przez zgromadzenie Ogólne ...

Rozdział VI: *POKOJOWE ROZSTRZYGANIE SPORÓW*

Artykuł 33

Strony w sporze, którego dalsze trwanie może zagrażać utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, będą przede wszystkim dążyć do jego załatwienia w drodze rokowań, badań, pośrednictwa, rozjemstwa, rozstrzygnięcia sądowego, odwołania się do organów lub układów regionalnych, albo w drodze innych środków pokojowych, według własnego wyboru.

Artykuł 34

Rada Bezpieczeństwa może badać każdy spór lub każdą sytuację, która może doprowadzić do nieporozumień międzynarodowych lub wywołać spór, w celu ustalenia, czy dalsze trwanie sporu lub sytuacji zagraża utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Artykuł 35

- (1) Każdy członek Organizacji Narodów Zjednoczonych, może zwrócić uwagę Rady Bezpieczeństwa lub Zgromadzenia Ogólnego na wszelkie spory i sytuacje wymienione w artykule 34.
- (2) Państwo, które nie jest członkiem ONZ, może zwrócić uwagę Rady Bezpieczeństwa lub Zgromadzenia Ogólnego na spór, w którym jest stroną, o ile w odniesieniu do tego sporu przyjmuje uprzednio zobowiązania wynikające z postanowień niniejszej karty o pokojowym rozstrzygnięciu sporów.
- (3) Postępowanie przed Zgromadzeniem Ogólnym w sprawach, na które zwrócono uwagę w myśl niniejszego artykułu, podlega postanowieniom artykułów 11 i 12.

Artykuł 36

- (1) W każdej fazie sporu lub w sytuacji podobnego rodzaju o charakterze określonym Art.33, Rada Bezpieczeństwa może zalecić odpowiednią procedurę lub sposób załatwienia.
- (2) Rada Bezpieczeństwa weźmie pod uwagę procedurę już przyjętą przez strony dla rozstrzygnięcia sporu.
- (3) Przy udzielaniu zaleceń na podstawie niniejszego artykułu, Rada Bezpieczeństwa uwzględnia również, że spory o charakterze prawnym strony powinny z reguły przekazywać do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości stosownie do postanowień jego Statutu.

Artykuł 37

- (1) Jeśli strony uczestniczące w sporze, należącym do kategorii określonej w artykule 33, nie zdołały go załatwić za pomocą środków wymienionych w tym artykule, powinny one przekazać go Radzie Bezpieczeństwa.
- (2) Jeżeli Rada Bezpieczeństwa uzna, że dalsze trwanie sporu może rzeczywiście zagrozić utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, zdecyduje ona, czy należy zastosować środki przewidziane w artykule 36, czy też zalecić takie warunki rozstrzygnięcia sporu, jakie Rada Bezpieczeństwa uzna za stosowne.

Artykuł 38

Niezależnie od postanowień artykułów 33 – 37, Rada Bezpieczeństwa może na żądanie wszystkich stron w sporze udzielić im w celu pokojowego rozstrzygnięcia sporu.

Rozdział VII: AKCJA W RAZIE ZAGROŻENIA POKOJU, NARUSZENIA POKOJU I AKTÓW AGRESJI

Artykuł 39

Rada Bezpieczeństwa stwierdza istnienie zagrożenia lub naruszenia pokoju bądź aktu agresji oraz udzielenia zaleceń lub decyduje, jakie środki należy zastosować w myśl Art. 41 i 42 w celu utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Artykuł 40

Aby zapobiec zaostrzeniu się sytuacji, Rada Bezpieczeństwa może, przed udzieleniem zaleceń lub wydaniem decyzji o zastosowaniu środków przewidzianych w artykule 39, wezwać zainteresowane strony, aby zastosowały się do zarządzeń tymczasowych, jakie Rada uzna za konieczne lub pożądane. Takie zarządzenia tymczasowe nie przesądzają praw, roszczeń lub położenia zainteresowanych stron. Rada Bezpieczeństwa wyciągnie odpowiednie wnioski z niezastosowania się do takich środków.

Artykuł 41

Rada Bezpieczeństwa może decydować, jakie środki nie pociągające za sobą użycia siły zbrojnej należy zastosować dla wykonania jej decyzji oraz może zażądać od członków Organizacji Narodów Zjednoczonych zastosowania takich środków. Środki te mogą obejmować całkowite lub częściowe zerwanie stosunków gospodar-

czych oraz komunikacji kolejowej, morskiej, lotniczej, pocztowej, radiowej i innych środków komunikacji oraz zerwanie stosunków dyplomatycznych.

Artykuł 42

Jeśli Rada Bezpieczeństwa uzna, że środki przewidziane w Art.41 będą niedostateczne lub się takimi okazały, może ona przeprowadzić siłami powietrznymi, morskimi lub lądowymi taką akcję, jaką uzna za konieczną dla utrzymania albo przywrócenia międzynarodowego pokoju. Akcja ta może obejmować demonstrację, blokadę i inne operacje w powietrzu, na morzu lub lądzie sił zbrojnych członków Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 43

- (1) Aby przyczynić się do utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, wszyscy członkowie ONZ zobowiązują się postawić do dyspozycji Rady Bezpieczeństwa, na jej żądanie i stosownie do specjalnego układu lub specjalnych układów, konieczne dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa siły zbrojne, pomoc i ułatwienia, włączając w to prawo przemarszu.
- (2) Taki układ lub układy określą liczebność i rodzaj sił zbrojnych, stopień ich pogotowia i ogólne rozmieszczenie oraz rodzaj ułatwień i pomocy, jakich należy udzielić.
- (3) Rokowania o zawarcie układu lub układów zostaną podjęte możliwie najprędzej z inicjatywy Rady Bezpieczeństwa. Będą one zawarte między Radą Bezpieczeństwa a członkami Organizacji lub między Radą Bezpieczeństwa a grupami członków i będą podlegały ratyfikacji przez państwa – sygnatariuszy w trybie przewidzianym przez ich konstytucje.

Artykuł 44

Gdy Rada Bezpieczeństwa postanowiła użyć siły, to przed zażądaniem od członka nie reprezentowanego w Radzie dostarczenia sił zbrojnych w wykonaniu zobowiązań, zaciągniętych przez niego na podstawie artykułu 43, zaprosi tego członka, jeżeli będzie on sobie tego życzyć, do wzięcia udziału w decyzjach Rady, dotyczących użycia kontyngentów jego sił zbrojnych.

Artykuł 45

W celu umożliwienia ONZ podejmowania nie cierpiących zwłoki środków wojskowych członkowie Organizacji utrzymywać będą w stanie gotowości do natychmiastowego użycia kontyngenty swoich sił lotniczych przeznaczone do zastosowania zbiorowych międzynarodowych środków przymusu. Liczebność i stopień gotowości tych kontyngentów oraz plany ich wspólnej akcji określa Rada Bezpieczeństwa przy

pomocy Wojskowego Komitetu Sztabowego w granicach przewidzianych w układzie lub układach specjalnych, wymienionych w artykule 43.

Artykuł 46

Rada Bezpieczeństwa przy pomocy Wojskowego Komitetu Sztabowego ustala plany użycia sił zbrojnych.

Artykuł 47

- (1) Tworzy się Wojskowy Komitet Sztabowy, którego zadaniem jest służyć Radzie Bezpieczeństwa radą i pomocą we wszystkich sprawach, dotyczących wojskowych potrzeb Rady w zakresie utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa pokoju i bezpieczeństwa, użycie oddanych do jej rozporządzenia sił zbrojnych i dowodzenia nimi, regulowania zbrojeń i możliwości rozbrojenia.
- (2) Wojskowy Komitet Sztabowy składa się z szefów sztabów stałych członków Rady Bezpieczeństwa oraz ich przedstawicieli. Członkowie ONZ, którzy nie mają stałych przedstawicieli w Komitecie, zapraszani są do udziału w jego pracach, o ile udział danego członka jest potrzebny do skutecznego wykonania przez Komitet jego zadań.
- (3) Wojskowy Komitet Sztabowy, podlegając Radzie Bezpieczeństwa, odpowiada za strategiczne kierownictwo wszelkimi siłami zbrojnymi, oddanymi do dyspozycji Rady Bezpieczeństwa. Zagadnienia dotyczące dowodzenia tymi siłami zostaną unormowane w terminie późniejszym.
- (4) Wojskowy Komitet Sztabowy może z upoważnienia Rady Bezpieczeństwa tworzyć podkomitety regionalne po porozumieniu się z odpowiednimi organizacjami regionalnymi.

Artykuł 48

- (1) Akcję konieczną do wykonania decyzji Rady Bezpieczeństwa w celu utrzymania międzynarodowego bezpieczeństwa i pokoju podejmują wszyscy lub niektórzy członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych według uznania Rady Bezpieczeństwa.
- (2) Członkowie ONZ wykonują takie decyzje bezpośrednio lub przez swą działalność w odpowiednich organizacjach międzynarodowych, których są członkami.

Artykuł 49

Członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych jednoczą się w celu okazywania sobie wzajemnej pomocy w stosowaniu środków uchwalonych przez Radę Bezpieczeństwa.

Artykuł 50

Jeżeli Rada Bezpieczeństwa podejmuje w stosunku do jakiegokolwiek państwa środki zapobiegawcze lub środki przymusu, każde inne państwo, które z powodu szczególnych trudności gospodarczych, bez względu na to, czy jest, nie jest członkiem Organizacji, może zwrócić się do Rady Bezpieczeństwa o radę co do rozwiązywania tych trudności.

Artykuł 51

Żadne postanowienia niniejszej Karty nie naruszają naturalnego prawa każdego członka Organizacji Narodów Zjednoczonych, przeciwko któremu dokonano zbrojnej napaści, do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, zanim Rada Bezpieczeństwa zastosuje środki konieczne do utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Środki podjęte przez członków w wykonaniu tego państwa do samoobrony powinny być natychmiast podane do wiadomości Radzie Bezpieczeństwa i w niczym nie powinny naruszać wynikającej z niniejszej Karty kompetencji i odpowiedzialności Rady do podjęcia w każdym czasie akcji, jaką uzna ona za konieczną dla utrzymania albo przywrócenia międzynarodowego bezpieczeństwa i pokoju.

Rozdział VIII: UKŁADY REGIONALNE

Artykuł 52

- (1) Żadne postanowienie niniejszej Karty nie wyłącza istnienia układów lub organizacji regionalnych dotyczących utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, które nadają się do akcji o charakterze regionalnym pod warunkiem, że takie układy lub organizacje oraz ich działalność zgodne są z zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych.
- (2) Członkowie ONZ, którzy zawierają takie układy lub tworzą takie organizacje, dołożą wszelkich starań w celu pokojowego rozstrzygnięcia sporów o charakterze lokalnym na podstawie tych układów lub przy pomocy tych organizacji, zanim przedstawiają takie spory Radzie Bezpieczeństwa.
- (3) Rada Bezpieczeństwa będzie popierała rozwój instytucji pokojowego rozstrzygnięcia sporów lokalnych na podstawie układów regionalnych lub przy pomocy organizacji regionalnych, bądź z inicjatywy państw zainteresowanych bądź na skutek przekazania sprawy przez Radę Bezpieczeństwa.
- (4) Postanowienia niniejszego artykułu w niczym nie przeszkadzają stosowaniu artykułów 34 i 35.

Artykuł 53

(1) Rada Bezpieczeństwa posługiwać się będzie układami lub organizacjami regionalnymi w odpowiednich przypadkach w celu stosowania środków przymusu pod jej kierownictwem. Jednakże żadne środki przymusu nie będą stosowane na podstawie układów regionalnych lub przez organizacje regionalne bez upoważnienia Rady Bezpieczeństwa.

Artykuł 54

Rada Bezpieczeństwa będzie stale i dokładnie informowana o wszelkich działaniach podjętych lub zamierzonych na podstawie układów regionalnych lub przez organizacje regionalne dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Rozdział 14: SEKRETARIAT

Artykuł 97

Sekretariat składa się z sekretarza Generalnego i personelu, jaki może być organizacji potrzebny. Sekretarza Generalnego wybiera zgromadzenie Ogólne na zlecenie Rady Bezpieczeństwa. Jest on najwyższym funkcjonariuszem administracyjnym Organizacji.

Artykuł 98

Sekretarz Generalny działa w tym charakterze na wszystkich posiedzeniach Zgromadzenia Ogólnego, Rady Bezpieczeństwa, Rady Gospodarczej i Społecznej, i Rady Powierniczej oraz pełni w inne funkcje zleczone mu przez te organy. Sekretarz Generalny składa Zgromadzeniu Ogólnemu roczne sprawozdanie z działalności Organizacji.

Artykuł 99

Sekretarz Generalny może zwrócić uwagę Rady Bezpieczeństwa na każdą sprawę, która jego zdaniem może zagrażać utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Rozdział 16: POSTANOWIENIA RÓŻNE ...

Artykuł 105

(1) Organizacja korzysta na terytorium każdego ze swych członków z przywilejów i immunitetów, koniecznych dla osiągnięcia jej celów

(2) Przedstawiciele członków ONZ i funkcjonariusze Organizacji również korzystają z przywilejów i immunitetów, koniecznych do niezależnego wykonania ich funkcji związanych z Organizacją...¹⁸

¹⁸ Karta Narodów Zjednoczonych oraz Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, Departament Informacji ONZ, Nowy Jork 1956, s. 6 – 9, 11- 13, 14 – 15, 17 – 21, 22 – 33, 52 – 53, 55 – tłumaczenie A. Skowroński, Siły pokojowe i operacje utrzymania pokoju Organizacji Narodów Zjednoczonych, AON, 1997.